

2018-2019 EĞİTİM ÖĞRETİM YILINDA OKUTULAN BEŞİNCİ SINIF TÜRKCĐ
DERS KİTABINDA BULUNAN METİNLERİN ÇOCUK EDEBİYATININ
TEMEL İLKELERİ AÇISINDAN İNCELENMESİ

Tuba DANIŞMAN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı

Danışman: Doç. Dr. Selcen ÇİFCİ

Uşak

Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Nisan, 2019

2018-2019 EĞİTİM ÖĞRETİM YILINDA OKUTULAN BEŞİNCİ SINIF TÜRKÇE
DERS KİTABINDA BULUNAN METİNLERİN ÇOCUK EDEBİYATININ
TEMEL İLKELERİ AÇISINDAN İNCELENMESİ

Tuba DANIŞMAN

Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı

Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Danışman: Doç. Dr. Selcen KÖSE ÇİFCİ

2019

Özet

Bu çalışmanın amacı Türkçe Öğretim Programına uygun olarak hazırlanan 5. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerin çocuk edebiyatının temel ilkeleri açısından incelenmesidir. Çalışmada Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı tarafından onaylanmış ve bu araştırmanın yapıldığı tarihte (2018-2019) okullarda ders kitabı olarak okutulan Millî Eğitim Bakanlığına ait 5. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinler incelenmiştir. Çalışmada betimsel yöntemlerden analitik düşünceyi esas alan doküman analizi model olarak kullanılmıştır.

Araştırma kapsamında çocuk edebiyatı alan yazını taranarak kriterler belirlenmiştir. Belirlenen kriterler biçim ve içerik olmak üzere iki başlık altında sınıflandırılmıştır. Bu sınıflama tablo haline getirilerek toplamda yetmiş üç kriter elde edilmiştir. Bu kriterler ışığında beşinci sınıf Türkçe ders kitabında bulunan sekiz tema içerisindeki toplam yirmi dört metin incelenmiştir. Metinlerin incelenmesinde madde numaralarının bulunduğu tablolarda işaretleme yapılarak kriterler her metne uygulanmıştır.

Araştırmada içerik açısından yapılan incelemede on maddenin beşinci sınıf Türkçe ders kitabında bulunan bütün metinlerde bulunduğu belirlenmiştir. Biçim açısından ise bir maddenin ders kitabındaki bütün metinlerde bulunduğu tespit

edilmiştir. Belirlenen kriterler içerisinde içerik incelemesinde kullanılan maddelerden iki tanesinin hiçbir metinde bulunmadığı belirlenmiştir.

Çalışmanın sonucunda beşinci sınıf Türkçe ders kitabında bulunan metinlerin genel olarak çocuk edebiyatı kriterlerine uygun olduğu belirlenmiştir. Bunun yanında Türkçe ders kitabında bulunan metinlerde temaya uygunluk, yazım ve noktalama kuralları, görsel unsurlar, bilinmeyen kelimelere yer verme, sayfa tasarımı, deyim ve atasözlerine yer verme bakımından eksikliklerin olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: *Çocuk Edebiyatı, Metin, Türkçe Ders Kitabı, Ana Dili, Okuma*

**THE EXAMINATION OF THE TEXTS PRESENTED IN 5TH GRADES
TURKISH TEXTBOOK TAUGHT IN 2018-2019 SCHOOL YEAR IN TERMS
OF BASIC PRINCIPLES OF CHILDREN'S LITERATURE**

Tuba DANIŞMAN

Department Of Turkish Language Education

Uşak University-Institute of Social Sciences, March 2019

Thesis Supervisor: Doc. Dr. Selcen ÇİFCİ

ABSTRACT

The aim of this research is the examination of the texts in the 5th grades Turkish textbook which is prepared in accordance with Turkish Education Curriculum. In this study, the texts in the 5th grades Turkish textbook which is approved by Turkish Education Board and taught at schools during this research (2018-2019) are examined. In this study document analysis which bases on analytical thinking from descriptive methods is used as model.

Within the scope of research, body of literature of children's was searched and the criteria were determined. Determined criteria were categorized under two headings as form and content. Seventy three criteria were obtained by tabularizing of this categorization. In the light of these criteria, total twenty four texts in eight themes in 5th grades Turkish textbook were examined. In reviewing of the texts the criteria were applied to each text by marking the charts with item numbers.

It was seen in the review made that seven items in determined criteria were seen in all texts in 5th grades Turkish textbook. It was determined that one of the criteria was not found in any text

As a result of the study, it was determined that the texts in the 5th grades Turkish textbook were generally in accordance with the children's literature criteria. Besides that it was detected that there are deficiencies in appropriateness to theme, spelling and punctuation rules, visual elements, giving place to unknown words, page design, giving place to idioms and proverbs.

Keywords: *Children's Literature, Text , Turkish Textbook, Mother Tongue, Reading.*

UŞAK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Tezli Yüksek Lisans Jüri ve Enstitü Onayı

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI

Türkçe Eğitimi Ana Bilim / Ana Sanat Dalı Yüksek Lisans Programı 134009119No'lu öğrencisi Tuba Danışman'ın "2018-2019 Eğitim Öğretim Yılında Okutulan Beşinci Sınıf Türkçe Ders Kitabında Bulunan Metinlerin Çocuk Edebiyatının Temel İlkeleri Açısından İncelenmesi" adlı tezi 30 /04 / 2019 tarihinde, aşağıdaki jüri tarafından Uşak Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca, Yüksek Lisans Tezi olarak değerlendirilerek kabul edilmiştir.

Jüri	Adı Soyadı	İmza
Danışman	: Doç. Dr. Selcen ÇİFCİ	
Üye	: Doç. Dr. Zekerya BATUR	
Üye	: Dr. Öğr. Üyesi M. Kürşad YANGİL	
Üye	:	
Üye	:	

Enstitü Müdürü

ÖNSÖZ

Dil bir milletin varlık unsurlarından biridir. Bu nedenle dilin korunması ve gelecek nesillere doğru bir şekilde öğretilmesi çok önemli bir meseledir. Anadili öğretiminde Türkçe derslerinin yeri yadsınamaz. Bu derslerde kullanılan kitapların içinde bulunan metinlerin çocukların dilimizi doğru bir şekilde öğrenmesini sağlama bakımından önemi tartışılmaz. Bu nedenle ders kitaplarına alınan metinlerin çocukların bilişsel ve duyuşsal gelişimlerini sağlamanın yanında onlara Türkçenin zenginliklerini görme ve dilin inceliklerini öğrenme fırsatı sunması çok önemlidir. Bu çalışmamızda Türkçe ders kitabında bulunan metinleri çocuk edebiyatı ilkeleri açısından inceledik. İncelemelerimiz sonucunda ders kitabında bulunan metinlerin uygun olan ve olmayan özelliklerini ortaya çıkarmaya çalıştık. Tespit edilen eksiklikler konusunda önerilerde bulunduk.

Yüksek Lisans eğitimin boyunca öğrencisi olduğum ve bu çalışmamda benden hiçbir konuda yardımlarını esirgemeyen, bana yol gösteren, beni sabırla dinleyen ve görüşlerinden faydalandığım Prof. Dr. Musa Çifci ve değerli danışmanın Doç. Dr. Selcen Çifci'ye teşekkür ederim.

Çalışmamın aşamalarında bana yol gösteren, beni sabırla dinleyen ve görüşlerinden faydalandığım değerli hocam Doç. Dr. Zekerya Batur'a teşekkür ederim.

Eğitim hayatım boyunca bana huzurlu bir çalışma ortamı sağlayan, benden desteğini hiçbir zaman esirgemeyen ve bana her zaman inançla yardım eden ablam Handan Danışman'a teşekkür ederim.

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı : Tuba DANIŞMAN
Doğum Yeri : Muş
Lisans Eğitimi : Atatürk Üniversitesi / Türkçe Öğretmenliği(2009)
İş Deneyimi : 2012-Devam
Milli Eğitim Bakanlığında Türkçe Öğretmeni olarak çalışmaktayım.
Çalıştığı Kurumlar : MEB
İletişim
e-posta : gazel.t@hotmail.com

İÇİNDEKİLER

YÜKSEK LİSANS TEZ ÖZETİ.....	III
ABSTRACT.....	V
JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI.....	VII
ÖNSÖZ.....	VIII
ÖZGEÇMİŞ.....	IX

I. BÖLÜM

1.1. GİRİŞ.....	1
1.1.1 Problem Durumu.....	1
1.1.2. Araştırmanın Amacı.....	4
1.1.3. Araştırmanın Önemi.....	4
1.1.4. Problem Cümlesi.....	4
1.1.5. Alt Problemler.....	5

II. BÖLÜM

2.1. KAVRAMSAL ÇERÇEVE.....	6
2.1.1. Çocuk Edebiyatı.....	6
2.1.2. Çocuk Edebiyatı Tarihi.....	6
2.1.3. Türkiye’de Çocuk Edebiyatı.....	12
2.1.4. Ders Kitaplarındaki Çocuk Edebiyatı Metinlerinde Biçim Açısından Bulunması Gereken Özellikleri.....	15
2.1.4.1. Harfler.....	15

2.1.4.2. Sayfa Düzeni.....	16
2.1.4.3. Kağıt ve Cilt.....	16
2.1.4.4. Yazım ve Noktalama.....	17
2.1.4.5. Resimler ve Fotoğraflar.....	17
2.1.5. Ders Kitaplarındaki Çocuk Edebiyatı Metinlerinde İçerik Açısından Bulunması Gereken Özellikler.....	19
2.1.5.1. Konu.....	19
2.1.5.2. Plan.....	21
2.1.5.3. Tema.....	22
2.1.5.4. Dil ve Anlatım.....	23
2.1.5.5. Kahramanlar.....	24
2.1.6. İlgili Çalışmalar.....	25

III. BÖLÜM

3.1. Yöntem.....	33
3.2. Araştırma Materyalleri.....	33
3.3. Varsayımlar.....	33
3.4. Sınırlılıklar.....	34

IV. BÖLÜM

4.1. BULGULAR VE YORUMLAR.....	35
4.1.1. Birinci Tema.....	41
4.1.1.1. Çocuk Dünyası Teması Metinleri.....	43
4.1.1.1.1. Oyuncak.....	43
4.1.1.1.2. Çocukluk.....	45
4.1.1.1.3. Ben Bir Çınar Ağacıydım.....	47

4.1.2. İkinci Tema.....	51
4.1.2.1. Milli Mücadele ve Atatürkçülük Teması Metinleri.....	53
4.1.2.1.1. Bilmeyen Var mı?.....	53
4.1.2.1.2. Mustafa Kemal'in Kağnısı.....	56
4.1.2.1.3. 15 Temmuz.....	58
4.1.3. Üçüncü Tema.....	61
4.1.3.1. Erdemler Teması Metinleri.....	63
4.1.3.1.1. Güvercin.....	63
4.1.3.1.2. Hacivat ile Karagöz.....	66
4.1.3.1.3. Püf Noktası.....	68
4.1.4. Dördüncü Tema.....	72
4.1.4.1. Bilim ve Teknoloji Teması Metinleri.....	74
4.1.4.1.1. Uzayda Bir Gün.....	74
4.1.4.1.2. Sarımsak Soslu Makarna.....	76
4.1.4.1.3. Bir Dâhiyle Konuşmak.....	79
4.1.5. Beşinci Tema.....	83
4.1.5.1. Milli Kültürümüz Teması Metinleri.....	85
4.1.5.1.1. Anadolu Sevgisi.....	85
4.1.5.1.2. Forsa.....	87
4.1.5.1.3. Tamburi Cemil Bey Enstrümanları Anlatıyor.....	90
4.1.6. Altıncı Tema.....	93
4.1.6.1. Okuma Kültürü Teması Metinleri.....	95
4.1.6.1.1. Okuma Kitaplarım.....	95
4.1.6.1.2. Kitabın Serüveni.....	97
4.1.6.1.3. Karikatür.....	100
4.1.7. Yedinci Tema.....	102

4.1.7.1. Sağlık ve Spor Teması Metinleri.....	104
4.1.7.1.1. Anadolu'nun Cirit Oyunları.....	104
4.1.7.1.2. Sağlıklı Yaşıyorum.....	107
4.1.7.1.3. Cazgır.....	110
4.1.8. Sekizinci Tema.....	113
4.1.8.1.Doğa ve Evren Teması Metinleri.....	115
4.1.8.1.1. Yüksek Evde Oturanın Türküsü.....	115
4.1.8.1.2. Reçete.....	117
4.1.8.1.3. Kar Tanesinin Serüveni.....	120

V. BÖLÜM

5.1. TARTIŞMA VE SONUÇ	124
5.1.1. Ana Problem Cümlesine İlişkin Sonuçlar	124
5.1.2. Alt Problem Cümlelerine İlişkin Sonuçlar.....	125
5.1.2.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Sonuçlar.....	125
5.1.2.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Sonuçlar.....	126
5.1.2.3. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Sonuçlar.....	126
5.1.2.4. Dördüncü Alt Probleme İlişkin Sonuçlar.....	127
5.1.2.5. Beşinci Alt Probleme İlişkin Sonuçlar.....	128
5.1.2.6. Altıncı Alt Probleme İlişkin Sonuçlar.....	129
5.1.2.7. Yedinci Alt Probleme İlişkin Sonuçlar.....	129
5.1.2.8. Sekizinci Alt Probleme İlişkin Sonuçlar.....	130
5.1.2.9. Dokuzuncu Alt Probleme İlişkin Sonuçlar.....	131
5.1.2.10. Onuncu Alt Probleme İlişkin Sonuçlar.....	131
5.1.2.11. On Birinci Alt Probleme İlişkin Sonuçlar.....	132
5.1.2.12. On İkinci Alt Probleme İlişkin Sonuçlar.....	134

5.1.2.13. On Üçüncü Alt Probleme İlişkin Sonuçlar.....	134
5.2.ÖNERİLER.....	135
KAYNAKÇA	137
EKLER	151

TABLULAR LİSTESİ

Tablo 1. Beşinci Sınıf Türkçe Ders Kitabında Bulunan Metinlerin Temalara Göre Dağılımı	35
Tablo 2. İçerik Değerlendirmesinde Kullanılan Maddeler	36
Tablo 3. Biçim Değerlendirmesinde Kullanılan Maddeler	40
Tablo 4. Çocuk Dünyası Teması Metinlerinin İçerik Değerlendirmesine Ait Veriler	41
Tablo 5. Çocuk Dünyası Teması Metinlerinin Biçim Değerlendirmesine Ait Veriler.....	42
Tablo 6. Milli Mücadele ve Atatürkçülük Teması Metinlerinin İçerik Değerlendirmesine Ait Veriler.....	51
Tablo 7. Milli Mücadele ve Atatürkçülük Teması Metinlerinin Biçim Değerlendirmesine Ait Veriler	52
Tablo 8. Erdemler Teması Metinlerinin İçerik Değerlendirmesine Ait Veriler.....	61
Tablo 9. Erdemler Teması Metinlerinin Biçim Değerlendirmesine Ait Veriler.....	62
Tablo 10. Bilim ve Teknoloji Teması Metinlerinin İçerik Değerlendirmesine Ait Veriler	72
Tablo 11. Bilim ve Teknoloji Teması Metinlerinin Biçim Değerlendirmesine Ait Veriler.....	73
Tablo 12. Milli Kültür Teması Metinlerinin İçerik Değerlendirmesine Ait Veriler..	83

Tablo 13. Milli Kùltür Teması Metinlerinin Biçim Değerlendirmesine Ait Veriler.	84
Tablo 14. Okuma Kùltürü Teması Metinlerinin İçerik Değerlendirmesine Ait Veriler	93
Tablo 15. Okuma Kùltürü Teması Metinlerinin Biçim Değerlendirmesine Ait Veriler.....	94
Tablo 16. Sağlık ve Spor Teması Metinlerinin İçerik Değerlendirmesine Ait Veriler.....	102
Tablo 17. Sağlık ve Spor Teması Metinlerinin Biçim Değerlendirmesine Ait Veriler	103
Tablo 18. Doğa ve Evren Teması Metinlerinin İçerik Değerlendirmesine Ait Veriler	113
Tablo 19. Doğa ve Evren Teması Metinlerinin Biçim Değerlendirmesine Ait Veriler.....	114

EKLER LİSTESİ

Ek 1. Oyuncak Metni.....	151
Ek 2. Çocukluk Metni.....	153
Ek 3. Ben Bir Çınar Ağacıydım Metni.....	154
Ek 4. Bilmeyen Var Mı? Metni.....	156
Ek 5. Mustafa Kemal'in Kağnısı Metni.....	160
Ek 6. 15 Temmuz Metni.....	162

GİRİŞ

1.1.1. Problem Durumu

Doğumdan başlayarak yaşamın sonuna kadar devam eden gelişim sürecinde, çocukların aileden sonra en çok zaman geçirdikleri yer okullardır. Zamanının çoğunu okulda geçiren çocuk bu ortam içinde pek çok uyaranla karşı karşıya gelmektedir. Bu uyaranların başında okul araç-gereçleri gelmektedir.

Eğitim-öğretim sürecinde kullanılan araç-gereçlerin başında ders kitapları gelmektedir. Ders kitapları, belli bir dersin öğretimi ve belli düzeydeki öğrenciler için hazırlanan; içeriği öğretim programına uygun olarak oluşturulan belli kurullar tarafından incelenmiş ve onaylanmış materyallerdir.

Ders kitapları eğitim-öğretim faaliyetlerinde kullanılan önemli araçlardır. Öğrencilerin derse ait konuları öğrenmesinde belli bir sıra gözetilen ve doğru bilgiler içeren bu kaynaklar öğrencilerin eğitim programının hedefleri doğrultusunda yetiştirilmesini sağlamaktadır. İçerdiği bilgiler aracılığıyla öğrencilerin bilişsel ve duyuşsal gelişimlerini sağlayan, onların öğrenme faaliyetlerine yön veren ve bilgiye ulaşmalarında onlara yol gösteren kaynakların başında ders kitabı gelmektedir (Çakır, 1997 Akt. Baş, 2003; Çeçen ve Çifçi, 2007).

Ders kitapları öğretim faaliyetlerinin bir düzen içinde sürdürülmesini sağlar. Bütün okullarda aynı kitapların kullanılması öğretimin hem düzenli bir şekilde yürütülmesine hem de eğitimin belli bir standarda ulaşmasına yardım eder. Bu nedenle ders kitaplarının belli bir programa uygun olarak hazırlanması gerekir. Bu program ülke genelinde uygulanmak için hazırlanan eğitim programıdır. Bu eğitim programlarındaki amaçlar ders kitaplarının hazırlanmasında birinci önceliğe sahiptir. Ders kitaplarında bu amaçlardan hareketle içerik, etkinlikler ve değerlendirmeye ilişkin bilgiler bulunmaktadır(Coşkun, 2007; Şahin ve Yıldırım, 1999).

Türk, Türk Milli Eğitiminin amaçlarını “*Türk Milli Eğitimi, çağdaş değerleri temsil eden, hoşgörülü, üretken bireyler yetiştirmeyi amaçlar.*” şeklinde ifade

etmiştir (1999; Akt. Dilidüzgün, 2004: 44). Türkçe derslerinin bu amaçları gerçekleştirme bakımından üstlendiği görevler dersin amaçlarından da anlaşılmaktadır. Türkçe dersi okuma, anlama, konuşma ve yazma becerilerini geliştirmeyi ön planda tutan; dilin işlevsel bir biçimde kullanılmasını, kurallarının kavranmasını ve dilin zenginliklerinin keşfedilmesini sağlamak bakımından önemli görevler üstlenmektedir. Aynı zamanda okuma alışkanlığı edindirme ve bu alışkanlık sayesinde düşünme, yorumlama becerilerini geliştirme amaçlarını gerçekleştirmeyi de hedeflemektedir. Bu nedenle Türkçe ders kitaplarının Türk dilini yeni kuşaklara öğretme, dili sevdirmeye, dilin kurallarını öğretme, okuma alışkanlığı kazandırma bakımından eğitim faaliyetlerinin vazgeçilmez unsurlarından biri olduğu anlaşılmaktadır(Dilidüzgün, 2004).

Dil, toplumların kültürlerini aktarmada önemli bir rol üstlenmektedir. Bu rolü eğitim faaliyetleri içinde kültür unsurlarını yeni nesillere aktarmak yoluyla gerçekleştirmektedir. Bu bağlamda ders kitaplarının toplumun yapısını ve kültürel özelliklerini barındırması oldukça önemlidir. Kültürün gelecek nesillere aktarılması ve devamlılığının sağlanması bu kültürü taşıyacak nitelikli eserler yoluyla ve eğitim faaliyetleri aracılığıyla olmaktadır. Bu nedenle ders kitaplarının görevlerinden biri de kültürün devamlılığını sağlamak ve yeni nesillere bunu aktarmaktır(Gürkan ve Gökçe, 2000; Özbay, 2002).

Türk Milli Eğitimi'nin genel amaçları ve Türkçe derslerinin amaçlarına bakıldığında bu amaçların birbirleriyle tutarlı olduğu görülmektedir. Türkçe derslerinde bu amaçların kazandırılmasında ders kitabında bulunan metinlerin ve metin çalışmalarının önemi büyüktür. Çünkü metinler dilin uygulama alanlarıdır. Bu bakımdan Türkçenin doğru kullanıldığı, belli bir duyarlılıkla oluşturulan metinler çocukların dil konusunu daha çok önemsemelerini sağlayacaktır.

Coşkun, Türkçe ders kitaplarının önemini belirtirken şu düşüncelere yer vermiştir: *“Alt sosyo-ekonomik düzeydeki öğrenciler, ders kitapları dışında okuyacak kitap bulmakta zorlanmaktadırlar. Bu durumda Türkçe ders kitabındaki metinler, en önemli okuma aracı konumunda olmaktadır.”*(2003: 126). Bu nedenle Türkçe ders

kitaplarına alınacak metinlerin seçiminde titizlikle davranılması ve bu metinlerin değerli eserlerden seçilmesi oldukça önem kazanmaktadır.

Anadili öğretiminde başvuru okuma çalışmaları öğrencilerin ön bilgilerinden hareketle yeni bilgiler edinmesini amaçlar. Polat bu konuda şunları söylemektedir: "*Okuyucu-metin etkileşiminde önbilginin önemini yanı sıra, üzerinde durulması gereken diğer bir önemli nokta da kişiyi okumaya yönelten ilgi, diğer bir deyişle okuma etkinliğine götüren okuma amacıdır. Gerçekten de kişi belli bir yönelimle yaklaşır metne. Metin, belli bir bilgi yapısı sunar, okuyucu kendi okuma etkinliklerine ve önbilgisine göre, iletilen bilgiden seçmeler yapar, amaçlarına uygun düzenlemelerde bulunur. Metinden edinilen bilgi, okuyucuda var olan önbilgi ve ilgilerde belli değişimler yaratır, onlara yeni boyutlar katar.*" (Polat, 1990: 78). Bu bilgilerden de anlaşılacağı üzere metinlerin tam olarak anlaşılmasında çocukların sahip olduğu ön bilgilerden yola çıkılması gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Çocuklar metinde anlatılan konu hakkında ne kadar fazla ön bilgiye sahipse metnin amacına ulaşması da o kadar kolaylaşmaktadır.

Çocuklara yönelik eserler oluşturulurken çocuk edebiyatının ilkeleri göz önünde bulundurulmalıdır. Bu eserlerin oluşturulmasında dikkate alınacak en önemli unsur eserin çocukların yaş ve gelişim düzeyine uygun olmasıdır. Çünkü çocuklar erken yaşlarda kitaplarla karşılaşmaktadır. Bu kitapların çocukların yaş ve gelişim düzeyine uygun olması, onların ilgisini çekmesi, okurken eğlenmesini sağlaması çocuğun ileride kitaplara karşı geliştireceği tutumları doğrudan etkilemektedir. Bu nedenle oluşturulan eserlerin çocuk yazınının temel ilkeleri doğrultusunda yazılması çok önemlidir. Aynı şey ders kitapları için de geçerlidir. Ders kitaplarına alınan metinlerin çocukların yaş ve gelişim düzeylerine uygun olması çocukların derse karşı tutumlarında da olumlu değişiklikler sağlayacaktır (Demir, 2009; Sever, 2007; Şirin, 2000).

Çocukların yetişkinlerden farklı bir anlayış ve kavrayış özelliklerinin bulunduğu kanıtlanmış bir gerçektir. Çocuk yazını ürünlerinin çocukların yaş ve gelişim düzeyine uygun olması gerektiği, bu konuda yapılan çalışmalarla ortaya konmuştur. Bu bağlamda Türkçe ders kitaplarına alınan metinlerin seçimi konusu

önem arz etmektedir. Bu çalışmada, Türkçe ders kitaplarına alınan metinler, çocuk yazınının temel ilkeleri açısından incelenmiş, metinlerin eksik, hatalı yönlerinin yanında iyi ve başarılı yönleri ortaya konulmaya çalışılmıştır.

1.1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı beşinci sınıf Türkçe ders kitaplarında bulunan metinlerin çocuk edebiyatının temel ilkeleri açısından incelenmesidir. Araştırma doküman analizine dayalı olarak yapılmıştır. Araştırma 2018-2019 eğitim-öğretim yılında Türkiye genelinde kullanılan ders kitabı olan Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları 5. sınıf Türkçe ders kitabı ile sınırlı tutulmuştur. Millî Eğitim Bakanlığının izni ile ders kitabı olarak öğrencilere sunulan kitapta yer alan metinlerin, belirlenen çocuk edebiyatı ilkeleri bakımından yeterli olup olmadığı sorusuna cevap aranmıştır.

1.1.3. Araştırmanın Önemi

Ders kitaplarındaki metinlerin kazanımların gerçekleştirilmesinde ve dil becerilerinin geliştirilmesinde önemi göz ardı edilemez. Bunun yanında bu metinlerin öğrencinin kültürel ve edebi olarak gelişimini sağlaması da gerekmektedir. Bu bakımdan özellikle Türkçe ders kitaplarına alınan metinlerin özenle hazırlanmış ve hedeflenen amaçları gerçekleştirecek nitelikte olması gerekmektedir. Bu nedenle ders kitaplarına alınan metinlerin seçiminde göz önünde bulundurulması gereken birtakım özellikler bulunmaktadır.

Bu çalışmada, Türkçe ders kitaplarında yer alan metinler incelenerek çocuk edebiyatı ilkeleri açısından ne düzeyde uygun olduğu belirlenmeye çalışılmıştır.

1.1.4. Problem Cümlesi

Beşinci sınıf Türkçe ders kitaplarında bulunan metinler, çocuk edebiyatı ilkeleri açısından uygun mudur?

1.1.5. Alt Problemler

- 1- Türkçe ders kitabında bulunan metinler temalara uygun mudur?
- 2- Metinlerde kullanılan söz sanatları çocukların yaş ve gelişim düzeyine uygun mudur?
- 3- Metinler uzunluk açısından çocukların seviyesine uygun mudur?
- 4- Metinlerde yer alan cümlelerin ve paragrafların uzunlukları çocukların düzeyine uygun mudur?
- 5- Metinlerde anlamı bilinmeyen kelimelerin kullanım durumu uygun mudur?
- 6- Metinlerde kullanılan deyim ve atasözleri çocukların düzeyine uygun mudur?
- 7- Metinler yazım kuralları bakımından uygun mudur?
- 8- Metinler noktalama işaretleri bakımından uygun mudur?
- 9- Metinleri desteklemek amacıyla kullanılan resimler metnin içeriğine uygun mudur?
- 10- Metinleri desteklemek amacıyla kullanılan resimler uygun olarak tasarlanmış mıdır?
- 11- Metinlerin sayfa düzeni uygun mudur?
- 12- Metinlerde kullanılan yazı türü okuma kolaylığı sağlayacak nitelikte midir?
- 13- Metinlerde kullanılan yazı boyutu okuma kolaylığı sağlayacak nitelikte midir?

II. BÖLÜM

2.1. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1.1. Çocuk Edebiyatı

Çocuk edebiyatının, edebiyattan farklı olarak tanımlanması gerekliliğinin nedeni çocuklarının algılayışlarının, kavrama düzeylerinin, düşünce dünyalarının yetişkinlerden farklı olmasıdır.

Çocuk edebiyatı, kavram ve kapsam açısından edebiyatımızda sınırları henüz tam olarak belirlenmemiş bir alandır. Bu nedenle çocuk edebiyatının çok farklı tanımları yapılmıştır:

“Erken çocukluk döneminden başlayıp ergenlik dönemini de kapsayan bir yaşam evresinde, çocukların dil gelişimi ve anlama düzeylerine uygun olarak duygu ve düşünce dünyalarını, sanatsal niteliği olan dilsel ve görsel iletilerle zenginleştiren, beğeni düzeylerini yükselten ürünlerin genel adıdır.” (Sever, 2007:9).

“Çocuk edebiyatı, çocukların büyüme ve gelişmelerine, hayal, duygu, düşünce ve duyarlılıklarına, zevklerine, eğitilirken eğlenmelerine katkıda bulunmak amacıyla üretilen çocuksu bir edebiyattır.”(Şirin, 2000:9).

Yukarıdaki tanımlamalar göz önüne alındığında kısaca çocuk edebiyatının, çocukların gelişimini sağlamaya çalışan sözlü ve yazılı edebiyat olduğu sonucuna ulaşılabilir.

2.1.2. Çocuk Edebiyatı Tarihi

Edebiyatın kökeni sözlü kültüre dayanır. İlk edebiyat ürünleri efsaneler, masallar, destanlar gibi sözlü ürünlerdir. Sözlü edebiyat içinde bulunan ürünler hem çocukların hem de yetişkinlerin yararlandığı bir edebiyattı. Çocuk tek başına bir birey, yetişkinlerin dünyasından farklı bir düzeyde görülmediği için özel olarak çocuklar için oluşturulmuş edebiyat eserleri yoktu.

Çocuk edebiyatının ortaya çıkışı konusunda farklı görüşler bulunsa da bu edebiyatın 16. yüzyıldan itibaren oluşturulmaya başlandığı görülmektedir. Batı’da

çocuk ve çocuk edebiyatı kavramlarının ortaya çıkışını Rönesans'a dayandıran Postman, “Çocukluk düşüncesi Rönesans'ın en büyük buluşlarından biridir, belki de en insanca olanıdır.”(1992; Akt. Neydim,2000: 12) demektedir.

Çocuk edebiyatı, çocukların yetişkinler için yazılan klasik eserleri okunmasıyla gündeme gelmiştir. Türler, eserler ve yazarlar üzerine yapılan araştırmalarda bağımsız çocuk edebiyatı konusunda dün olduğu gibi bugün de belirsizlikler bulunuyor(Demirkol, 2008).

“Çocuk kitaplarının yazılması çocuk eğitimindeki arayışların bir sonucudur. Çocukların yapmacık hayvan hikâyeleri ve boş fantezilerle dolu kitapları okumalarının zararlı olacağını ileri sürenler, çocuklar için ayrıca kitap yazılmasına karşı çıktılar. Buna karşılık Batı'da çocukların yetişkinlerin kitaplarına yönelmesi bir yarış başlatmıştı. Çok az sayıda basılan efsane, masal, Orta Çağ hikayeleri ve özellikle peri masalları, çocukların kitaba karşı duyarlı olduklarını göstermesi bakımından önemli bir gelişme sayılabilir.”(Şirin, 2000: 15). Bu gelişmeler çocuk edebiyatına dikkati çekme bakımından önemlidir.

Tartışmaların başladığı bu dönemde çocuk eğitiminde daha çok kilisenin baskın bir rol oynaması sebebiyle, kutsal kitap ve kutsal kitapta yer alan dini öyküler dışında kitapların okutulması hoş karşılanmamıştır(Evren, 2008).

Uzun yıllar ders kitapları ve dini kitaplar dışında kitapların okunması pek kabul görmemiştir. Ancak 15. yüzyılın ortaları ile 16. yüzyılın başlarında din adamları ve tutucu düşünürlerin bu tutumlarına karşın çocukların ilgilerini çeken bir takım yayınlar ortaya çıkmıştır. Çok basit bir biçimde hazırlanan bu kitaplar halk hikâyelerinden esinlenerek oluşturulmuş eserlerdir(Telli, 2008).

Çocuk edebiyatının başlangıcını 17. yüzyıl olarak kabul etmek mümkündür. Charles Perrault(1628-1703), çocukluğunda annesinden dinlediği masalları kitap halinde bir araya getirmiştir. Geçmiş Günlerin Masalları adıyla bir araya getirilen bu kitap, doğrudan çocuklar için yazılmadığı halde çocuklar tarafından okunan ve sevilen bir kitap olmuştur. Aynı yüzyılda Fransız edebiyatında fabl denince akla ilk

gelen kişi olan La Fontaine(1621-1695), çocuklara hitap eden hikâyelerle yeni bir çağır açmıştır(Demir, 2009; Gürel, Temizyürek, Şahbaz 2007).

Bağımsız bir çocuk edebiyatı hareketinin başlaması ve gelişmesi doğrultusunda ilk bilinçli girişimlere sahne olan ülke İngiltere'dir. İngilizler, çocuğun toplum içinde değişen durumuna göre çocuk yayınlarını da sürekli biçimde geliştirmişlerdir. Başlangıçta, İngiltere'de çocuk kitaplarına ve ders dışı okuma etkinliklerine karşı birtakım olumsuz tepkiler görülmektedir. Ancak birçok din adamı ve öğretmenin şiddetli eleştirilerine rağmen ülkede çocukları göz önünde tutarak hazırlanan heyecan verici kitapçıkların yayımı giderek artmıştır(Güleryüz,2003; Hızlı, 2006).

İngiltere'de "chapbook" adıyla anılan ilk çocuk kitaplarının 17. yüzyılda ortaya çıktığı ve 18. yüzyılda ülke çapında yaygınlaştığı bilinmektedir. Özel olarak çocukların okuması için hazırlanan bu kitaplar Anton Gallard'ın 1704-1712 yılları arasında Fransızcaya çevirmiş olduğu "Binbir Gece Masalları"ndan yararlanılarak oluşturulmuştur. Bu masalların birçoğu - Gemici Simbad, Alaattin ve Lambası, Ali Baba ve Kırk Haramiler - İngilizceye çevrilerek çocuklar için küçük kitaplar halinde yayımlanmıştır(Gürel, Temizyürek, Şahbaz 2007; Temple,12 Akt. Demirkol, 2008).

John Locke'un Eğitim Üzerine Araştırmalar adlı kitabında çocuk eğitimiyle ilgili savunduğu görüşlerin İngiltere'de olduğu gibi bütün Avrupa'da da yayılması, çocuk yazarlarını sonraki dönemlerde oldukça etkilemiştir. Çocukların doğal meraklarından yararlanılması gerektiğini belirten Locke, bu dönemden sonra yazılan çocuk kitaplarını etkileme bakımından çocuk edebiyatında önemli bir yere sahiptir(Güleryüz, 2003; Gürel, Temizyürek, Şahbaz, 2007; Şirin, 2002).

18. yüzyılda çocukların kendilerine özgü bir dünyaları olduğu düşüncesinden hareketle onlar için yayımlanacak eserlerin, içeriğinden tutun da biçim özelliklerine kadar çocuğa göre olması gerektiği görüşü yaygınlık kazanmıştır. Çocuklar için özel yayınların çıkarılması görüşünü savunanların başında John Newbery gelmektedir. Onun çocuklar için hazırladığı "Ana Kaz" adlı kitap bugün bile zevkle okunan kitaplar arasındadır(Hızlı, 2006; Gürel, Temizyürek, Şahbaz 2007; Şirin, 2000)

Bugün çocuk edebiyatı alanında klasik olarak sayılan bazı kitapların da 18. yüzyılda ortaya çıktığını görülmektedir. Daniel Defoe'nun "Robinson Crusoe", Jonathan Swift'in "Gulliver'in Gezileri", Johann David Wyss'in "İsvicreli Robinson Ailesi" adlı eserleri hep bu yüzyılın başlarında yayımlanmıştır(Arııcı, 2016; Karakaş, 2013; Şirin, 2000).

18. yüzyılda toplumsal değişimlerin yanı sıra J.J. Rousseau'nun görüşleri de çocuk edebiyatı yazarlarını derinden etkilemiştir. Rousseau'nun görüşleri çocuk eğitiminde "öğreticilik" ilkesinin ön plana çıkmasını sağlamıştır. Bu dönemde yazılan çocuk kitaplarının temel özelliği öğreticilik olmuştur(Neydim, 2000: 12).

19. yüzyılda çocuklar için yazılan hikâye ve romanlarda anlatma sanatının inceliklerine yer verilmekle birlikte din ve ahlak kurallarının benimsetilmesi ön planda tutulmuştur.

Bu yüzyıl İngiltere'sinde çocuk edebiyatı alanında eser veren pek çok yazar bulunmaktadır. David Copperfield adlı yapıtıyla Charles Dickens, Alice Harikalar Ülkesinde adlı yapıtıyla Lewis Carroll, Küçük Prens, Küçük Lord adlı yapıtlarıyla Brunett-Mrs Frances Hudgson, Tom Brown'ın Okul Günleri adlı yapıtıyla Thomas Hughes ve Ormanların Çocuğu ile Çengel adlı yapıtlarıyla Rudyard Kipling bu yazarlardan birkaçıdır(Hızlı, 2006; Şirin, 2000; Ural, 2006).

20. yüzyılda, Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra gerek uzmanların gerekse savaştan sonra İngiltere'ye göç eden yazar ve ressamların çabasıyla çocuk edebiyatı eserlerinde büyük gelişmeler kaydedilmiştir. Bu ilerlemede çocuk edebiyatı eserlerine duyulan ihtiyacın artmasının da önemi bulunmaktadır. Yeni eserlerin ortaya çıkmasının yanı sıra eski eserlerin yeni baskıları yayımlanmıştır. İngiliz çocuk edebiyatının bu eserleri günümüz çocukları tarafından da zevkle okunmaktadır(Yalçın ve Aytaş, 2002; Değirmenci, 2010).

Fransa'da çocuk edebiyatının Charles Perrault'un peri masallarıyla başladığı kabul edilmektedir. Perrault'un "Öyküler ve Geçmiş Zaman Söylencelerinden Dersler" adını taşıyan eserinde yer alan ninniler, uykuya hazırlık için söylenen

masallar, şiirler ve tekerlemeler çocuk edebiyatı alanında türünün ilk örnekleri olarak kabul edilmektedir. Perrault, halk ağzından masalları derleyip kitap haline getirerek 1697 yılında basmıştır. Bunların içinde Uyuyan Güzel, Kırmızı Başlıklı Kız, Parmak Çocuk, Kül Kedisi, Çizmeli Kedi, Mavi Sakal gibi dünyaca ünlü kitaplar yer almaktadır(Demir, 2009; Şirin, 2000; Yalçın, Aytaş, 2002).

Rousseau, 1762 yılında yayımladığı Emil adlı yapıtında çocuk eğitiminde öğreticiliğin ağırlık taşınması gerektiği fikrini ileri sürmüş ve bu alandaki yayınları önemli ölçüde etkilemiştir. Onun ileri sürdüğü düşünceleri benimseyen yazarlar, eserlerinde dürüstlük, erdem, özveri gibi temaları işlemeye özen göstermişlerdir. Fransız çocuk edebiyatında bu ahlaki öğretici tutum etkisini 19. yüzyılda ve 20. yüzyılın başlarında sürdürmüştür. Bunun yanında bazı yazarlar öğreticiliğin yanı sıra eserlerinde başka özellikleri de kullanmıştır. Örneğin, Mme de Segur “Bir Eşeğin Hatıraları” eserinde duygusallığa ve soylulara özgü kibarlığa önem vermiştir(Geçgel ve Güleç, 2006; Şirin, 2000).

19. yüzyılın en ünlü çocuk kitabı yazarı Jules Verne’dir. Yazar, bilimkurgunun babası olarak da kabul edilmektedir. Aya Seyahat, Dünyanın Ucundaki Fener, Denizler Altında Yirmi Bin Fersah, Balonla Beş Hafta, Mişel Strogoff, Dünyanın Merkezine Yolculuk, Yeşil Işın gibi kitapların yazarı olan Jules Verne, okuyucularının dikkatini denizlere ve göklere yönlendirmiştir. Ayrıca Alphonse Daudet, George Sand, Alexandre Dumas gibi önemli yazarlar da çocuk edebiyatına katkıda bulunmuştur(Şirin, 2000; Telli, 2008).

Fransız çocuk edebiyatı 20. yüzyılda parlak bir döneme girmiştir. Antoine de Saint-Exupery’nin Küçük Prensi ile Andre Maurois’nın Şişko-Siskalar’ı bu dönemin sevilen çocuk kitapları arasındadır.

Almanya’da çocuk edebiyatının daha eski bir geçmişi vardır. Bu ülkede çocukların okuma ihtiyacını karşılayan eserler dini nitelik taşıyordu. 16. yüzyılda çocuklara seslenen eserler İngiltere’de olduğu gibi öğretici nitelik taşıyordu. Daha sonraki dönemlerde eğitimcilerin etkisiyle çocukların özelliklerine ve gelişimlerine uygun eserler yazılmaya başlanmıştır(Kıbrıs, 2010:13 Akt. Karakaş, 2013).

19. yüzyılda Almanya’da başlayan romantizm ve ulusalcılık eğilimi, çocuk kitabı yazarlarını da etkilemiştir. Bu dönemde yazılan eserlerde halk hikâyelerinden, masallarından ve şiirlerinden geniş ölçüde yararlanılmıştır. Grimm Kardeşler bütün dünya tarafından tanınan ve okunan masallarını böyle bir ortam içinde yazmışlardır(Arıcı, 2016; Evren, 2008; Şirin, 2000).

Almanya’da 19 yüzyılın ortalarından başlayarak yayımlanan kitaplarda çocukların merak ve ilgilerine daha çok önem verilmiştir. Bu dönemin ünlü yazarlarından biri olan Karl May’ın “Kızıl Derililer” ve “Vahşi Batı” romanları bütün dünyada milyonlarca çocuk tarafından okunmuştur(Hızlı, 2006; Şirin,2000).

Amerika Birleşik Devletleri’nde yazılan çocuk kitapları daha çok öğreticiliğe ve belli ahlak kurallarını benimsetmeye yöneliktir. 19. yüzyılın sonuna kadar bu ülkede baskın olmuş dini gelenekler, çocuk edebiyatı alanındaki gelişmeleri oldukça etkilemiştir. Bunun yanında Avrupa’da bu alanda meydana gelen değişikliklerle birlikte bu yüzyılın ortalarına doğru çocuklara özgü eserlerin yayımlanmaya başladığı da görülmektedir. Mark Twain ve L.M. Alcott gibi önemli yazarların bu dönemde yazdıkları kitaplar, Amerikan çocuk klasiklerinin önde gelen eserleri arasında sayılabilir(Işıtan, 2005).

Başlangıçta öğreticiliğe ve maddi değerlere önem verilen Amerikan çocuk edebiyatına 19. yüzyıldan sonra romantik bir yaklaşım hakim olmuştur. Bu dönemde yazılan eserlerde halk kahramanlarının maceraları ve destansı hikâyeleri, duygusal ve pastoral şiirler ön plana çıkmıştır. Bir Küçük Prenses, Küçük Lord ve Gizli Bahçe bu eğilimin niteliğini göstermek bakımından önemli eserlerdir(Arıcı, 2016; Şirin, 2000).

Rusya’da çocuk edebiyatı 1917 öncesi ve sonrası olmak üzere iki döneme ayrılır. Devrim öncesi çocuk edebiyatı, büyük Rus edebiyatı ile karşılaştırılmayacak kadar zayıftır. Bu dönemde özellikle çocuklar için yazılmış eserler bulunmamaktadır.

Devrimden önce çocuklar için yayımlanan önemli eserler arasında İvan Krilov’un fablları ve Tolstoy’un çocuklar için yazmış olduğu öyküler bulunmaktaydı. Ancak bu eserler bu alandaki ihtiyacı karşılamaktan uzaktır.

Rusya’da çocuk kimliği Avrupa’daki ülkelerden daha geç tanındığı için bu alandaki çalışmalar ancak Ekim Devrimi’nden sonra çocuğa verilen önemle birlikte gelişmiştir(Telli, 2008).

Rus çocuk edebiyatının gelişmesinde Maksim Gorki’nin büyük etkisi olmuştur. O, yeni bir kültürün yaratıcısı olarak düşünülen Sovyet çocuklarının özgün ve etkin birer sanatçı ruhu taşıyabilmeleri için yaratıcı hayale önem verilmesi gereği üzerinde durmuştur(Gürel, Temizyürek, Şahbaz, 2007; Şirin, 2000).

2.1.3.Türkiye’de Çocuk Edebiyatı

Türkler çok zengin bir sözlü edebiyat geleneğine sahiptirler. Sözlü edebiyat içinde çocuk edebiyatı uzun süre ninni, tekerleme, bilmece, halk hikâyesi ve masal gibi ürünlerle sınırlı kalmıştır. Çocukların özel ilgileri, merakları göz önünde tutularak onlara seslenen ilk eserler Tanzimat dönemine rastlamaktadır(Işıtan, 2005; Şirin, 2000).

Türk edebiyatı içerisinde çocuk edebiyatının gelişimi dünyadaki çocuk edebiyatının gelişimiyle yakından ilgilidir. Türk edebiyatında çocuk edebiyatının başlangıcı Tanzimat dönemi olarak kabul edilmektedir. Bu dönemde Şinasi, Recaizade Mahmut Ekrem, Muallim Naci ve Ahmet Mithat Efendi gibi yazar ve şairlerin Fransızcadan yaptıkları çeviriler ile kendilerinin yazdıkları fabl türünden şiirler çocuk edebiyatımızın ilk önemli örnekleri arasındadır(Demiray, 1953: 89 Akt. Gürel, Temizyürek, Şahbaz 2007).

Aynı dönemde Batı’dan yapılan ilk roman çevirisi Fenelon’un Telemak adlı eseridir. Küçük Kadınlar, Gülliver’in Seyahatnamesi, Tercume-i Hikaye-i Robinson, Seksen Günde Devrialem, Mekez-i Arza Seyahat gibi kitaplar da dilimize çevrilen eserlerdir(Çıkla, 2005; Demir, 2009).

Özellikle ikinci meşrutiyet döneminde çocuk edebiyatıyla ilgili bazı gelişmeler kaydedilmiştir. Bu dönemde Ali Nusret imzasıyla yayımlanan ve çocuk edebiyatını konu edinen bir yazı “Şura-yı Ümmet” gazetesinde yayımlanmıştır. Yine bu

dönemde masal ve hikâye türünde edebiyat ürünlerinin çocuk eğitimi üzerindeki olumlu katkıları ciddi olarak tartışma konusu yapılmıştır(Şirin, 2000).

Bu dönemde çocuklara özgü şiir ihtiyacının ortaya çıkmasına bağlı olarak bazı yazarlar bu konuya eğilmişlerdir. Tevfik Fikret'in "Şermin", Ali Ulvi Elöve'nin "Çocuklarımıza Neşideler" ve İbrahim Alâaddin Gövsa'nın "Çocuk Şiirleri" adlı eserleri bu ihtiyaca cevap verecek nitelikte yazılmışlardır. Ziya Gökalp'in "Kızıl Elma", "Yeni Hayat", eserleri ile M. Emin Yurdakul'un "Tan Sesleri", "Türk Sazı", "Türkçe Şiirler"; Ali Ekrem Boyar'ın "Çocuk Şiirleri", M. F. Köprülü'nün "Mektep Şiirleri" de bu eserler arasında sayılabilir(Evren, 2008; Işıtan, 2005; Sınar, 2006).

Cumhuriyet öncesi dönemde Ömer Seyfettin, Hüseyin Rahmi Gürpınar, Ahmet Hikmet Müftüoğlu ve Ahmet Rasim çocukların seyerek okudukları hikâyeler yazmışlardır(Gülyüz, 2003).

Cumhuriyetin ilanından sonra çocuk edebiyatı alanında önemli eserler yayımlanmaya başlanmıştır. Şiir türünde Enis Behiç Koryürek, Yusuf Ziya Ortaç, Faruk Nafiz Çamlıbel ve Orhan Seyfi Orhon önemli eserler yazmışlardır. Falih Rıfki Atay, Yakup Kadri Karaosmanoğlu, Halide Edip Adivar ve Reşat Nuri Güntekin gibi yazarlar ise anı, hikâye, gezi yazısı, roman vb. türlerde eserler kaleme almışlardır(Işıtan, 2005; Şirin, 2000).

1930'lu yıllarda kahramanları çocuk olan tarihi romanlar kaleme alınmıştır. "Kızıltuğ", "Atlı Han", "Türk Korsanları", "Gültekin" isimli eserleriyle Ziya Kozanoğlu, "Bağrı Yanık Ömer", adlı eseriyle Mahmut Yesari, "Köprüaltı Çocukları" adlı eseriyle Huriye Öniz, "87 Oğuz" adlı eseriyle Rakım Çalapala, "Türk İkizleri" adlı eseriyle Cahit Uçuk ve "Tahtları Deviren Çocuk" adlı eseriyle Fahrettin Sertelli bu konuda eser yazan yazarlarımız arasındadır(Geçgel ve Güleç, 2006; Karakaş, 2013).

Çocuk edebiyatında eskiden beri en fazla örneğine rastlanan tür masallardır. Cumhuriyet döneminde bu tür üzerine çalışmalar yapılmıştır. Bu çalışmalarda Eflatun Cem Güney ve Naki Tezel isimleri ön plana çıkmaktadır. Naki Tezel'in Türk Masalları, İstanbul Masalları, Çocuk Masalları; Tahir Alangu'nun Keloğlan

Masalları, Billur Köşk Masalları; Eflatun Cem Güney'in En Güzel Türk Masalları, Dede Korkut Masalları, Evvel Zaman İçinde, Bir Varmış Bir Yokmuş; Cahit Uçuk'un Kurnaz Tilki, Ateş Gözlü Dev, Türk Çocuğuna Masallar gibi eserleri bu çalışmalara örnek gösterilebilir(Gürel, Temizyürek, Şahbaz 2007).

Çocuk edebiyatı alanında kendine özgü duyarlılığı ve daha çok engelli kahramanları konu edinen kitaplarıyla ön plana çıkan Kemalettin Tuğcu, çocuklar tarafından sevilen bir yazardır. Üç yüzün üzerinde eser yazmış ve elli yılı aşkın süre içinde çocuklar tarafından ilgiyle okunmuş olan yazar, kitaplarıyla çocuk dünyasında yerini almıştır(Demir, 2009).

Çocuk edebiyatı alanında 1970'lerden bu yana önemli gelişmeler gözlemlenmektedir. Eğitim alanındaki gelişmeler bunun yanında çocuk kavramının daha iyi tanınması çocuklar için yazılan eserlerin niteliklerinde önemli değişiklikler meydana getirmiştir. Çocuk kitaplarının nasıl olması gerektiği konusunda uzmanlar tarafından yapılan öneriler dikkate alınmış ve daha nitelikli çocuk kitapları ortaya çıkarılmıştır. Kitapların özellikle estetik ve biçim yönünden mükemmel olmalarına çalışılmıştır. Resimleme konusunda oldukça başarılı örnekler ortaya konmuştur(Gürel, Temizyürek, Şahbaz, 2007; Songören, 2006).

Bu dönemde toplumda meydana gelen ideolojik kutuplaşmalar çocuk edebiyatında da kendini hissettirmiştir. Çocuk yayınlarında bu ideolojik yaklaşımları yansıtan eserler yayımlanmıştır. Günlük siyasi kaygılar ile gelecek nesilleri etkileme çabaları birleşince ideolojinin hakim olduğu bir eser kümesi ortaya çıkmıştır.

Günümüzde çocuk edebiyatı alanında eser veren yazarlar, çocuklara dostluğu, paylaşmayı, dayanışmayı öğretecek; onlara insancıl ve barışsever tutum ve davranışlar kazandıracak evrensel konu ve temalara öncelik vermektedirler. Yazarlarımızın bir kısmı ise toplumsal sorunlara dikkat çekerek çocuklarda bu sorunlara karşı duyarlılık oluşturmak gibi amaçlar gütmektedirler. Bunun yanında çocuklara dini bilgiler vermeyi, dini telkinlerde bulunmayı amaç edinen yazarların sayısında da oldukça büyük bir artış bulunmaktadır(Karakaş, 2013; Neydim, 2000; Şirin, 2000).

Çocuk edebiyatı yazarlarımızın çocuk için yazmayı, çocuk edebiyatı yazarı olmayı benimsemeleri çocuk edebiyatında önemli bir gelişmedir. Günümüzde şiir, roman, hikaye, masal yazarları arasında şu isimler sayılabilir: Gülten Dayıoğlu, Yalvaç Ural, İpek Ongun, Mustafa Ruhi Şirin, Hidayet Karakuş, Aytül Akal, Muzaffer İzgü, Abbas Cılga, Cahit Zarifoğlu, Tarık Dursun, Erol Toy, Ahmet Efe, Hasan Demir, Hakkı Özkan, Mevlana İdris Zengin, Ahmethan Yılmaz, Ayla Çınaroğlu, Elvan Pektaş Deniz, Nuran Turan, Mehmet Güler, Hasan Latif Sarıyüce, Yücel Feyzioğlu, Mümtaz Zeki Taşkın, Sevim Ak, Aydoğan Yavaşlı, Aygören Dirim, Ayla Kutlu, Behiç Ak, Bestami Yazgan, Birsen Ekim Özen, Canan Tan, Fatih Erdoğan, Gülsüm Cengiz, Hüseyin Yurttaş, Mavisel Yener, Koray Avcı Çokman, Miyase Sertbarut, Ünver Oral, Üzeyir Gündüz, Yavuz Bahadıroğlu(Çıkla, 2005; Gürel, Temizyürek, Şahbaz 2007; Işıtan, 2005; Şirin, 2000; Telli, 2008).

Çocuk edebiyatı alanında meydana gelen gelişmeler çocuk edebiyatı kültürünün oluşması bakımından oldukça önemlidir. Bu kültürün amacına tam olarak ulaşması şu an ve gelecekte bu konudaki sorunların giderilmesi ile mümkün olacaktır. Bugün gelinen noktada çocuk edebiyatının çocuk işi olarak hafife alınmayıp ciddi bir şekilde ilgilenilen ve geliştirilmeye çalışılan bir alan olması bile bu konuda ne kadar yol alındığını anlamak bakımından önemlidir.

2.1.4. Ders Kitaplarındaki Çocuk Edebiyatı Metinlerinde Biçim Açısından Bulunması Gereken Özellikler

Ders kitaplarının biçim açısından sahip olması gereken özellikler bulunmaktadır. Bu özellikler kitabın boyutu, sayfa düzeni, kağıt cinsi, harf boyutu, yazım ve noktalama işaretleri, resim ve kapak özellikleri ile ilgilidir. Ders kitabının biçim özellikleri öğrencinin metni rahat bir biçimde okuyup anlayabilmesini sağlayacak biçimde oluşturulmalıdır.

2.1.4.1. Harfler

Ders kitapları hazırlanırken kullanılan harflerin boyutları öğrencinin yaş ve gelişim düzeyine uygun olmalıdır. Çocuğun okurken zorlanmayacağı ve kolaylıkla anlamlandırabileceği harf boyutu tercih edilmelidir. Bunun yanında kullanılan renk

ve karakter özellikleri de yaş grubuna uygun olarak seçilmelidir. Satır aralarındaki boşluklar da yazının punto değeriyle orantılı olmalıdır(Karay, 2011; Sever, 2007; Sürmeli, 2006; Şirin,2000; Telli, 2008).

Kitapta beyaz zemin tercih edilmelidir. Beyaz zemin dışındaki tercihlerde ise yazının kolay okunabilmesi için renklerin uygun biçimde tercih edilmesi gerekmektedir (Erşahin, 2009).

2.1.4.2. Sayfa Düzeni

Ders kitapları vazgeçilmez bir eğitim öğretim aracıdır. Eğitim süreci boyunca öğrencinin de en çok kullandığı ders araçlarının başında gelmektedir. Bu nedenle Türkçe ders kitaplarının hazırlanmasında üzerinde durulacak konulardan biri de sayfa yapısıdır.

Metnin rahat okunması sayfa düzeninde belirleyici etkindir. Sayfada yazılar, görseller ve boşluklar estetik bir denge içinde bulunmalıdır. Sayfaya bakıldığında bu öğeler hoş bir görüntü oluşturmalıdır. Çocuğun kitaba olan ilgisinde görsel tasarımın önemli bir yeri vardır. Sayfa düzeni, çocuğun sanat eğitimine doğal bir katkı sağlar. Bu nedenle çocuğun estetik zevk kazanmasında grafik sanatçıları da önemli bir sorumluluğa sahiptir(Sever, 2007).

Sayfa düzeninde abartı olmamalıdır. Kullanılan renkler ve resimler metnin önüne geçmemelidir. Metnin anlamlandırılmasını kolaylaştırmak amacıyla kullanılan metin dışı unsurlar çocuğun dikkatini metinden uzaklaştırarak kendi üzerine çeker. Bu nedenle olabildiğince estetik ama amacı gölgede bırakmayacak şekilde oluşturulan bir sayfa düzeni tercih edilmelidir(Batur, 2010; Karay, 2011; Telli, 2008).

2.1.4.3. Kağıt ve Cilt

Ders kitapları öğrencilerin en çok kullandığı materyallerin başında gelmektedir. Bu nedenle kitapların sağlam bir biçimde hazırlanması gerekir.

Kâğıt, kitabın kullanılabilirliğini belirleyen temel öğelerden biridir. Kitaplar için kolay kırışmayan, yıpranmayan, kirlenmeyen, mat, birinci ya da ikinci hamur kâğıt kullanılmalıdır. Kitap, bir iki kullanımdan sonra yıpranırsa çocuğun kitaba olan saygı ve sevgisi azalır yok olabilir. Kitabın dayanıklı olabilmesi için kâğıdı kadar kapağı da önemlidir. Kitap kapakları kalın Bristol karton kullanılmalı ve kartonun üzeri lak veya sefyon ile kaplanmalıdır. Bu şekilde kitabın kalitesi artacak ve uzun süre kullanılması sağlanacaktır. Kitabın uzun ömürlü olması için cilt kalitesine de dikkat edilmelidir. Kitaplar için dikişli ciltler kullanılmalı ve ciltleme hatalarının olmamasına dikkat edilmelidir(Sever, 2007). Bir öğretim yılı için hazırlanan kitapların, o süre boyunca kullanılacağı göz önünde bulundurularak kaliteli malzeme ve sağlam bir ciltleme tekniği ile hazırlanması gerekmektedir.

2.1.4.4. Yazım ve Noktalama

Edebi metinler öğrenciye dili doğru kullanma becerisi de kazandırır. Bu nedenle edebi metinler hazırlanırken yazım ve noktalama kurallarına dikkat edilmelidir(Batur, 2010; Karay, 2011; Payza, 2015; Telli, 2008).

2.1.4.5. Resimler ve Fotoğraflar

Çocuk edebiyatı metinlerinde kullanılacak resimler konuya uygun olmalı ve metni desteklemelidir. Resimlerin konudan bağımsız, karmaşık ve açık olmaması anlamayı güçleştirir. Resimler sayfaya bütünlük oluşturacak şekilde yerleştirilmelidir.

“Çocukta resim yapma, görselleri okuma ve bu görsellerle iletişim kurma isteği uyanması ve çocuğun kitabı sevmesi için sanatsal değeri olan resimler gereklidir. Bu özelliğe dikkat edilerek yapılan resimler, metnin okunması ve anlaşılmasına olumlu katkılar sağlar. Yazarın sözcüklerle anlatamadığı duygu ve düşüncelerin okuyucuya iletilmesini sağlar. Resimler, çocuğu eğlendirir, heyecanlandırır, düşündürür.” (Sever, 2007: 18). Bu bağlamda resimlerin metnin iletisini güçlendirmesi ve anlaşılmasını sağlaması bakımından içeriğe uygun olarak düzenlenmesi ve sanatsal değer taşıması oldukça önemlidir.

Çocuklara yönelik olarak hazırlanan eserlerde çocukların yaş düzeyine uygun resimler bulunmalıdır. Bu resimler metnin içeriğini yansıtmalı ve çocukların ilgisini çekecek şekilde tasarlanmalıdır. Bunun yanında metinde kullanılan resimler çocukların sanatsal özelliklerine uygun olmalı ve onların hayal gücünü geliştirmelidir. Kullanılan resimlerin renkli veya renksiz olması içeriği yansıttığı takdirde önemli değildir. Renkli olan resimlerde renklerin uyumu ve doğru kullanımı önemlidir. Metinlerde sadece resim kullanılması gibi bir zorunluluk yoktur. Metnin içeriğini yansıtan fotoğraflar da metni desteklemek amacıyla kullanılabilir (Sınar, 2006).

Metinde bulunan resim ve fotoğrafların sade, açık ve anlaşılır olması metnin anlaşılmasını sağlama bakımından önemli bir unsurdur. Bu nedenle resim veya fotoğrafların uzman kişilerin denetiminde seçilmesi gerekmektedir. Çocukları eğlendiren, güldüren, neşelendiren resimler tercih edilmelidir. Resim, metinle sayfa düzeni bakımından bir bütün oluşturmalıdır. Kitaplarda resim için ayrılacak yer, yaş ve düzeye uygun olarak sınırlandırılmalıdır (Atmaca, 2006; Gürel, Temizyürek, Şahbaz 2007; Karay, 2011).

Görsel unsurların kullanılmasının öğrenmeye olan katkısı bilinen bir gerçektir. Bu nedenle ders kitaplarında öğrenme faaliyetlerini desteklemek amacıyla görsel unsurların kullanımı yaygınlaşmıştır. Fakat ders kitaplarında kullanılan bu görsellerin niteliği henüz istenen seviyede değildir. *“Kitapların görsel tasarım kısmının bu işin uzmanı kişilerce yapılması gerekirken, genelde kitabın yazarının estetik ölçüleri doğrultusunda mevcut matbaanın olanaklarına göre gelişigüzel yapılması ve denetim yetersizliği bu konudaki olumsuzlukların temeli olarak görülebilir.”* (İşler, 2005 Akt. Evren, 2008: 25).

Metinlerde görseller her zaman ön plandadır. Bu nedenle görsellerin fazla ilgi çekici olması metnin ikinci plana itilmesine neden olabilir. Bunun yanında çocuğun hayal gücünü kullanmasına engel olabilir. Görsellerin fazla abartılmadan, olması gerektiği kadar kullanılması çocuğun geri kalan kısmı kendi hayal gücüyle tamamlamasını sağlayacaktır (Batur, 2010; Sever, 2003; Taşdelen, 2006).

Metinde kullanılan görseller çocuğun metin hakkında tahminlerde bulunmasını sağlamalıdır. Çocuk metni okumadan önce onun neyi anlattığını tahmin etmeli ve bir hazırbulunmuşlukla metne başlamalıdır. Bu tür bir okuma metnin hem anlaşılabilirliğini hem de akılda kalıcılığını arttıracaktır(Baş, 2012).

Resimler çocuğun anlayabileceği nitelikte olmalı ancak resimlerin estetik değeri de unutulmamalıdır. Metindeki resimler de edebi metinler gibi çocuğa sanat zevkini kazandıracak nitelikte olmalıdır. Resimler çocuksu değil; çocuğa göre olmalıdır. Yazarın sözcüklerle anlatamadıklarını ortaya koyabilmelidir.

2.1.5. Ders Kitaplarındaki Çocuk Edebiyatı Metinlerinde İçerik Açısından Bulunması Gereken Özellikler

Türkçe ders kitaplarına alınan metinlerin içerik bakımından çocukların yaş ve gelişim düzeylerine uygun olması gerekir. Metnin içeriğini konu, plan, tema (izlek), dil ve anlatım ile kahramanlar oluşturur.

2.1.5.1 Konu

Edebi metinlerde konu seçimi, çocukların okuma alışkanlığı kazanmaları bakımından çok önemlidir. Konu seçiminde ilk önce dikkat edilmesi gereken şey çocukların yaş ve gelişim düzeyleridir.

Edebi metinlerde konu, metindeki kahramanının başından geçen olaylardır. Türkçe ders kitaplarında çocuk edebiyatı metinlerinin konularında dikkat edilmesi gereken noktalar vardır. *“Kitaplarda, çocukların güven duygusunun gelişmesine katkı sağlayacak, onların ilgilerini çekebilecek; eğlenmelerini, gülümsemelerini sağlayabilecek olaylar işlenmelidir.”*(Sever, 2007: 22).

Konu seçimi çocukların ön bilgilerine göre yapılmalıdır. Çocuğun bilmediği, yaşamadığı, üstlenmediği bir rolün konu olarak seçildiği bir metin ile çocuğun iletişimi güç olur. Çocuğun ön bilgilerine göre seçilen metinler, onun hayat ile

bağlantı kurmasını kolaylaştırır. Dolayısıyla metinden çıkarılacak sonuçları kendi hayatında kullanabilmesi de mümkün olacaktır(Karatay, 2011; Payza, 2015).

Metinler, çocuğun yaşadığı ya da yaşayabileceği olayların yanında çocuğun olaylar ve durumlar karşısında hissettiklerini de konu edinmelidir. Çocuk kendisi gibi hissedenlerin varlığını bildiğinde yalnızlık duygusundan kurtulur. Onun duygu ve düşüncelerinin konu edinildiği metinlerle iletişime geçmesi; metinleri anlayıp yorumlamasına yardımcı olacaktır(Erşahin, 2009).

Çocuk, yeni şeyler öğrenmeye istekli bir bireydir. Bu nedenle konu seçerken sadece bildikleri konular değil; öğrenmesi gereken ya da öğrenmekten zevk alacağı konular da çocuk edebiyatı metinlerinde yer almalıdır. Bu şekilde metinler, çocuğun bilgi dağarcığına yeni bilgiler eklenmesine ve bu bilgileri hayata geçirmesine yardımcı olur(Erşahin, 2009; Karatay, 2011).

Konuların kaynağı her zaman sevgi olmalıdır. Sorunlar, hep sevgi ve saygıya dayalı olarak çözümlenmelidir. Çocukları insanlar arasında ayrımcılığa sürükleyebilecek konular, kitaplarda yer almamalıdır(Sever, 2007).

Metinlerde politik konulardan uzak durulmalıdır. Soyut işlemler dönemindeki bir çocuk politik konularda yeterli bilgiye sahip değildir. Bu nedenle bu tür konuları algılaması güç olacaktır. Yazarın politik görüşlerinden kolayca etkilenebileceği göz önünde bulundurularak bu tür konulardan uzak durulmalıdır(Şirin, 2000).

Edebi metinlerin en önemli özelliği hayatı ve içindekileri yansıtmasıdır. Hayatta iyilik, güzellik olduğu kadar; sıkıntılar, zorluklar da bulunur. Bu nedenle edebi metinler hayatı mümkün olduğunca gerçekçi bir şekilde yansıtmalıdır. Çocuğa tozpembe dünyalar kuran metinlerle yetişen çocuk gerçek hayatla karşılaştığında buna uyum sağlayamayacaktır. Bu nedenle metinler çocuğun içinde yaşadığı hayatı yansıtmalı ve onu bu hayata hazırlamalıdır. *“Kitaplarda, çocukları geleceğe hazırlama sorumluluğu ile yaşam gerçeğinin bazı sorunları da dozu iyi ayarlanmak koşuluyla çocuklarla paylaşılabilir.”*(Sever, 2007: 22).

Ders kitaplarının ülkedeki aynı yaş grubundaki tüm çocukların faydalanacağı bir kitap olduğu düşünüldüğünde kitaplarda yer alan edebi metinlerin her çocuğa ulaşabilecek nitelikte hazırlanması gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Bu metinlerin anlatım özelliklerinin her çocuğun açıkça anlayabileceği şekilde oluşturulması gerekmektedir. Çocuk, metinde yer alan daha önce bilmediği konu, kavram veya varlıkla karşılaşınca anlatılanlar ile hayal gücünü birleştirip konuyu, kavramı ya da varlığı algılayabilmelidir(Erşahin, 2009; Evren, 2008).

Çocuk edebiyatı ürünlerinde konu çocuğun yaşına, ilgi alanlarına dikkat edilerek hazırlanmalıdır, onu sürüklemelidir. Metinler, çocuğa doğru bilgiler vermeli; duyuşsal dünyasını beslemeli ve mizah dünyasını da geliştirmelidir. Metin öğüt verici olmamalı, birbirinin tekrarından oluşan sözcüklerle sürdürülmemelidir. Çocuk, olayları ve sonuçları yorumlayabilmeli, olayların içinde kendine göre bir düşünce bulmalıdır(Güleryüz, 2003).

2.1.5.2. Plan

Metindeki olay, duygu ve düşüncelerin belirlenmiş bir düzene göre anlatılması metnin kurgusunu oluşturur.

Kurgu, hedef kitlenin gelişim düzeyi dikkate alınarak oluşturulmalıdır. Bu şekilde hazırlanan metinler, çocuk tarafından kolayca anlaşılacak aynı zamanda çocuğun okuduğu metinden zevk alması kolaylaşacaktır(İpşiroğlu, 2007 Akt. Günesu, 2015).

Çocuk kitaplarındaki metinlerde duygular, düşünceler ve olaylar belli bir plan dahilinde anlatılmalıdır. Metinde anlatılanlar arasında bağlantı bulunmalı ve bu anlatılanların gelişimi arasında tutarlılık olmalıdır. Metinler çocukların ilgisini çekmeli ve bu ilginin sürekli canlı tutulmasını sağlamalıdır. Metnin kurgusu çocuğa göre oluşturulmalı ve çocuğun okuduğu metinden hareketle zihninde sorular oluşturup bu sorular üzerine düşünmesini sağlamalıdır(Günay, 2001: 97 Akt. Avcı, 2011; Oğuzkan, 2001; Sever, 2007).

Metin kurgulanırken çocuğun zevkleri dikkate alınmalıdır. “Çocuklar bir düşünce veya görüşün tekrar tekrar anlatıldığı, açıklandığı ve örneklerle ispatlanmaya çalışıldığı eserlerden çok, hareketli olayların ve hayat durumlarının tasvir edildiği eserleri okumaktan zevk duyarlar” (Oğuzkan, 2000: 368). Çocuğa bir fikrin doğruluğunu ispatlama amacıyla tekrar edilen bilgiler çocuğun metinden uzaklaşmasına neden olmaktadır. Kurgu metinler yoluyla çocukların olayın içine girerek metinden çıkarımlarda bulunması, düşünerek, yorumlayarak sonuca ulaşması bilişsel olarak gelişimine daha fazla katkı sağlayacaktır(Payza, 2015).

Çocuk edebiyatı metinlerinin çocuğun bilişsel ve duyuşsal gelişimine uygun olarak kurgulanması, kurgudaki düğümlerin çocuğun hayata bakışı ve yaşadıklarını yansıtabilmesi, çözümlerin ise yazar tarafından okuyucuya bırakılması metnin okunmasını ve anlaşılmasını kolaylaştıracaktır.

2.1.5.3. Tema

Tema (izlek), yazarın kitapta ele aldığı konuyla okuyucuda oluşturmak istediği etki, onunla paylaşmak istediği duygu ve düşüncelerinden oluşan bütündür(Sever, 2007).

Bir metinde sadece düşünce değil, duygu ve hayal de iletilir. Yaratıcı kurgusal yazılarda düşünceler duygulaştırılarak veya duyguların arkasına gizlenerek verilir. Bir metnin okuyucu üzerinde bıraktığı duygusal izlenime tema denir (Yakıcı vd., 2008).

Temalar çocuklarda geliştirilmek istenen özelliklere uygun şekilde oluşturulmalıdır. Kitaplarda bulunan temalarda aile, yurt, insan, doğa, hayvan, yaşama sevgisini ele alan konular bulunmalıdır. Yardımseverlik, dürüstlük, saygı, çalışkanlık, özveri gibi evrensel değerlerin de temalarda yer alması gerekmektedir (Sever, 2007; Telli, 2008).

Yeni programa göre hazırlanan Türkçe ders kitapları temalardan oluşmaktadır. Bu temaların içinde okuma, dinleme ve izleme metinleri yer almaktadır. Temalar Çocuk Dünyası, Milli Mücadele ve Atatürk, Erdemler, Bilim ve Teknoloji, Milli

Kültürümüz, Okuma Kültürü, Sağlık ve Spor, Doğa ve Evren başlıklarını taşımaktadır(MEB, 2018: 16-17).

Temalar, tema içinde verilmek istenen iletiye göre dört metinden oluşmaktadır. Bu metinlerle çocukta uyandırılmak istenen etki, paylaşılmak istenen duygu ve düşünce; etkinlikler içinde ana düşünce terimi ile ifade edilmektedir.

2.1.5.4. Dil ve Anlatım

Türkçe dersi dil üzerine kurulmuş bir derstir. Çocuğun ana dilini en iyi şekilde öğrenip bunu kullanabilmesini hedefler. Bu nedenle Türkçe dersi için seçilen metinler bu hedefleri gerçekleştirici nitelikte olmalıdır. Dolayısıyla ders kitabındaki metinlerin seçiminde dil konusunda hassasiyet gösterilmesi gerekmektedir.

Ders kitaplarına alınan metinlerde kullanılan dilin çocuğun yaş ve gelişim düzeyine uygun olması gerekir. *“Çocuk yayınlarında yazarlar cümle ve paragraflarını kurarlarken, sözcüklerini ve deyimlerini seçerlerken seslendikleri küçük okurların okuma yeteneklerini, kavrayış güçlerini ve sözcük haznelerini de daima göz önünde tutmalıdırlar.”*(Oğuzkan, 2000: 370). İlköğretim ikinci kademe Türkçe ders kitaplarında bulunan metinlerin beşinci sınıftan başlayarak dilinin somut anlamlı sözcüklerden soyut anlamlı sözcüklere doğru bir değişim göstermesi gerekmektedir. Bu şekilde öğrencinin günlük hayatta kullandığı kelimelerden yola çıkılarak somuttan soyuta kuralı da uygulanmış olacak ve çocuğun zorlanmadan bir aşamadan diğer bir aşamaya geçişi de sağlanmış olacaktır(Dilidüzgün, 2010 Akt. Canlı, 2014; Karakuş, 2002 Akt. Tolğay, 2011; Payza,2015).

Çocuk edebiyatı metinlerinde öğrencinin günlük hayatta kullanmadığı kelimelere belirli ölçüde yer verilmelidir. Ancak bu kelimelere yer verilirken öğrencinin cümlenin gidişinden bu kelimenin anlamına dair çıkarım yapabilmesi sağlanmalıdır. Bunun yanında çocuğun anladığı kelimenin sözlükteki anlamıyla aynı olduğunu kontrol edebilmesi için de kitabın arkasına anlamı bilinmeyen kelimelerle ilgili bir sözlük de eklenmelidir. Bu şekilde öğrenci yeni kelimeler öğrenerek,

bunların anlamlarını da kontrol ederek kelime dağarcığını da zenginleştirmiş olacaktır(Batur, 2010; Şirin, 2000).

2.1.5.5. Kahramanlar

Olaya dayalı metinlerde olayı yaşayan varlığa kahraman denir. Kahraman insan olabileceği gibi hayvan, bitki, cansız bir nesne, olağanüstü bir varlık da olabilir.

Her insan okuduğu kitapta kendini bulmak ister. Bu yüzden çocuklar kendilerinin yaşadığı olayları konu alan metinleri okumayı daha çok severler. Kendisi gibi düşünen, hatalar yapan, kişiler de olduğunu fark ederler. Kendilerine olan güvenleri gelişir. Kahramanın yaşadıklarından yola çıkarak kendi hayatında nelerle karşılaşabileceğini öğrenir ve bu konuda ipuçları elde eder. Metindeki kahramanların başından geçenlerden hareketle kendisinin yaşayacağı veya yaşamayacağı konularda öngörü geliştirir. Metindeki kahramanla öğrenir, keşfeder. Sorunlarla baş etmenin farklı yollarının olabileceğini kavrar(Şirin, 2000; Yılmaz, 2013).

Çocuklar, kahramanların fiziksel ve ruhsal özelliklerinden, onların davranış ve eylemlerinden etkilenirler. Öykünme (taklit etme), bu dönemin en etkili ve hızlı öğrenme yoludur. Bu nedenle çocuğun metindeki kahramana öyküneceği düşünülerek masal ve fantastik öyküler dışındaki metinlerde kahramanların özellikleri konusunda aşırıya kaçılmamalıdır. Çocukların metinleri severek okuyabilmeleri için kahramanlar, gerek fiziksel gerekse kişilik özellikleriyle ilginç ve sevimli kılınmalıdır(Karataş, 2014; Sever, 2007; Yılmaz, 2013).

Kişilik özellikleri değişmeyen kahramanların tanıtılmasında aşırıya kaçılmamalıdır. İyi özellikleri anlatılırken abartılmamalı kahraman ilahlaştırılmamalıdır. Bu durum çocuğun gerçek hayatta bu tür özellikleri taşıyanları kıskanması ve onlar gibi olamadığında bu tür kişilerden nefret etmesine ve kendi özelliklerini küçümsemesine sebep olabilir. Bu nedenle kahramanların olumlu ve olumsuz özellikleri birlikte verilmeli, çocuğun gerçek hayatla karşılaştırması

kolaylaştırılmalı ve uç noktalarda duygular beslemesi engellenmelidir(Karataş, 2014; Karatay, 2011).

Çocuk edebiyatı metinlerinde kahramanlar, elde ettikleri başarıları hak etmeli, çabalar sonunda elde edilen başarı çocukların da somut olarak görebileceği bir nitelik kazanmalıdır. Kahramanların yaşamlarında rastlantılara ve şansa bağlı olaylarla büyük değişmelere yer verilmemelidir. Metinlerde karşılıklı konuşmalar varsa kısa ve özlü olmalı, tümceler çocuklara kahramanların kişilik özelliklerini tanıma konusunda ipuçları vermelidir (Sever, 2007; Şimşek, 2011 Akt. Koçak, 2017).

Orta çocukluk ile ergenlik arasında bulunan ilköğretim ikinci kademe çocuklar farklı özellikler göstermektedir. Bu nedenle kitaplarda yer alan çocuk edebiyatı metinlerinin sınıf ve yaş düzeylerine uygun şekilde belirlenmesi gerekir. Çocuk bu metinlerde kendinden özellikler de bulabilmelidir. Onlara öykünebilmelidir. Kahramanın çocukla aynı yaşta olması yeterli değildir. Önemli olan kahramanın bu yaş grubundaki çocuklar gibi davranabilmesidir. Yani kahraman çocuk ise çocuk gibi davranmalıdır. Metindeki çocuk kahraman, büyüklerin bütün davranışlarını takdir ettiği, kusursuz bir çocuk olmamalıdır. Yazar kendi duygularını kahramana yüklememeli; tam tersine çocuğun duygu ve düşüncelerini anlamalı, kahramanın özelliklerini buna göre oluşturmalıdır(Dilidüzgün, 2004; Karataş, 2014; Karatay, 2011).

“Orta çocukluk döneminde çocuklar yaşıt gruplarıyla olmaktan zevk alırlar.” (Gander ve Gardiner, 2007: 399 Akt. Erşahin, 2009: 55). Yaşıtlarının aynı duygu, düşünce ve sorunları yaşadıklarını düşündükleri için kendilerini daha iyi anlayacaklarını düşünürler. Dolayısıyla bu dönemdeki çocukların okuyacakları metinlerdeki kahramanların okuyucu ile aynı yaş grubunda olması ve aynı duyguları yaşaması metnin daha zevkli okumasını sağlayacaktır.

2.1.6. İlgili Çalışmalar

Bu bölümde araştırmayı kuramsal açıdan desteklemek amacıyla araştırma konusuyla ilgili doğrudan ya da dolaylı olarak yapılmış çalışmalara yer verilmiştir.

Danışoğlu (2006), Türkçe ders kitapları üzerine yaptığı çalışmada, 2004-2005 Türkçe Öğretim Programında “Eğlenmek için fıkra, tekerleme, masal vb. okur.” biçiminde oluşturulan kazanımın zenginleştirilmesi ve etkililiğinin arattırılması için Türkçe Öğretim Programında yer alan temaları dikkate alarak eğlendirici yazınsal türleri değerlendirmeyi amaçlamıştır.

Araştırma sonucunda, Türkçe Öğretim Programında yer alan eğlendirici yazınsal türlere ait kazanımların Türkçe ders kitaplarına yeterince yansıtılmadığı belirlenmiştir.

Zorbaz (2007), Türkçe ders kitaplarında bulunan masal metnindeki kelime ve cümle uzunlukları ile masal metnlerinin okunma düzeyleri üzerine yaptığı çalışmasında, ilköğretim Türkçe ders kitaplarında bulunan masalların kelime ve cümle uzunluklarının sınıflara göre değişimi ve metinlerin okunabilirlik düzeylerini incelenmiştir. Çalışmada tarafsız olarak rastgele örnekleme yoluyla seçilmiş 46 ders kitabında yer alan 66 masal metni kelime-cümle uzunluğu ve okunabilirlik açısından incelenmiştir.

Araştırmanın sonucunda Türkçe ders kitaplarında yer alan masalların kelime ve cümle uzunluklarının, sınıf düzeylerine göre düzenli bir artış göstermediği, cümle uzunluğu ve okunabilirlik açısından metinlerin altıncı sınıfa geçişte bir farklılık göstermesi dışında sınıflara göre belirli bir değerimin olmadığı belirlenmiştir.

Çetinkaya (2007), masallar üzerine yaptığı çalışmada, Türkçe ders kitaplarında yer alan masallara, masalların seçimine, masalların Türkçe öğretiminde kullanılmasına ilişkin öğretmen görüşlerini ve masalların dil, içerik, basım/biçim özelliklerini belirlemeyi amaçlamıştır.

Araştırmada elde edilen bilgiler doğrultusunda, öğretmenlerin masallar ve masalların Türkçe öğretiminde kullanılmasına ilişkin görüşlerinin olumlu olduğu belirlenmiştir. Bunun yanında incelenen masalların anlaşılabilirlik düzeylerinin yüksek olduğu ve içerik açısından sırasıyla en çok etik, sosyal, duygusal, bilişsel, devinişsel

ve dini inançla ilgili özelliklere yer verildiği; basım/biçim yönünden ise kitapların olumlu özellikler taşıdığı belirtilmiştir.

Evren(2008), altıncı sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin çocuk edebiyatı ölçütlerine uygunluğu üzerine bir çalışma yapmıştır. Bu çalışmada, ders kitabında bulunan metinler, çeşitli kaynaklardan yararlanılarak oluşturulan çocuk edebiyatı ölçütlerine göre değerlendirilmiştir.

Çalışma, 2007-2008 eğitim-öğretim yılından itibaren beş yıl süreyle kullanılacak olan altıncı sınıf Türkçe ders kitabında bulunan metinler üzerinde yapılmıştır. Çalışmanın sonucunda söz konusu metinlerin biçim ve içerik açısından çocuk edebiyatı ölçütlerine uygun olmadığı tespit edilmiştir.

Telli (2008), 5. Türkçe ders kitabında yer alan metinler üzerine bir çalışma yapmıştır. Çalışmasında, metinleri hem içerik hem de biçim açısından incelemiştir. Tezin örneklemini Mustafa AKINCI, Halil ASLANTAŞ ve Mehmet AZİM'in hazırladıkları ders kitapları oluşturmaktadır.

Araştırma konusu olan kitaplar üzerinde yapılan inceleme sonucunda metinlerin tür açısından adaletli bir şekilde dağılmadığı, metinlerin görsellerinde metinle örtüşmeyen resimlerin bulunduğu belirtilmiştir. Sonuç olarak kitabın biçim açısından daha çekici olarak hazırlanabileceği, içerik olarak da değişik türlerden yararlanılarak zenginleştirilebileceği belirtilmiştir.

Karagöz(2009), çalışmasını 2006-2007 eğitim-öğretim yılında Muğla ilinde okutulan Türkçe ders kitapları üzerinde yapmıştır. 6 ve 7. sınıf Türkçe ders kitaplarında bulunan metinler veri olarak kullanılmıştır. Çalışmada, 6 ve 7. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki değerler incelenmiş ve bu değerlerin dağılımları ile oranları tespit edilmiştir. Değer formundaki 73 değer metinlere uygulanmış ve belirlenen değerlerin ders kitaplarında hangi oranda yer aldığı belirlenmiştir. Bu amaçla 6 ve 7. sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan 48 metin incelenmiştir.

Yapılan inceleme sonucunda Türkçe ders kitaplarında bulunan metinlerin değer iletimini istenen düzeyde gerçekleştirmediği belirlenmiştir.

Demir(2009), altıncı sınıf Türkçe ders kitaplarının çocuk edebiyatı açısından incelenmesiyle ilgili çalışmasında, ülke genelinde okutulan altı tane Türkçe ders kitabından dört tanesini incelemiş ve bunları çocuk edebiyatı ilkeleri açısından değerlendirmiştir.

Çalışmada, yeni müfredata uygun olarak hazırlanmış olan Türkçe ders kitaplarında bulunan metinlerin Türkçe dersinin genel kazanımlarını öğrencilere ne derecede sağlayıcı olduğu da değerlendirilmiştir.

Çocuk edebiyatı ölçütlerine bağlı kalınarak yapılan çalışmada söz konusu ders kitaplarında bulunan farklı türlerde altmış dokuz metin incelenmiştir. Bu kitaplardaki metinlerin tür dağılımına bakıldığında 1. Kitap 11, 2. Kitap 8, 3 ve 4. kitaplarda 10 farklı türde metin olduğu belirlenmiştir. Kitaplarda türlerin orantılı bir biçimde dağılmadığı görülmüştür.

Metin uzunluklarının bazı kitaplarda yeterli düzeyde olduğu bazılarında ise öğrencinin dikkatinin dağılacağı uzunlukta olduğu belirlenmiştir. Kitaplarda genel olarak her metin için yeterli sayıda resmin bulunduğu ancak bu durumun bazı metinlerde basit çizimlerden oluşturulduğu da belirtilmiştir.

Kısaca çalışmada incelenen ders kitaplarındaki metinlerin genel olarak plan, konu, tema, mesaj, yardımcı düşünceler açısından olumlu özellikler taşımasının yanında; görseller, kelimeler, atasözü ve deyimler, dinî ve millî kavramlar, imaj ve hayaller, yazım, noktalama ve anlatım açısından birtakım eksikliklere sahip oldukları belirlenmiştir.

Erşahin(2009), Türkçe ders kitaplarında bulunan metinler ve bu metinlerin çocuk edebiyatı ilkeleri açısından değerlendirilmesi ile ilgili çalışmasında, 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki çocuk edebiyatı metinlerinin çağdaş çocuk edebiyatı beklentilerine uygun olup olmadığını araştırmıştır.

Bu araştırmada konu, kurgu, zaman, mekan, kahramanlar, ana dūřünce, yardımcı dūřünceler, dil ve anlatım özellikleri dikkate alınmıştır. Araştırma sonucunda kahramanlar, konu ve ana dūřünce gibi unsurlar çocuk edebiyatı beklentilerini karşılarken metinlerin bazılarının kurgu konusunda yetersiz kaldığı görülmüştür.

Batur(2010), İlköğretim 6. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarının Farklı Değişkenler Açısından İncelenmesi adlı çalışmasında 6. sınıf Türkçe ders kitaplarını biçim ve içerik yönünden çağdaş ilkeler bağlamında incelemiştir.

Türkçe ders kitaplarının incelenmesi sonucunda, ders kitaplarında yer alan temaların çocukların ilgisini çekmekten uzak olduğu ve öğrencilere yaşantı zenginliği sunma bakımından da yetersiz olduğu belirtilmiştir. Bu araştırma için kullanılan ders kitaplarının hem içerik hem de biçim açısından yetersiz olduğu sonucuna varılmıştır.

Hacıoğlu(2010), çalışmasında ilköğretim 6,7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki cümleleri yapısal açıdan incelemiştir. Türkçe ders kitaplarındaki cümle uzunlukları ve cümle çeşitliliği belirlenmeye çalışılmıştır. Böylelikle öğrenciler için birinci kaynak niteliği taşıyan ders kitaplarının cümle öğretimi açısından yeterliliğinin değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

Araştırma sonucunda Türkçe ders kitaplarında bütün cümle yapılarına yer verildiği belirlenmiştir. Ancak cümle türlerinin oranının eşit düzeyde olmadığı tespit edilmiştir.

Avcı (2011), Türkçe ders kitabında bulunan dünya edebiyatına ait metinleri içerik açısından değerlendirdiği çalışmasında, ders kitaplarında bulunan dünya edebiyatı metinlerini incelemiş ve bunların eğitim-öğretim programına ne derecede uygun olduğunu belirlemeye çalışmıştır.

Çalışmada, ders kitaplarında bulunan dünya edebiyatına ait metinler belirlenmiş, 1981 ve 2005 Türkçe Dersi Programlarının ortak noktaları tespit edilip tablolafıtırılmıştır. Metinler oluşturulan bu tabloya göre değerlendirilmiştir.

Türkçe ders kitabındaki metinlerin incelenmesi sonucunda, metinlerin çoğunda milli değerlere yer verme, okuma zevki kazandırma, bilimsel düşünmeye yöneltme ve eleştirel düşünmeyi sağlama, metnin özetini verme, metni kısaltma, metne ekleme yapma gibi Türk Milli Eğitim Sisteminin genel amaçlarına uygun olma özelliklerinin bulunduğu görülmüştür. Fakat öğrencilere dil bilinci kazandırma ve Türkçenin güzelliklerini ortaya koyma, sanatsal değer taşıma ve öğrencilerin kişisel gelişimine katkıda bulunma, metinlerin daha iyi anlaşılması için farklı materyallerden yararlanma gibi ilkelerin ihmal edildiği belirlenmiştir. Bunun yanında 1981 ve 2005 Türkçe Dersi Programları arasında asıl farklılığın görsellerde olduğu belirlenmiştir. 2005 ve sonrası yayımlanan ders kitaplarındaki görsellerin daha iyi düzeyde olduğu tespit edilmiştir.

Ulutaş(2011-2017), İlköğretim 100 Temel Eser Listesindeki Kitapların Hedef Kitlenin Düzeyine Uygunluğu adlı çalışmasında, 100 Temel Eser içinde bulunan kitapları tek tek ele almış, bunların hedef kitlenin düzeyine uygunluğunu literatürdeki ölçütlere göre değerlendirmiştir.

Araştırma sonucunda 100 Temel Eser içinde bulunan kitapların 29 tanesinin hedef kitlenin ilgi düzeyine uygun olmadığı; bu kitaplarda toplumun ahlak kurallarına aykırı unsurlar bulunduğu, belli bir ideolojinin tekrar tekrar anlatıldığı; kitaplarda çocuğu yaşama hazırlayıcı konuların işlenmediği belirlenmiştir.

Elli (2011), sekizinci sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin anlaşılma düzeyi üzerine bir çalışma yapmıştır. Çalışmasının örneklemini 2010-2011 Niğde Selçuk İlköğretim Okulu 8. sınıf öğrencileri ve 8. sınıf Türkçe derslerinde okutulmak üzere önerilen kitaplardan üç farklı yayınevine ait Türkçe ders kitapları oluşturmaktadır.

Sekizinci sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinler Sönmez Modeli kullanılarak incelenmiştir. Ders kitabındaki şiir, tiyatro ve tema sonundaki dinleme metinleri haricindeki metinler kullanılmıştır. Bu metinlerdeki toplam sözcük ve cümle sayısı belirlenmiştir. Daha sonra tekrarlanan sözcük sayısı ve toplam sözcük sayısına Concordance Programı kullanılarak ulaşılmıştır. Hemen ardından Selçuk İlköğretim

Okulu öğrencilerine gerekli açıklamalar yapıldıktan sonra çeşitli yayın evlerine ait kitaplar dağıtılmıştır. Öğrencilerden okudukları metinlerde anlamını bilmedikleri kelimelerin altını çizmeleri ve bunları başka bir kâğıda aktarmaları istenmiştir. Son olarak Sönmez Modeli uygulanarak 8. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin okunabilirlik ve anlaşılabilirlik düzeyleri hakkında gerekli veriler elde edilmiştir. Verilerin incelenmesi sonucunda Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin genel olarak Sönmez Modeli'ne göre anlaşılabilirlik düzeylerinin yüksek olduğu belirlenmiştir. Ancak tümüyle anlamsız metinlere de rastlanmıştır. Tümüyle anlamsız metinlerin eğitimde istenen kazanımları engelleyici bir nitelik taşıyacağı düşünülerek bunların yerine tam iletişim sağlayacak metinlerin kullanılması gerekliliği belirtilmiştir.

Mert (2012), Türkçe ders kitaplarında bulunan öykülerin çocuk edebiyatı açısından incelenmesiyle ilgili çalışmasında, bu kitaplarda yer alan toplam altı metin üzerinde araştırma yapmıştır. Araştırmada literatür tarama modeli kullanılmıştır. Metinlerin incelenmesinde çocuk yazınının ilkeleri kullanılmıştır. Çalışmada 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarında bulunan hikâyelerin çocuk edebiyatı açısından uygun olduğu belirtilmiştir. Ancak yaş düzeyi göz önüne alındığında öykü metinlerinin sayısının yetersiz olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Koç (2013), çalışmasında 1981 Türkçe Eğitim Programına göre hazırlanan MEB 8. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinler ile 2006 Türkçe Öğretim Programına göre hazırlanan MEB 8. sınıf Türkçe ders kitaplarını içerdikleri değerler bakımından incelemiştir.

Araştırmada belge tarama ve doküman incelemesi yöntemleri kullanılmıştır. Metinler değerler bakımından taranmış, metinlerden hareketle değer listesi oluşturulmuştur. Bu amaçla 8. sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan metinlerin değer aktarımına etkisi, programda yer alan değerlerin ders kitabına ne kadar yansıdığı belirlenmeye çalışılmıştır. Çalışmanın sonucunda 2006-2007 eğitim-öğretim yılında okutulan 8. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerin değer çeşidi bakımından daha zengin olduğu belirlenmiştir. Ancak metin başına düşen değer çeşidi oranına bakıldığında 2011-2012 eğitim-öğretim yılında okutulan 8. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin daha çok değer içerdiği belirlenmiştir.

Canlı (2015), Türkçe ders kitaplarına seçilen metinlerin belirlenmesinde çocuğa görelilik ilkesinin alt değişkenlerini belirlemek amacıyla çalışmasını yapmıştır. Çalışmada verilere alan yazın taraması aracılığıyla ulaşılmıştır.

Farklı değişkenlerle incelenen Türkçe ders kitapları birçok yönden eksik bulunmuş ve olumsuz özellikler barındırdığı için eleştirilmiştir. İlkokul birinci sınıftan sekizinci sınıfa kadar öğrencilerin gelişim özelliklerinin göz önünde bulundurularak, metinsellik ölçütleri ve öğretme-öğrenme ilkeleri kılavuzluğunda Türkçe ders kitaplarına seçilecek metinlerin temel özelliklerinin belirlenmesi gerektiği belirtilmiştir.

III. BÖLÜM

3.1. Yöntem

Bu çalışmada Türkiye Cumhuriyeti Milli Eğitim Bakanlığı'nın 2018-2019 eğitim-öğretim yılında öğrencilere sunduğu 5. sınıf Türkçe ders kitaplarında bulunan metinlerin çocuk yazını ilkelerine ve çocukların gelişim seviyelerine uygunluğu betimsel araştırma yöntemi kullanılarak açıklanmaya çalışılmıştır. Araştırmanın deseni betimsel tarama modeli olan ve analitik düşüncüyü esas alan doküman analizidir. *“Doküman incelenmesi, araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar.”*(Yıldırım ve Şimşek, 2011:187).

Araştırmada 2018-2019 eğitim-öğretim yılında kullanılacak olan 5. sınıf Türkçe ders kitabında bulunan metinler veri toplama aracı olarak kullanılmıştır. Bu metinler önce temalara göre sınıflandırılmış daha sonra tek tek ele alınarak çocuk yazınının temel ilkeleri bağlamında incelenmiştir.

Türkçe ders kitabındaki metinler incelenirken çocuk edebiyatı metinlerinde bulunması gereken özellikler dikkate alınmıştır. Bu alanda yapılmış çalışmalardan geniş ölçüde yararlanılmıştır. Bu çalışmalardan elde edilen bilgiler doğrultusunda ölçütler belirlenmiş ve metinlerin incelenmesinde bu ölçütler kullanılmıştır.

3.2. Araştırma Materyalleri

Metinlerin çocuk edebiyatına uygunluğunun belirlenmeye çalışıldığı bu çalışmada, Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı'na onaylanmış ve bu araştırmanın yapıldığı tarihte (2018-2019) okullarda ders kitabı olarak okutulan Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları 5. sınıf Türkçe ders kitabı incelenmiştir.

3.3.Varsayımlar

Türkçe ders kitabında yer alan metinlerin çocuk edebiyatı ilkelerine uygun olduğu varsayılmıştır.

3.4. Sınırlılıkları

Bu çalışma, 2018-2019 eğitim-öğretim yılında Türkiye genelinde okutulan Milli Eğitim Bakanlığına ait 5. sınıf Türkçe ders kitabı ile sınırlandırılmıştır. Çalışmada, beşinci sınıf Türkçe ders kitabı içindeki metinlerden serbest okuma ve dinleme metinleri dışındaki bütün metinler çalışma kapsamına dâhil edilmiştir

IV. BÖLÜM

4.1.BULGULAR VE YORUM

Beşinci sınıf Türkçe ders kitabında toplam 32 metin bulunmaktadır. Bu metinlerin yirmi dört tanesi okuma metni, sekiz tanesi ise dinleme-izleme metnidir. Dinleme-izleme metinleri içinde bir tanesi Dersimiz Atatürk filmi diğeri ise Dede Korkut-Boğaçhan isimli bir çizgi filmidir. Dinleme metinleri çalışmamızda değerlendirme dışı bırakılmıştır. İncelenen metinlerin türleri ve yer aldıkları sayfalar aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 1: Beşinci sınıf Türkçe ders kitabında bulunan metinlerin temalara göre dağılımı

Metnin Adı		Metnin Türü	Sayfa Nu.
Birinci Tema			
Oyuncak	Olay Yazısı	Hikâye	10
Çocukluk	Şiir	Şiir	16
Ben Bir Çınar Ağacıydım	Olay Yazısı	Fabl	20
İkinci Tema			
Bilmeyen var mı?	Olay Yazısı	Hikâye	40
Mustafa Kemal'in Kağnısı	Şiir	Şiir	48
15 Temmuz	Bilgilendirici Metin	Deneme	54
Üçüncü Tema			
Güvercin	Olay Yazısı	Fabl	72
Hacivat ile Karagöz	Olay Yazısı	Tiyatro	78
Püf Noktası	Olay Yazısı	Hikâye	88
Dördüncü Tema			
Uzayda Bir Gün	Bilgilendirici Metin	Bilgilendirici	104
Sarımsak Soslu Makarna	Bilgilendirici Metin	Bilgilendirici	112
Bir Dâhiyle Konuşmak	Bilgilendirici Metin	Röportaj	118
Beşinci Tema			
Anadolu Sevgisi	Şiir	Şiir	134
Forsa	Olay Yazısı	Hikâye	138
Tamburi Cemil Bey Enstrümanları Anlatıyor	Bilgilendirici Metin	Bilgilendirici	146
Altıncı Tema			
Okuma Kitaplarım	Bilgilendirici Metin	Deneme	164
Kitabın Sertüveni	Şiir	Şiir	172
Karikatür	Görsel Okuma	Karikatür	178
Yedinci Tema			
Anadolu'nun Cirit Oyunları	Bilgilendirici Metin	Makale	194
Sağlıklı Yaşıyorum	Bilgilendirici Metin	Bilgilendirici	200
Cazgır	Şiir	Şiir	208
Sekizinci Tema			
Yüksek Evde Oturanın Türküsü	Şiir	Şiir	222
Reçete	Bilgilendirici Metin	Söyleşi	228
Kar Tanesinin Sertüveni	Olay Yazısı	Hikâye	234

Beşinci sınıf Türkçe ders kitabında bulunan metinlerin incelenmesinde aşağıda tablo halinde verilen maddeler kullanılmıştır. Bu maddeler akademik çalışmalar ve yüksek lisans tezleri taranarak belirlenmiştir. Maddelerin geçerlilik ve güvenilirliğinin sağlanması için uzman görüşü alınmıştır. Uzmanların ortak görüşleriyle belirlenen maddeler içerik ve biçim olarak iki başlık altında aşağıda verilmiştir. Türkçe ders kitabında bulunan metinler bu maddeler ışığında tek tek incelenmiştir.

Tablo 2: İçerik değerlendirmesinde kullanılan maddeler

	İÇERİKLE İLGİLİ MADDELER	
1	Metinlerde tema ve konu ilişkisi güçlü olmalıdır.	Karatay 2011, Telli 2008
2	Metinler çocuğun yaş ve gelişim düzeyine uygun olmalıdır.	Sever 2007;2010;2013
3	Metinler çocukların değişik yaşlarda ilgi duydukları konuları göz önünde bulundurmalıdır.	Şirin 2000, Dilidüzgün2004
4	Metinlerde yazarın, aktarmak istediği "tema" ve çocuklarda geliştirmeyi amaçladığı davranışlar açık seçik belirtilmelidir.	Sever 2007;2010;2013
5	Metinler dersin amaçları ile kazanımlarını gerçekleştirecek nitelikte olmalıdır.	MEB(2017)
6	Metinler izlenen eğitim programını destekler nitelikte olmalıdır.	Sever 1995
7	Metinler anlamsal ve mantıksal açıdan tutarlı olmalıdır	Sever 2007;2010;2013 Şirin 2000
8	Metinlerde bilgilerin veriliş sırası çocukların kavrayış güçlerine uygun olmalıdır.	Şirin 2000
9	Metinler öğüt verici olmamalıdır, çocuk doğruyu kendisi bulmalıdır.	Sever 2010, Şirin 2000
10	Metinler çocuğun yorum yapmasını kestirimde bulunmasını ve yaşamla ilişki kurmasını sağlamalıdır.	Şirin 2000
11	Metinlerde işlenen konu akla yakın ve inandırıcı olmalıdır.	Şirin 2000,Oğuzkan 2010, Karatay 2011
12	Metinler insana yönelik duyarlılık oluşturulmalıdır.	Sever 2007;2010;2013

13	Metinler mizah duygusuna hitap etmelidir.	Oğuzkan 2010
14	Metinlerde çatışmaların iletişim kurularak çözülebileceği sezdirilmelidir	Sever 2007;2010;2013 Şirin 2000
15	Metinler olumlu kişilik gelişimine ortam hazırlamalıdır.	Şirin 2000
16	Metinler çocuğu başkalarıyla birlikte çalışmaya teşvik etmelidir.	Şirin 2000
17	Metinler toplumsal sorunların üzerinde durmalıdır.	Şirin 2000
18	Metinlerde belli bir dünya görüşü ve ideoloji olmamalıdır.	Şirin 2000
19	Metinler çocuğa aile, yurt ve millet sevgisini aşılmalıdır.	Şirin 2000
20	Metinler çocuğa çevre bilinci kazandırmalıdır.	Şirin 2000
21	Metinler farklı insan karakterlerini tanıtıcı olmalıdır.	Şirin 2000
22	Metinler düşünsel gelişimini sağlayıcı olmalıdır.	Şirin 2000
23	Metinler çocuğun soy, cinsiyet ve kültür farkı gözetmeksizin insanları sevmesine yardımcı olmalıdır.	Şirin 2000
24	Metinler çocuğun gelenek ve göreneklerini öğrenmesini ve kutsal değerlere saygılı olmasını sağlamalıdır.	Şirin 2000
25	Metinler toplumda kabul gören, daha çok benimsenen; kabul görmeyen, karşı çıkılan tutum ve davranışların sezilmesine yardımcı olmalıdır.	Şirin 2000
26	Metinlerde geleneksel anlayışın dışına çıkılarak kız ve erkek çocukların birçok işte çalışabileceği sezdirilmelidir.	Şirin 2000
27	Metinler çocuklara türlü yaşantılar sunarak yaşam deneyimlerini zenginleştirmelidir.	Şirin 2000
28	Metinler çocuğa okuma zevki veren onu kitaba bağlayan bir muhteva içermelidir.	Şirin 2000
29	Metinde kullanılan resimler metinde anlatılan olayı yansıtmalıdır.	Şirin 2000, Karatay 2011
30	Metinler devrimlerimizi, sosyal hareketlerimizi kökleştirmeye yardım etmelidir.	Oğuzkan 2010, Şirin 2000
31	Metinlerde sevgi, saygı, hoşgörü, dürüstlük, çalışkanlık, doğruluk gibi ahlaki ve evrensel değerlere yer verilmelidir.	Şirin 2000, Karatay 2011

32	Metinlerde bedensel ve zihinsel özürlleri küçümseyen anlatımlara, lakaplara yer verilmemelidir.	Çınar 2009
33	Metinde farklı bakış açılarıyla olaylar ve karakterler anlatılmalıdır.	Karatay2011
34	Metinler şiddet öğeleri içermemelidir.	Sever 2010
35	Metinler türünün özelliklerini yansıtmalıdır.	Şirin 2000
36	Metinlerde yiğitlik abartılmamalı, çocuklara, yanılmaz insan, her şeyi bilen, her şeyi başaran insan örnekleri sunulmamalıdır.	Oğuzkan 2010, Yörükoğlu 1983 Şirin 2000
37	Metinlerdeki kahramanlar çocuğun özdeşim kurabileceği özellikler taşımalıdır.	Sever 2007;2010;2013,Şirin2000
38	Metindeki kahramanın davranışları insan gerçekliğine ilişkin dönütler vermelidir.	Sever 2007;2010;2013,Şirin2000
39	Metinlerde kahramanın olumlu özellikleri ön plana çıkarılmalıdır.	Şirin 2000
40	Metinlerde kahramanların davranışları tutarlı olmalıdır.	Sever 2010, Şirin 2000
41	Metinde aynı yaş düzeyinde karakterlere yer verilmelidir.	Şirin 2000, Karatay2011
42	Metinlerde karakterlerin güçlü ve zayıf yönleri görülebilmelidir.	Şirin 2000, Karatay2011, Sever 2002
43	Metinlerde yer alan kahramanlar ulaştıkları başarıları gerçekten hak etmelidir.	Sever 2010
44	Metinde anlatılan olayların geçtiği çevre, yer çocukların algılayabileceği düzeyde olmalıdır.	Şirin 2000, Karatay 2011
45	Anlatımda kullanılan betimlemeler karakterlerin fiziksel ve ruhsal özelliklerini yansıtmalıdır.	Şirin 2000, Karatay 2011
46	Metinlerde kullanılan betimlemeler olayı zihinde canlandırarak nitelikte olmalıdır.	Şirin 2000, Karatay 2011
47	Metinler çocukların dil gelişimine katkıda bulunmalıdır.	Şirin 2000
48	Metinlerde çocukların yaş ve gelişim düzeylerine uygun söz sanatları kullanılmalıdır.	Şirin 2000, Karatay 2011

49	Günlük hayatta sık kullanılmayan sözcükler ve kavramlar metin içinde açıklanmalı veya bağlamdan anlamı çıkarılabiliyor olmalıdır.	Karatay 2011
50	Metinlerde çocukların yaş ve gelişim düzeylerine uygun şekilde deyim ve atasözleri kullanılmalıdır.	Şirin 2000, Karatay2011
51	Metinler yazım ve noktalama kuralları bakımından yanlışsız olmalıdır.	Şirin 2000
52	Metinlerde anlatım tek özne ve yüklemden oluşan kısa ve yalın cümlelerle yapılmalıdır.	Sever 1995
53	Metinlerde kurallı cümlelerin sayısı devrik cümlelerden fazla olmalıdır.	Sever 2010, Karatay2011
54	Türkçede kullanımı yaygınlaşmamış yabancı dillerden alınmış kelimeler kullanılmamalıdır.	Sever 2010, Karatay 2011
55	Metinler, Türkçenin anlatım zenginliklerini ve güzelliklerini yansıtan eserlerden seçilmelidir.	Demircan 2006
56	Metinlerde edilgen çatılı eylemler yerine, etken çatılı eylemler kullanılmalıdır.	Sever 1995
57	Şiir metinlerinde istiare ve mecaz gibi sanatlara çok az yer verilmelidir.	Sever 1995
58	Şiir metinlerinde mısraların kısa, sözcükler anlaşılır olmalıdır	Şirin 2000
59	Metinlerde cümleler kısa ve basit olmalıdır.	Sever 2000
60	Metinlerde kullanılan dil çocuğun yaş ve gelişim düzeyine uygun olmalıdır.	Şirin 2000
61	Metinler çok uzun olmamalıdır.	Şirin 2000

Tablo 3: *Biçim değerlendirmesinde kullanılan maddeler*

	BİÇİM İLE İLGİLİ MADDELER	
1	Metinlerin yazı ve resim düzenlemesi uygun olmalıdır.	Şirin 2000, Sever 2007
2	Metinlerin yazı türü çocuğun yaş ve gelişim düzeyine uygun olmalıdır.	Şirin 2000, Karatay 2011
3	Metnin uzunluğu yaş düzeyine uygun olmalıdır.	Demircan 2006
4	Metinlerin sayfaları normal aralıklı satırlardan oluşmalı; sayfa kenarlarında geniş boşluklar (marjlar) bulunmalıdır.	Sever2007;2010;2013 Şirin 2000, Karatay 2011
5	Metinlerdeki paragrafların uzunlukları öğrenci seviyesine uygun olmalıdır.	Şirin2000, Karatay 2011
6	Resimler çocuğun sanatsal gelişim özelliklerine uygun olarak tasarlanmalıdır.	Şirin 2000, Karatay 2011
7	Resimler çocuğun hayal gücünü ve yaratıcılığını geliştirecek nitelikte olmalıdır.	Karatay 2011
8	Metindeki resim metin oranı yaş düzeyine uygun olmalıdır.	Sever 1995
9	Harflerin boyutu, 5. sınıflarda 10-12 punto arasında olmalıdır.	Şirin 2010, Karatay2011
10	Metinlerdeki sayfalar tek sütun halinde düzenlenerek, okuma rahatlığı yaratılmalıdır.	Şirin 2000
11	Metinlerdeki yazıların punto büyüklüğü çocuğun yaş ve gelişim düzeyine uygun olmalıdır.	Şirin 2000
12	Metinlerdeki kelime ve satır aralığı çocuğun yaş ve gelişim düzeyine uygun olmalıdır.	Şirin 2000

BİRİNCİ TEMA

İÇERİK İLE İLGİLİ MADDELER

Tablo 4: Çocuk Dünyası teması metinlerinin içerik değerlendirmesine ait veriler

METİNLER	1.M.	2.M.	3.M.	4.M.	5.M.	6.M.	7.M.	8.M.	9.M.	10.M.	11.M.	12.M.	13.M.	14.M.	15.M.	16.M.	17.M.	18.M.	19.M.	20.M.	21.M.	22.M.	23.M.	24.M.	25.M.	26.M.	27.M.	28.M.	29.M.	30.M.	31.M.
Oyuncak	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X			X			X			X							X	X		
Çocukluğum	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X						X										X	X		
Ben Bir Çınar Ağacıyım		X	X	X	X	X	X	X	X	X					X			X		X	X	X			X		X	X	X		

METİNLER	32.M.	33.M.	34.M.	35.M.	36.M.	37.M.	38.M.	39.M.	40.M.	41.M.	42.M.	43.M.	44.M.	45.M.	46.M.	47.M.	48.M.	49.M.	50.M.	51.M.	52.M.	53.M.	54.M.	55.M.	56.M.	57.M.	58.M.	59.M.	60.M.	61.M.
Oyuncak	X		X	X	X		X		X				X		X	X	X	X	X	X		X	X	X	X				X	X
Çocukluğum	X		X	X	X	X	X		X	X			X		X	X	X		X	X		X	X	X	X	X	X		X	X
Ben Bir Çınar Ağacıyım	X			X	X	X			X	X			X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X			X	X	X

BİRİNCİ TEMA**BİÇİM İLE İLGİLİ MADDELER**Tablo 5: *Çocuk Dünyası teması metinlerinin biçim değerlendirmesine ait veriler*

METİNLER	1.M.	2.M.	3.M.	4.M.	5.M.	6.M.	7.M.	8.M.	9.M.	10.M.	11.M.	12.M.
Oyuncak	X	X	X	X		X	X	X	X	X	X	X
Çocukluğum	X	X	X	X		X	X		X	X	X	X
Ben Bir Çınar Ağacıyım	X	X	X	X	X	X	X	X	X		X	X

Çocuk Dünyası Teması Metinleri

Beşinci sınıf Türkçe ders kitabındaki birinci tema Çocukluk Dünyası'dır. Bu temanın içinde hikâye, fabl ve şiir türünde üç adet metin bulunmaktadır.

Oyuncak-Hikâye(s.10)

Hikâye türünde yazılmış olan Oyuncak metninde yaşlı bir adamın torununun oyuncaklarıyla oynaması anlatılmaktadır. Yaşlı adam oyuncaklarla oynamaktan utandığı için kızı ve torununun evden çıkmasını beklemektedir. Onlar evden çıktıktan sonra hemen oyuncak dolabını açıp oyuncaklarla oynamaya başlamaktadır. Torunu ve kızına yakalanmamak için de sürekli camdan dışarıyı gözlemektedir. Yaşlı adam kendi çocukluğunda bu tür oyuncakların olmadığını bu nedenle onlarla oynamaktan çok hoşlandığını anlatmaktadır. Kendi çocukluğundaki oyuncakları ve oyunları anlattıktan sonra günümüzdeki oyuncakların daha eğlenceli olduklarını belirtmektedir.

Oyuncak metninin konusu tema ile uyumludur. Metinde, insanların farklı yaşlarda çocukluklarına özlem duyabileceği belirtilmektedir. Bu özlemin neticesinde çocukça davranışlar sergileyebileceklerini göstermektedir. Bu bakımdan metin dersin kazanımlarını ve izlenen eğitim programını destekler niteliktedir.

Oyuncak metni hikâye türünde yazılmış bir metindir. Metinde tek bir olay vardır. Bu olay yaşanmış ya da yaşanması mümkün bir olaydır. Bu olay serim, düğüm ve çözüm bölümlerine uygun olarak verilmiştir. Bu bakımdan metin yazıldığı türün özelliklerini yansıtmaktadır.

Oyuncak metni çocuğun dil gelişimini destekler niteliktedir. Metinde günümüz Türkçesi kullanılmıştır. Çocuğun anlamını bilemeyeceği kelimelere yer verilmemiştir. Metin içinde "aşık" kelimesi kullanılmışsa da yazar bu kelimenin karşıladığı anlamı yine metnin içinde vermiştir. Metinde günlük hayatta kullanılan ve çocuğun anlamını bilebileceği deyimlere yer verilmiştir. Metnin genelinde kurallı cümleler ağır basmaktadır. Yer yer devrik cümlelere yer verilmiş olmasına rağmen bu cümlelerin sayısı kurallı cümlelerden daha azdır. Metinde daha çok etken çatılı

cümleler kullanılmış olup yer yer edilgen cümleler de bulunmaktadır. Metinde daha çok basit ve sıralı cümleler kullanılmıştır. Bu durum öğrencilerin dil becerilerini geliştirmek ve farklı cümle yapılarını görmelerini sağlamak bakımından faydalıdır.

Metinde yapılan betimlemeler çocuğun olayın yaşandığı çevre ile ilgili kestirimde bulunmasını sağlamaktadır. Metin içerisinde kullanılan resimler de çocuğun o çevreyi ve olayı zihninde canlandırmasını kolaylaştırmaktadır. Resimler metnin birinci sayfasında alt kısma ikinci sayfasında da metnin orta kısmına yerleştirilmiştir. Çocuğun resmi ve metni aynı sayfada görmesi onun görsel ve işitsel algılamasını kolaylaştırmaktadır. Metinde kullanılan resimler sade ve canlı bir özelliğe sahiptir.

Oyuncak metninin uzunluğu kolay anlaşılmasını sağlayacak düzeydedir. Metin dokuz paragraftan meydana gelmektedir. Birinci ve dokuzuncu paragraflar çocukların gelişim düzeyine göre uzundur. Bunların dışındaki paragraflar ise uzunluk bakımından uygundur. Paragrafları oluşturan cümlelerin uzunlukları da genel anlamda çocuğun yaşına göre yeterlidir. Yer yer birkaç uzun cümle kullanılmışsa da bu uzunluk çocuğun metni anlamasını güçleştirecek düzeyde değildir.

Oyuncak metninde yazım ve noktalama kurallarıyla ilgili herhangi bir yanlışlığa rastlanmamıştır.

Oyuncak metni tek sütun şeklinde düzenlenmiş olup iki sayfaya dağıtılmıştır. Metni desteklemek amacıyla kullanılan resimler metinle aynı sayfada bulunmaktadır. Kullanılan resimler metnin içeriğini yansıtmaktadır. Metnin bulunduğu sayfaların resim metin düzenlemesi uygun şekilde yapılmıştır. Metin resim oranında da bir uyum söz konusudur. Metinde kullanılan resimler çocukların sanatsal gelişim özelliklerine uygundur. Aynı zamanda çocukların hayal gücünü ve yaratıcılıklarını destekler niteliktedir.

Metnin yazı türü ve boyutu çocukların yaş ve gelişim özelliklerine uygundur. Metni oluşturan kelimeler ve satırlar arasındaki boşluklar okuma kolaylığı sağlamaktadır. Metnin kenarlarında bulunması gereken boşlukların oranı da yeterli düzeydedir.

Çocukluk-Şiir(s.16)

Çocukluk metni şiir türünde yazılmış bir metindir. Şiirin yazarı, Affan Dede'ye para sayarak çocukluğunu satın aldığını söylemektedir. Çocukluğunu satın aldıktan sonra kendinden geçtiğini, kim olduğunu ve hiçbir şey bilmediğini anlatmaktadır. Yazar çocukluk günlerine dönmüştür. Çocukluğunda yaşadığı yerin çok güzel olduğunu belirtmektedir. Çocukluğunun hiç bitmemesini, çemberinin hiç durmamasını ve horoz şekerinin hiç bitmemesini istemektedir.

Çocukluk metni, çocukların yaş ve gelişim düzeylerine uygundur. Metnin konusu ve tema ilişkisi oldukça güçlüdür. Yazar aktarmak istediği düşünceyi açık bir şekilde ortaya koymuştur. Çocukluğun çok değerli olduğunu belirtmiş ve o günlere duyduğu özlemi açıklamıştır. Bununla çocuklarda, çocukluğun çok değerli olduğu bilincini yaratmak istemiştir. Metin anlamsal ve mantıksal açıdan tutarlıdır. Yazar çocukluğundan bahsetmiş ve o günlerinde yaptığı şeyleri anlatmıştır. Metinde anlatılanlar belli bir sırayla verildiği için çocukların kavrama güçlerini zorlayacak nitelikte değildir. Çocukluğun çok değerli olduğu metinde açık bir şekilde anlatılmamış, çocuğun anlayış gücüne bırakılmıştır. Çocukların metinden hareketle yorum yapması ve gerçek yaşamla ilişki kurması sağlanmaya çalışılmıştır.

Metinde anlatılanlar akla yakın ve inandırıcı değildir. Çünkü yazarın, Affan Dede'ye para vererek çocukluğunu satın alması mümkün değildir.

Metin çocukların hoşuna gidecek ve onlara okuma zevki verecek bir muhtevaya sahiptir. Çünkü yazar, çocuklukla ilgili şeyler anlatmanın yanında bunların çok güzel şeyler olduğunu ve bunların hiç bitmemesini istemektedir. Çocukların oyunları ve şeker yemeyi sevdikleri göz önüne alındığında yazarla aynı fikirleri paylaşacakları muhakkaktır.

Metinde anlatılan olayların geçtiği çevre ve yer çocukların algılayabilecekleri düzeydedir. Bahar havasının hâkim olduğu bir bahçe, havuzdaki suyun şırl şırl akışı çocuğun kolaylıkla anlayabileceği bir görüntüdür. Metinde kullanılan resimler de anlatılan çevreyi yansıtmaktadır.

Çocukluk metni, şiir türünün özelliklerini yansıtmaktadır. Metinde coşkulu bir anlatım ve ahenk bulunmaktadır. Metin kıtalardan oluşmuş ve dize sonlarında ses benzerlikleri bulunmaktadır.

Çocukluk metninde kullanılan dil çocukların yaş ve gelişim düzeyine uygundur. Metinde günlük hayatta sık kullanılan kelimelere yer verilmiştir. Metin içinde çocukların anlamını bilemeyeceği kelimeler bulunmamaktadır. Bu bakımdan metin, çocukların rahatlıkla anlayabileceği bir metindir. Metinde çok fazla deyim bulunmamaktadır. Kullanılan deyimler de günlük hayatta çocuğun karşılaşabileceği deyimlerdir. Bu bakımdan metnin anlaşılmasını güçleştirecek bir durum söz konusu değildir. Çocukluk metninde mısralar oldukça kısadır. Daha çok devrik yapıda mısralardan oluşan metnin şiir türünde yazıldığı göz önünde bulundurulduğunda bu durum normal olarak karşılanmaktadır. Metni oluşturan dizelerde etken çatı özelliği görülmektedir.

Çocukluk metninde sadece abartama sanatı kullanılmıştır. Bu sanat beşinci sınıf düzeyindeki çocukların rahatlıkla anlayabildiği bir sanattır. Metinde mecazlara çokça yer verilmemiş olması da metnin kolaylıkla anlaşılmasını sağlayan bir diğer unsurdur. Çocukluk metni, Türkçenin dil zenginliğini yansıtacak güzel bir örnek olarak da nitelendirilebilir.

Çocukluk metninde yazım ve noktalama kuralları bakımından herhangi bir yanlışlık bulunmamaktadır.

Çocukluk metni uzun bir metin değildir. Metnin başında tek bir dize bulunmaktadır. Devamında beş ve altı dizeden oluşan iki kıta bulunmaktadır. Çocukluk metni tek bir sütun şeklinde düzenlenmiştir. Bu durum metnin daha kolay okunmasını sağlamaktadır. Metin, sayfanın üst kısmına yerleştirilmiştir. Sayfanın alt kısmında da metinde anlatılanları yansıtacak şekilde oluşturulmuş resimler bulunmaktadır. Resimler ve metin sayfaya uygun şekilde yerleştirilmiştir. Çocuğun metni ve resmi aynı sayfada görmesi onun görsel ve işitsel algılamasını desteklemektedir. Metni desteklemek için kullanılan resimler oldukça canlıdır. Ancak kullanılan beş resim içinde en büyük olan resimde yeşil tonların ağırlıklı olarak kullanılması resimde bulunan çocuğun ten renginin de yeşil görünmesine

neden olmuştur. Bu açıdan bakıldığında resimde yeşil rengin farklı tonlarının kullanılmasına ve diğer renklerin üzerinde farklılık oluşturmamasına dikkat edilmesinin daha doğru olacağı düşünülmektedir. Metinde kullanılan resimler çocuğun sanatsal gelişimini ve hayal gücünü geliştirecek niteliktedir. Ancak sayfadaki metin resim oranında bir dengesizlik bulunmaktadır. Resimler, yer aldıkları sayfanın yarısından fazlasını kaplamıştır. Bu durum resimlerin ön plana çıkmasını sağlamış fakat metnin arka planda kalmasına neden olmuştur.

Metnin yazı türü ve boyutu çocukların yaş ve gelişim düzeyine uygundur. Metnin kelime ve satır aralığı metnin okunmasını kolaylaştıracak niteliktedir. Sayfa kenarlarındaki boşluklar da yeterlidir.

Ben Bir Çınar Ağacıydım-Fabl(s.20)

Ben Bir Çınar Ağacıydım metni fabl türünde yazılmış bir metindir. Metin çınar ağacının ağzından anlatılmaktadır. Çınar ağacı daha bir fidanken yaşlı biri tarafından caddedeki bir çukura dikildiğini, büyüdükçe çevresine güzellikler katacağını ve insanların kendisine baktıkça rahatlayıp mutlu olacaklarını söyleyerek içindeki mutluluğu anlatıyor. Büyüdükten sonra dallarına bir kuşun yuva yaptığını, yumurtladığını ve yumurtalardan yavruların çıktığını anlatıyor. Dallarına yuva yapan kuş, yavrularına yiyecek taşırken küçük bir çocuğun sapanla attığı taşın hedefi olarak ölüyor. Çocuk bu kuşu cebine koyup uzaklaşıyor. Çınar ağacı bu durum yüzünden o kadar üzülüyor ki acısını bütün gövdesinde hissediyor. Yavruların açlıktan ölmesinden endişeleniyor. Kuşun vurulmasını pencereden gören başka bir çocuk babasıyla birlikte ağacın yanına geliyor ve kuş yavrularının açlıktan ölmesini istemediği için onları babasının yardımıyla ağaçtan indirip evine götürüyor. Çınar ağacı bazı insanların kendisini fark ettiğini bazılarının ise kendisine hiç dikkat etmediklerini anlatıyor. Bazı insanların gövdesine bıçakla bir şeyler yazdıklarını bunun canını çok acıttığını anlatıyor. Yine bir gün gövdesine bağlanan bir eşeğin onun kabuklarını soyduğunu, canının çıkmasına az kaldığını bu nedenle gözyaşlarını toprağa akıttığını söylüyor. O günden sonra kendisinin öldüğünü söylüyor. Bundan sonra odun olarak yakılacağını bildiğini anlatıyor. Kuşun yavrularını kurtaran

çocuğun bir sabah uyandığında kendisini göremeyeceğini ve öldürüldüğünü anlayacağını söyledikten sonra metin bitiyor.

Ben Bir Çınar Ağacıydım metni konu ve tema ilişkisi bakımından zayıftır. Her ne kadar metinde çocuk karakterler yer almışsa da konu ağaçlara zarar vermekle ilgili olduğu için metin temaya uygun değildir. Metin temaya uygun olmamakla birlikte çocukların yaş ve gelişim düzeyine uygundur. Metin çocukların ilgi duyabileceği bir konuyu aktarmaktadır. Yazar, metin yoluyla çocuklarda canlılara zarar vermeme ve çevreye karşı duyarlı olma davranışını kazandırmayı amaçlamıştır. Metin tema kazanımlarını verme amacından uzak olmasına rağmen Türkçe dersinin amaçlarını gerçekleştirme niteliğini taşımaktadır. Aynı zamanda eğitim programının destekler niteliktedir.

Ben Bir Çınar Ağacıydım metni anlamsal ve mantıksal açıdan tutarlıdır. Çınar ağacı nasıl dikildiğini, büyüdüktan sonra başından geçenleri konu ile ilişkili bir şekilde anlatmış, olayların gerçekleşme sırasını da kronolojik olarak vermiştir. Bu bakımdan olayların verilmesi ve sıralaması çocukların kavrayış güçlerini aşmamaktadır.

Metinde öğüt verilmemekte olup metnin geneline yansıtılmış bir ana düşünce bulunmaktadır. Çocuk metinden hareketle doğru ve yanlış kendisi bulmaktadır. Metin düşünsel açıdan harekete geçirme, yorum yapma ve kestirimde bulunma becerilerini geliştirecek niteliktedir.

Metinde çınar ağacının konuşması akla yakın ve inandırıcı değildir. Çınar ağacının konuşması, canının yanması, üzülmeye, ağlamaya gerçek hayatta çocukların karşılaşacağı bir durum değildir. Kişileştirilen çınarın kendisine dair anlattıklarının dışında meydana gelen olaylar çocukların günlük hayatta karşılaşabileceği olaylardır. Bunların yanında metinde iki çocuğun davranışları karşılaştırılmıştır. Birinci çocuk kuşun ölümüne neden olurken ikinci çocuk yavruları yaşatma amacıyla onları yuvalarından alıp koruyup besleyerek doğaya salmayı istemektedir. Bu bakımdan ikinci çocuğun yaptıkları, çocuklarda olumlu kişilik gelişimini sağlama adına örnek teşkil etmektedir. Zarar veren çocuk ile koruyup sahip çıkan çocuk tiplerinin kullanılması, çocuklara insan gerçekliğine ilişkin dönütler vermiştir. Metinde

toplumda kabul gören, benimsenen; kabul görmeyen karşı çıkılan davranışlar da iki çocuk arasındaki farklılıklardan yola çıkılarak hissettirmeye çalışılmıştır.

Metinde sadece bir yerde şiddet ögesine rastlanmaktadır. Kuşun yavrularına yiyecek getirirken çocuğun sapanla attığı taşla yaralanması ve ölmesi metindeki tek şiddet unsurudur.

Ben Bir Çınar Ağacıyım metni fabl türünün özelliklerini oldukça iyi yansıtmaktadır. Metinde çınar ağacı kişileştirilmiştir. Çınar ağacı, kendisi ve yaşadıklarıyla ilgili gözlemlerini anlatmaktadır. Metnin ana karakteri çınar ağacıdır. Çınar ağacının dışında iki farklı karakterde çocuk da vardır. Metni okuyan çocuklar bu karakterlerden biriyle özdeşim kurabilir. Ancak metnin ana karakteriyle özdeşim kurması söz konusu değildir. Çünkü o bir ağaçtır. Metinde çocuklarla aynı yaşta karakterlerin kullanılması metni okuyan çocukları metne yaklaştıracak bir özelliktir.

Metinde anlatılan olay bir cadde kenarında yaşanmaktadır. Dolayısıyla anlatılan olayın geçtiği çevre ve yer çocukların algılayabilecekleri düzeydedir. Yazarın olayları ve çevreyi anlatırken kullandığı betimlemeler de çocukların zihinde canlandırma yapmasını kolaylaştıracak niteliktedir. Zaten metinde kullanılan resimler de olayın geçtiği çevreyi gösterme bakımından oldukça iyi düzenlenmiştir.

Metinde çoğunlukla kişileştirme, konuşurma ve benzetme sanatları kullanılmıştır. Bu sanatlar, beşinci sınıf düzeyinde çocukların kolaylıkla anlayabildikleri söz sanatlarıdır.

Metnin dil ve anlatımı çocukların anlama ve kavrama düzeylerine uygundur. Metinde günümüz Türkçesi kullanılmıştır. Metnin içinde geçen “şeneltmek”, “sündürmek” ve “böğür” kelimeleri çocukların günlük hayatta karşılaştıkları kelimeler değildir. Yazar bu kelimeleri kullanmış ancak anlamlarını metin içinde vermemiştir. Fakat bu durum, metnin genel anlamda anlaşılır olmasını etkilememiştir. Metin bu bakımdan çocukların yeni kelimeler öğrenerek kelime hazinelerini zenginleştirmesine katkıda bulunmuştur denilebilir. Metinde kullanılan deyimler çocukların günlük hayatta karşılıklarına çıkabilecek deyimlerdir. Bu bakımdan metnin anlaşılmasını kolaylaştırmaktadır. Metni oluşturan cümleler genellikle kısa ve

basittir. Kurallı cümlelerin sayısı devrik cümlelerden fazladır. Metnin neredeyse tamamı etken cümlelerden oluşmaktadır.

Ben Bir Çınar Ağacıym metninde yazım ve noktalama kurallarıyla ilgili herhangi bir yanlışlık yapılmamıştır.

Ben Bir Çınar Ağacıym metni kısa bir metindir. On paragraftan oluşmaktadır. Paragrafların uzunluğu da çocukların yaş ve gelişim düzeyine uygundur. Metin İki sayfaya dağıtılmıştır. Birinci sayfanın üst kısmına metin, alt kısmına ise resim yerleştirilmiştir. İkinci sayfa ise bunun tam tersidir. Sayfanın üst kısmına resim, alt kısmına ise metin yerleştirilmiştir. Bu durum yazı ve resim düzenine olumsuz bir özellik katmamaktadır. Metnin yan yana iki sütun halinde düzenlenmiş olması olumsuz bir durumdur. Çünkü çocuk edebiyatı ilkelerine göre metin tek sütun halinde düzenlenmelidir. Tek sütun halinde düzenlenen metinler daha rahat okunmaktadır. Bunun yanında metin ve resimlerin aynı sayfada verilmesi çocuğun metni kavramasını kolaylaştırmaktadır. Metinde kullanılan resimler metnin içeriğini yansıtacak niteliktedir. Metni desteklemek için iki resim kullanılmıştır. Bu resimlerin birincisi oldukça canlıdır. Resimde farklı renk tonları kullanılmıştır. Ancak ikinci resimde yeşil rengin aynı tonlarının ağırlıklı olarak kullanılması ağaç gövdesinin birinci resimden farklı olarak yeşil görünmesine neden olmuştur. Aynı zamanda ikinci resim birinci resimden farklı olarak mat ve soluk görünmektedir. Resimler genel anlamda çocukların sanatsal özelliklerine uygun olarak tasarlanmıştır. Metnin yazı ve resim oranı da çocukların yaş ve gelişim düzeyine uygundur.

Metnin yazı türü ve boyutu çocukların düzeyine uygundur. Kelimeler ve satırlar arasında yeterince boşluk bulunmaktadır. Sayfa kenarlarında bulunması gereken boşluklar da yeterli düzeydedir.

İKİNCİ TEMA
İÇERİKLE İLGİLİ MADDELER

Tablo 6: Milli Mücadele ve Atatürkçülük teması metinlerinin içerik değerlendirmesine ait veriler

METİNLER	1.M.	2.M.	3.M.	4.M.	5.M.	6.M.	7.M.	8.M.	9.M.	10.M.	11.M.	12.M.	13.M.	14.M.	15.M.	16.M.	17.M.	18.M.	19.M.	20.M.	21.M.	22.M.	23.M.	24.M.	25.M.	26.M.	27.M.	28.M.	29.M.	30.M.	31.M.
Bilmeyen Var mı?	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X				X			X	X					X				X	X	X	
Mustafa Kemal'in Kağnısı	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X			X			X	X				X		X		X	X	X		
15 Temmuz	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X			X	X	X	X	X			X		X	X	X	X	X	X	X	X

METİNLER	32.M.	33.M.	34.M.	35.M.	36.M.	37.M.	38.M.	39.M.	40.M.	41.M.	42.M.	43.M.	44.M.	45.M.	46.M.	47.M.	48.M.	49.M.	50.M.	51.M.	52.M.	53.M.	54.M.	55.M.	56.M.	57.M.	58.M.	59.M.	60.M.	61.M.
Bilmeyen Var mı?	X		X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X		X	X	X	X	X		X	X	X	X	X			X	X	X
Mustafa Kemal'in Kağnısı	X		X	X	X	X	X	X	X	X	X		X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X		X	X
15 Temmuz	X		X	X	X											X	X	X	X	X		X	X	X	X			X	X	X

Milli Mücadele ve Atatürk Teması Metinleri

Beşinci sınıf Türkçe ders kitabındaki ikinci tema Milli Mücadele ve Atatürk'tür. Bu temanın içerisinde şiir, hikâye ve deneme türünde üç adet metin bulunmaktadır.

Bilmeyen Var mı?-Hikâye(s.40)

Hikâye türünde yazılmış olan Bilmeyen Var mı? metninde İstiklal Marşı'nı ezberleme ödevi almış bir çocuğun yaşadıkları anlatılmaktadır. Çocuk bu ödevin çok zor olduğunu ve kimsenin on kıtayı ezberleyemeyeceğini düşünmektedir. Bu düşünceyle evine dönerken onu bakkal ve kırtasiyeci görür. Bir sorunu mu olduğunu sorarlar. Çocuk ödevinden bahsedince onlar da başlarlar İstiklal Marşı'nı okumaya. Çocuk şaşırır ve yoluna devam eder. Evde ödevini ezberlemeye çalışırken dede, babaanne, baba, anne ve kız kardeşinin de İstiklal Marşını ezbere bildiklerini fark eder. Herkesin İstiklal Marşı'nı ezbere bilmesi onu etkilemiş ve kendisi de İstiklal Marşı'nı ezberlemiştir. Ertesi gün okulda başarılı bir şekilde İstiklal Marşı'nı okumuştur.

Milli Mücadele ve Atatürkçülük teması içinde bulunan Bilmeyen Var mı? metninin temayla güçlü bir ilişkisi vardır. Metin, temanın amaçlarına uygun olarak çocuklarda milli duyguları geliştirmek amacıyla temaya alınmıştır. Metnin amacı açıkça bellidir. Bununla birlikte yazar metinde İstiklal Marşı'nı bilmenin gerekliliği üzerine öğüt vermemiş bunu öğrencinin kavrayış gücüne bırakmıştır. Bu bakımdan metin hem dersin hem de eğitim programının amaçlarını gerçekleştirecek niteliktedir.

Metin, çocukların yaş ve gelişim düzeyine uygundur. Beşinci sınıfta okuyan bir öğrencinin ilgisini metne çekecek birçok özellik bulunmaktadır. Aynı zamanda metin, çocuklarda okuma zevki oluşturacak ve onları metne bağlayacak bir muhtevaya sahiptir.

Metinde anlatılanlar çocukların günlük hayatta yaşayabileceği bir durumdur. Bu bakımdan akla yakın ve inandırıcıdır. Olayların verilmiş sırası çocukların kavrayış güçlerini zorlayacak nitelikte değildir. Anlamsal ve mantıksal açıdan da metinde herhangi bir olumsuzluk bulunmamaktadır.

Bilmeyen Var mı? metni çocuklara yurt ve millet sevgisi aşılacaktır. Toplumumuzun değer verdiği konular hakkında çocukları bilinçlendirmeyi amaçlamaktadır. Bu bakımdan çocuklarda olumlu kişilik özellikleri oluşturmak için ortam hazırlamaktadır. Aynı zamanda devrimlerimizi ve sosyal hareketlerimizi kökleştirme amacını da taşımaktadır.

Bilmeyen Var Mı? metni hikaye türünde yazılmış bir metindir. Yaşanmış ya da yaşanması mümkün bir olayı anlatmaktadır. Metinde karakter sayısı azdır. Bütün yaşananlar tek bir olay etrafında dönmektedir. Bu bakımdan metin yazıldığı türün özelliklerini yansıtmaktadır.

Metnin kahramanı, her şeyi başaran üstün yetenekli bir karakter olarak yansıtılmamıştır. Belli sorumluluklar konusunda zorlanabilen, bunları gerçekleştirmede çaba harcayan bir karakter örneği bulunmaktadır. Bu bakımdan kahraman insan gerçekliğine ilişkin dönütler sağlamaktadır. Kahraman, çocukların özdeşim kurabileceği özellikler taşımaktadır. Aynı yaş düzeyinde bir karakterin metinde kullanılması da bunu kolaylaştırmaktadır. Kahramanın kendi çabasıyla aldığı sorumluluğu yerine getirmesi de başarının hak edildiğini göstermektedir. Bu durum aynı zamanda kahramanın olumlu özelliklerinin ön plana çıkarıldığını göstermektedir. Metnin başından sonuna kadar kahramanın davranışlarında bir tutarlılık bulunmaktadır.

Metinde anlatılan olayların geçtiği çevre çocukların algıma düzeylerine uygundur. Olayların anlatımında kullanılan betimlemeler de yaşananların zihinde canlandırılmasını kolaylaştırmaktadır. Metni desteklemek amacıyla kullanılan resimler hem olayın hem de çevrenin algılanması konusunda çocuğa yardımcı olmaktadır. Resimler metnin içeriğini yansıtmaya bakımından uygundur.

Metinde günümüz Türkçesi kullanılmıştır. Günlük hayatta kullanılmayan yabancı sözcüklere yer verilmemiştir. İstiklal Marşı içerisinde bu tür kelimeler kullanılmış olsa da bu durum metnin anlaşılmasını güçleştirecek nitelikte değildir. Ayrıca İstiklal Marşı belli bir dönemin dil ve anlatım özelliğini taşıdığı için metnin dil ve anlatımında değerlendirme dışı bırakılmıştır. Metinde günlük hayatta sıkça

kullanılan deyimlere yer verilmiştir. Bu bakımdan metnin anlaşılmasını olumsuz olarak etkileyecek bir durum söz konusu değildir. Anlatımda kurallı cümlelerin sayısı devrik cümlelerden fazladır. Bu da çocukların yaş ve gelişim düzeyine uygun bir kullanımdır. Bunun yanında daha çok etken çatılı cümlelere yer verilmiştir. Metni oluşturan cümleler de genellikle kısa ve basit cümlelerdir.

Bilmeyen Var mı? metni yazım ve noktalama kuralları bakımından genel anlamla olumlu özellikler taşımaktadır. Ancak metnin başında kullanılan “Salim Amca” ve “Mehmet Amca” gibi kullanımlar yazım kuralları bakımından yanlıştır. Çünkü Türkçede kullanılan ve akrabalık bildiren kelimeler küçük harfle başlamalıdır. Metnin sonunda yer alan “Hakkıdır Hakk’a tapan milletimin istiklal!” dizesinin sonunda orijinal metinde ünlem işareti bulunmaktadır. Ancak yazar ünlem işareti yerine nokta kullanmıştır. Bu durum metnin orijinal haline uymamaktadır.

Bilmeyen Var mı? metninin uzunluğu beşinci sınıf düzeyindeki çocukların yaş ve gelişim özelliklerine uygundur. Metin on altı parçaya bölünmüş ve iki sayfaya dağıtılmıştır. Metni oluşturan her bir parça sayfada farklı yerlere yerleştirilmiştir. Bu dağılım belli bir düzen içinde yapılmamıştır. Okuma sırasında hangi bölümün hangi sırayla okunacağı belli olmadığı için bir karmaşa söz konusudur. Okuma kolaylığı sağlaması bakımından metnin tek sütunda verilmesi kuralına uyulmamıştır. Metnin yazı ve resim düzenlemesi de çocukların algılama düzeyine uygun değildir. Metin ve resimlerin dağılımı bir karmaşa duygusu uyandırmaktadır. Metin resim oranında da bir dengesizlik bulunmaktadır. Resimler buldukları sayfaların büyük bir kısmını kaplamıştır. Bu durum resimlerin ön plana çıkmasını sağlamış, metnin ise arka planda kalmasına neden olmuştur. Kullanılan resimlerde metnin ana karakterinin kıyafetlerinde kırmızı ve siyah renkler kullanılmıştır. Bunun dışında resimde bulunan her şey renksiz çizimler şeklindedir. Bu çizimler, karakterlerin ve içinde bulunulan ortamın tam olarak anlaşılmasını sağlama bakımından yetersizdir. Renklerin sadece ana karakterin kıyafetlerinde kullanılması bu karakterin ön plana çıkarılmak istendiğini düşündürmektedir. Bunula birlikte resimler çocukların hayal gücünü ve sanatsal özelliklerini geliştirecek niteliktedir.

Metin Comic Sans MS yazı türüyle yazılmıştır. Kitap içerisinde sadece bu metin Comic Sans MS yazı türüyle yazılmıştır. Yazı boyutu çocukların yaş ve

gelişim düzeyine uygun değildir. Metnin yazı boyutu 9 puntodur. Diğer metinlere nazaran daha küçük bir yazı boyutu kullanılmıştır. Metni oluşturan kelimeler ve satırlar arasındaki boşluklar okumayı kolaylaştıracak özelliktedir. Sayfa kenarlarında bulunan boşlukların oranı yeterlidir.

Mustafa Kemal'in Kağnısı-Şiir(s.48)

Mustafa Kemal'in Kağnısı metni, Elif'in cepheye silah taşımalarını anlatılmaktadır. Elif kağnısına, cepheye silah taşıdığı için Mustafa Kemal'in Kağnısı ismini vermiştir. Cepheye silah taşırken kağnıya koşulmuş olan öküzlerden biri olan Kocabaş'ın gücünü tüketmiştir. Elif önce Kocabaş'a yalvarmış biraz daha ilerlemesi için. Ancak Kocabaş'ın hareket edemeyecek durumda olduğunu görünce Kocabaş'ı kağnıdan çözmüş ve yerine kendisi geçmiştir. Mustafa Kemal'in Kağnısı'nın cepheye silahları yetiştirmesi için kağnıyı kendisi çekmiştir.

Mustafa Kemal'in Kağnısı metni, şiir türünde yazılmış bir metindir. Şiirde Milli Mücadele sırasında cepheye silah taşıyan Elif adında bir kadının yaşadıkları anlatılmaktadır. Bu bakımdan metin ve tema ilişkisi oldukça güçlüdür. Metnin Milli Mücadele'nin arka planında yaşanan zorlukları ve fedakârlıkları anlatması, çocukların bu konuda bilinçlenmesini sağlamak içindir. Metinde doğrudan doğruya bir mesaj verilmemiş, çocukların yorum yapması ve çıkarımda bulunması istenmiştir. Metnin konusu dersin ve izlenen eğitim programının amaçlarını gerçekleştirecek niteliktedir.

Metin çocukların yaş ve gelişim düzeyine uygundur. Çocukların ilgi duyacağı bir konuyu işlemektedir. Anlamsal ve mantıksal açıdan tutarlı olup olayların verilmiş sırası da çocukların anlama düzeylerine uygundur. Şiirde anlatılanlar akla yakın ve inandırıcıdır. Çocuk, metinde anlatılanlardan yola çıkarak Milli Mücadele sırasında yaşanan sıkıntıları görerek yorum yapmayı ve bugünlere kolay gelinmediğini öğrenmekte aynı zamanda yaşamla ilişki kurmaktadır.

Milli Mücadele temasında yer alan Mustafa Kemal'in Kağnısı metni, çocuklarda yurt ve millet sevgisi yaratmanın yanında aynı zamanda devrimlerimizi ve sosyal hareketlerimizi kökleştirme amacına da hizmet etmektedir.

Mustafa Kemal'in Kağnısı şiir türünde yazılmış bir metindir. Türünün tüm özelliklerini yansıtmaktadır. Türkçenin anlatım zenginliğini yansıtan bir eserdir. Her biri altı dizeden oluşan toplam yedi kıtadan oluşmaktadır. Şiirde kullanılan söz sanatları metne anlam derinliği kazandırmıştır. Metinde kullanılan sanatlar çocukların kavrama düzeyine uygundur.

Metnin kahramanı olan Elif, savaş gibi erkeklerin mücadele verdiği bir konuda vatanını kurtarmak için harekete geçmiş ve bu konuda yapabileceği ölçüde mücadeleye destek vermiştir. Bu bakımdan şiir geleneksel anlayışın dışında kadınların da erkekler gibi Milli Mücadele'de düşmana karşı savaştıklarını göstermektedir. Şiirde Elif'in yiğitliği abartılmamış sadece cepheye ulaşmak için mücadele verdiği üzerinde durulmuştur. Kahramanın olumlu özellikleri ön plana çıkarılmıştır. Metnin kahramanı çocuklarla aynı yaş düzeyinde değildir. Ancak bu durum çocukların özdeşim kurmasına engel bir durum teşkil etmemektedir. Elif'in davranışları da metnin geneline bakıldığında tutarlıdır.

Metinde sadece Elif'in betimlemesi yapılmıştır. Olayın yaşandığı çevre açıkça betimlenmemiştir. Olayın yaşandığı çevre metinde kullanılan bazı anlatımlardan sezilenmektedir. Yazarın olayı anlatım biçimi çocukların olayı zihinde canlandırmasını sağlayacak niteliktedir. Metin için kullanılan resimler de bu anlatımı desteklemektedir.

Metinde günümüz Türkçesi kullanılmıştır. Yabancı dillerden alınmış ve dile yerleşmemiş herhangi bir kelime metinde yer almamaktadır. Bunu yanında yazarın kullandığı “yedmek” kelimesi çocukların günlük hayatta karşılaştıkları bir kelime değildir. Yazar kelimenin anlamını metin içinde vermemiştir. Ancak kelime bağlamdan çıkarılabilecek niteliktedir. Bu da çocuğun dil gelişimine katkıda bulunmaktadır. Bunun yanında metinde kullanılan “kağnı” kelimesinin açıklaması da metinden bağımsız olarak sayfanın sol üst tarafında verilmiştir. Metinde fazla deyim bulunmamasıyla birlikte var olanlar da çocukların kolaylıkla anlayabilecekleri

deyimlerdir. Metinde devrik dizeler daha fazla bulunmakla beraber yer yer kurallı dizeler de kullanılmıştır. Bu durum şiir türünün bir özelliği olduğu için olumsuz bir durum olarak nitelendirilmemektedir. Dizeler etken çatı özelliği göstermektedir. Şiirde mısralar kısa ve genellikle basit yapılıdır.

Metinde yazım ve noktalama kuralları bakımından herhangi bir yanlışlığa rastlanmamıştır.

Mustafa Kemal'in Kağnısı metninin uzunluğu yaş ve gelişim düzeyine uygundur. Metin yedi kıtadan oluşmaktadır. Bu yedi kıta, tek sütun halinde iki sayfaya yerleştirilmiştir. Birinci sayfanın üst kısmına metin alt kısmına ise resim yerleştirilmiştir. İkinci sayfa da aynı şekilde düzenlenmiştir. Kullanılan resimler anlatılan olayın içeriğini yansıtmaktadır. Metin resim oranı da yaş düzeyine uygundur. Resimler genel anlamda canlı ve ilgi çekicidir. Çocukların hayal gücünü ve sanatsal gelişimini destekleyecek niteliktedir.

Metnin yazı türü ve boyutu çocukların yaş ve gelişim düzeyine uygundur. Kelimeler ve satırlar arasında okumayı kolaylaştıracak yeterlilikte boşluklar bulunmaktadır. Aynı şekilde sayfa kenarlarında yeterince boşluk bırakılmıştır.

15 Temmuz-Deneme(s.54)

Milli Mücadele ve Atatürkçülük temasının üçüncü metni 15 Temmuz'dur. Deneme türünde yazılan metin, Mustafa Kemal ve arkadaşlarının Samsun'a çıkışından başlayarak konuyu 15 Temmuz gecesine getirmektedir. O gece ülke bütünlüğüne yapılan saldırıdan bahsetmiştir. Ülkemizin topraklarından doğan birkaç kahramanın adını andıktan sonra sözü, o gece ilk kurşunu sıkan ve sonrasında şehit düşen Ömer Halisdemir'e getirmektedir. Metin darbe gecesini anlatarak vatandaşlarımızın nasıl sahip çıktıklarını belirtmektedir. Yazar, metnin sonunda çocuklara seslenerek o gece vatan uğrunda insanlarımızın şehit olduklarını vurgulamaktadır.

15 Temmuz metni anlamsal ve mantıksal açıdan tutarlıdır. Metinde anlatılanlar belli bir sıra gözetilerek aktarılmıştır. Bu durum çocukların metni anlamasını

kolaylaştırmaktadır. Yazar, 15 Temmuz darbe gecesinden bahsederken çocuklara o geceyi ve milletimizin vatanımıza sahip çıkışını anlatmış ama herhangi bir öğütte bulunmamıştır. Bu bakımdan metinde anlatılanlardan yola çıkarak çocukların yorum yapması ve çıkarımında bulunması sağlanmaktadır. Metinde anlatılanlar milletimizin gerçekte yaşadığı bir olay olduğu için yazar inandırıcılık gibi bir durumu sağlama çabası içine girmemiştir.

Darbe gecesini anlatan metin, çocukları düşünsel açıdan yorum yapmaya ve sorgulamaya yöneltmektedir. Toplumsal bir sorundan yola çıkarak çocuklarda yurt ve millet sevgisi yaratmaya çalışmaktadır. Aynı zamanda devrimlerimizi ve sosyal hareketlerimizi kökleştirmeye de yardımcı olmaktadır. Bunu yanında metin, çocuklarda olumlu kişilik özellikleri oluşturma bakımından da önemlidir. Metinde milletin bağımsızlığına ve vatanın bütünlüğüne yapılan saldırı eleştirilmiş; milletin buna karşı duruşu ise övülmüştür. Çocukların, toplumun kabul gördüğü, benimsediği; kabul görmediği ve karşı çıktığı tutum ve davranışları sezinlemesi sağlanmaya çalışılmıştır. Aynı zamanda yaşanan bir olay karşısında insanların nasıl davrandıklarını anlatarak çocuklara farklı yaşam deneyimleri kazandırmaktadır.

Metinde çocukların yaş ve gelişim düzeyine uygun bir dil kullanılmıştır. Ancak metinde kullanılan “istiklal”, “istikbal”, “mağrur”, “aziz”, “darbe” ve “şehadet” kelimeleri çocukların anlamını bilemeyeceği kelimelerdir. Bu kelimelerin anlamı metnin bağlamından da çıkarılamamaktadır. Çocukların metni tam olarak anlayabilmeleri için sözlük kullanmaları gerekmektedir. Metinde yer alan deyimler çocukların kolaylıkla anlayabilecekleri özelliktedir. Metnin tamamına yakını kurallı cümlelerden oluşmuştur. Cümlelerde etken çatı özelliği görülmektedir. Metin çoğunlukla birleşik cümlelerden oluşmaktadır. Bu durum beşinci sınıf düzeyinde yazılan metinlerin basit ve kısa cümlelerden oluşması gerektiği maddesine uymamaktadır. Aynı zamanda çocukların metni anlamasını zorlaştırmaktadır.

Metinde noktalama ve yazım kurallarına aykırı herhangi bir kullanım bulunmamaktadır.

Yedi paragraftan oluşan metnin uzunluğu çocukların yaş ve gelişim düzeyine uygundur. Metin iki sayfaya dağılmıştır. Birinci sayfanın üst kısmına metin, alt

kısına ise resim yerleştirilmiştir. İkinci sayfanın üst kısmında ve alt kısmında yan yana gelecek şekilde metin ve resim bulunmaktadır. Metni desteklemek amacıyla üç resim kullanılmıştır. Bu resimler metnin içeriğini destekler niteliktedir. Kullanılan resimler oldukça canlıdır. Çocukların sanatsal özelliklerini geliştirecek niteliktedir. Aynı zamanda çocukların hayal gücünü ve yaratıcılığını destekleme bakımından nitelikli resimlerdir. Metin resim düzenlemesi çocukların algılama düzeyine uygundur. Her iki ögenin aynı sayfada verilmiş olması da çocukların metni anlamasına katkı sağlamaktadır.

Metinde kullanılan yazı türü ve boyutu okumayı kolaylaştıracak niteliktedir. Metni oluşturan kelimeler ve satırlar arasında yeterince boşluk bulunmaktadır. Metnin kenarlarında da yeterli düzeyde boşluklar bulunmaktadır.

ÜÇÜNCÜ TEMA

İÇERİKLE İLGİLİ MADDELER

Tablo 8: *Erdemler teması metinlerinin içerik değerlendirmesine ait veriler*

METİNLER	1.M.	2.M.	3.M.	4.M.	5.M.	6.M.	7.M.	8.M.	9.M.	10.M.	11.M.	12.M.	13.M.	14.M.	15.M.	16.M.	17.M.	18.M.	19.M.	20.M.	21.M.	22.M.	23.M.	24.M.	25.M.	26.M.	27.M.	28.M.	29.M.	30.M.	31.M.
Güvercin	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X				X	X		X									X	X	X		
Hacivat ile Karagöz İncelik	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X		X	X			X				X		X	X	X		X
Püf Noktası	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X			X	X		X			X						X	X	X		X

METİNLER	32.M.	33.M.	34.M.	35.M.	36.M.	37.M.	38.M.	39.M.	40.M.	41.M.	42.M.	43.M.	44.M.	45.M.	46.M.	47.M.	48.M.	49.M.	50.M.	51.M.	52.M.	53.M.	54.M.	55.M.	56.M.	57.M.	58.M.	59.M.	60.M.	61.M.
Güvercin	X		X	X	X			X	X		X	X	X		X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X			X	X	X
Hacivat ile Karagöz İncelik	X	X	X	X	X	X	X	X	X				X		X	X		X	X	X		X	X	X	X			X	X	X
Püf Noktası	X		X	X	X	X	X		X	X			X			X	X		X	X	X	X	X	X	X			X	X	X

ÜÇÜNCÜ TEMA
BIÇİM İLE İLGİLİ MADDELER

Tablo 9: *Erdemler teması metinlerinin biçim değerlendirmesine ait veriler*

METİNLER	1.M.	2.M.	3.M.	4.M.	5.M.	6.M.	7.M.	8.M.	9.M.	10.M.	11.M.	12.M.
Güvercin	X	X	X	X	X	X	X	X	X		X	X
Hacivat ile Karagöz İncelik	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Püf Noktası	X	X	X	X	X	X	X	X	X		X	X

Erdemler Teması Metinleri

Beşinci sınıf Türkçe ders kitabındaki üçüncü tema Erdemler'dir. Bu temanın içerisinde fabl, tiyatro ve hikâye türünde üç adet metin bulunmaktadır.

Güvercin-Fabl(s.72)

Güvercin metni fabl türünde yazılmış bir metindir. Hindistan'daki bir ormanda avcının biri güvercinlere tuzak kurmuş. Güvercinler tuzağı fark edemedikleri için bir anda ağa takılmışlar. Durumun farkına vardıklarında hep birlikte telaşa kapılarak kanat çırpmaya başlamışlar. Güvercinlerin başkanı bunu görerek onları uyarılmış ve ağları yukarı çekerek havalanmalarını söylemiş. Güvercinler havalandıktan sonra başkanları onları arkadaşı olan farenin yanına götürmüş. Fare ağları kemirmiş ve güvercinleri kurtarmış.

Güvercin metninde işlenen konu ile tema arasında oldukça güçlü bir ilişki vardır. Erdemler teması içinde yer alan metin, birlik ve beraberlik içinde hareket edildiği takdirde her türlü zorluğun üstesinden gelineceği mesajını vermektedir. Bu bakımdan temanın çocuklarda geliştirmeyi amaçladığı davranış biçimi açıkça belirtilmiştir. Metnin sonunda bu konuda herhangi bir öğüt verilmemiş, çocuğun doğruyu kendisinin bulması istenmiştir. Bu durum çocukların yorum yapmasını ve olaydan hareketle yaşamla ilişki kurmasını sağlamaktadır. Metin, birlik ve beraberlik içinde hareket edilmesi mesajını verdiği için çocuklarda olumlu kişilik gelişimine de imkân tanımaktadır. Bunun yanında fedakârlık, yardımseverlik ve nezaket kurallarına uyma bakımından da güvercinlerin başkanının gösterdiği davranışlar metinde işlenen konuyu temaya uygun olacak şekilde ayrıca desteklemektedir. Bu açıdan metin hem dersin hem de izlenen eğitim programının amaçlarını gerçekleştirecek niteliktedir.

Güvercin metni çocukların yaş ve gelişim düzeyine uygundur. Metinde çocukların ilgisini çekecek bir konu işlenmiştir. Ancak metinde anlatılanlar akla yakın ve inandırıcı olmaktan uzaktır. Çünkü güvercinlerin konuşması, bir başkanlarının olması, tuzaktan kurtulmaları için farenin yanına giderek ondan yardım istemeleri gerçek hayatta olan bir durum değildir. Bununla birlikte güvercinlerin başkalarıyla çalışması ve gerekli durumda onlardan yardım istemesi çocuklara bu

konuda olumlu bir mesaj vermektedir. Aynı zamanda çocuklara türlü yaşam deneyimleri sunması ve bunlardan çıkarım yapmalarını sağlaması bakımından da metin olumlu özellikler göstermektedir.

Metin anlamsal ve mantıksal açıdan tutarlıdır. Metinde yaşanan olayların veriliş sırası çocukların metnin bütününe kavramasını kolaylaştırmaktadır. Ayrıca çocukların okumaktan zevk alacağı bir muhteva içermesi bakımından da çocukları kitaba bağlayan ve onlara okuma zevki veren bir nitelik taşımaktadır.

Güvercin metni fabl türünde yazılmış bir metindir. Metnin kahramanları güvercinler, fare ve kargadır. Metinde insana ait özellikler insan dışı varlıklara verilerek kahramanlar kişileştirilmiştir. Bu bakımdan metin, türünün özelliklerini oldukça iyi yansıtmaktadır.

Güvercin metninde kahramanların davranışları tutarlıdır. Metnin başından sonuna kadar kahramanlar uyum içinde hareket etmektedir. Güvercinlerin başkanı tuzağa yakalandıktan sonra nasıl hareket edilmesi gerektiği konusunda doğru kararlar vermiştir. Bunun sonucunda da tuzağa düşen güvercinleri kurtarmıştır. Bu açıdan bakıldığında kahramanın olumlu ve güçlü özelliklerinin ön plana çıkarıldığı görülmektedir. Güvercinler, kurtulmak için harcadıkları çabanın karşılığını aldıkları için hak edilmiş bir başarı söz konusudur.

Güvercin metninde anlatılan olayların geçtiği çevre ve yer çocukların algılayabileceği düzeydedir. Metnin anlatımında kullanılan betimlemeler de çocukların olayı zihinde canlandırmasını sağlayabilecek niteliktedir. Bunu desteklemek için kullanılan resimler de olayın içeriğini yansıtmaya bakımından oldukça iyi düzenlenmiştir.

Metinde çocukların yaş ve gelişim düzeyine uygun bir dil kullanılmıştır. Günlük hayatta kullanılmayan yabancı dillerden alınmış kelimeler metinde yer almamaktadır. Bu da çocukların metni zorlanmadan okumalarını ve anlamalarını sağlamaktadır. Metinde kullanılan deyimler de çocukların anlamını bildiği ya da metnin bağlamından çıkarabileceği deyimlerdir. Metnin tamamına yakınında kurallı cümleler kullanılmıştır. Bu cümlelerin tamamı etken çatılıdır. Metinde çoğunlukla birleşik cümleler kullanılmıştır. Bunun yanında sıralı ve basit cümlelerde metinde

bulunmaktadır. Bu durum metinlerde basit cümlelerin kullanılması gerektiği maddesine aykırı bir durum teşkil etmektedir.

Söz sanatları bakımından incelediğimizde fabl türünde yazılmış bir metin olmasından dolayı kişileştirme ve konuşurma sanatlarının kullanıldığını görmekteyiz. Bu söz sanatları, beşinci sınıf düzeyinde bir çocuğun kolaylıkla anlayabileceği sanatlardır.

Metinde noktalama ve yazım kurallarına aykırı herhangi bir kullanıma rastlanmamıştır.

Kısa paragraflardan oluşan Güvercin metninin uzunluğu çocukların yaş ve gelişim düzeyine uygundur. Metin yan yana iki sayfada yer almaktadır. Birinci sayfada tek sütun halinde yazılmıştır. Sayfanın alt kısmına da metnin konusuyla ilgili bir resim eklenmiştir. İkinci sayfada ise metin iki sütun halinde verilmiş ve bu sütunların altına yine konuyu destekleyen bir resim eklenmiştir. İkinci sayfada sütun sayısının ikiye çıkması tek sütun şeklinde yazılması gerektiği maddesine aykırıdır. Çünkü metinlerin tek sütun halinde düzenlenmesi çocukların metni okumasını kolaylaştırmaktadır. Metinde kullanılan resimler metnin konusunu büyük oranda desteklemektedir. Metni desteklemek amacıyla iki resim kullanılmıştır. Bu resimlerin birincisi oldukça canlıdır. İkinci resimde kullanılan renk tonlarının koyuluğu resimdeki yapıların anlaşılmasını güçleştirmekte aynı zamanda günün hangi saati olduğunun anlaşılmasını engellemektedir. Bununla birlikte kullanılan resimler genel olarak çocukların sanatsal gelişimini, hayal gücünü ve yaratıcılığını destekler niteliktedir. Metnin resim ve metin düzenlemesi uygun bir şekilde yapılmıştır. Bu iki unsurun birbirine oranı da yeterli düzeydedir.

Metinde kullanılan yazı türü ve boyutu okumayı kolaylaştıracak niteliktedir. Metni oluşturan kelimeler ve satırlar arasında yeterince boşluk bulunmaktadır. Metnin kenarlarında da bulunması gereken boşluk oranı yeterli düzeydedir.

Hacivat ile Karagöz-İncelik(s.78)

İncelik metni tiyatro türünde yazılmış bir metindir. Metinde Hacivat ile Karagöz arasında geçen konuşmalar bulunmaktadır. Bu konuşmaların temelini Karagöz'ün, Hacivat'ı yanlış anlaması ve günlük hayatta kullanılması gereken nezaket ifadelerini kullanmaması oluşturmaktadır. Metinde Hacivat, Karagöz'e hangi durumda hangi nezaket ifadelerinin kullanılacağını öğretmeye çalışmaktadır.

İncelik metninin konusu Erdemler temasıyla güçlü bir ilişkiye sahiptir. Metinde günlük hayatta kullanılması gereken nezaket ifadelerinin üzerinde durulmuştur. Bunların hangi durumlarda kullanıldığı belirtilmiştir. Bu açıdan çocuklarda geliştirilmek istenen davranış biçimi açıkça ifade edilmiştir. Metin içerisinde bu ifadelerin kullanılmasıyla ilgili herhangi bir öğüt verilmemiş, çocukların metinden hareketle yorum yapması ve doğruyu kendisinin bulması istenmiştir. Metinde Hacivat'ın hangi durumda hangi ifadenin kullanılacağıyla ilgili söyledikleri, aktarılmak istenen mesajı almalarını kolaylaştırmaktadır. Bu bakımdan metin, oluşturulmak istenen olumlu kişilik özelliklerine de ortam hazırlamaktadır. Metinde yaşanan olaylardan hareketle nezaket kurallarına uyulmasının insan ilişkilerinde ve iletişimde önemli bir yere sahip olduğu mesajı da verilmektedir. Bu açıdan değerlendirildiğinde metin hem dersin kazanımlarını hem de izlenen eğitim programının amaçlarını destekler niteliktedir.

Metin çocukların yaş ve gelişim düzeyine uygundur. İçerdiği mizah unsurları da göz önüne alındığında çocukların ilgisini çeken, onları kitaba bağlayan ve onlarda okuma zevki oluşturan bir muhtevaya sahiptir.

Metinde işlenen konu akla yakın ve inandırıcıdır. Günlük yaşamda insanlar arasında iletişim kopukluklarının yaşanabildiği ve nezaket kurallarına uyulmamasından kaynaklanan sorunların olabildiği göz önüne alındığında metin, insana yönelik bir duyarlılık da oluşturmaktadır. Bu tür sorunların iletişim kurularak çözülebildiği Hacivat'ın Karagöz'e karşı tutumundan açıkça görülebilmektedir. Bu bakımdan metnin toplumsal bir sorunun üzerinde durduğu ve bu tür sorunlarda nasıl davranılması gerektiği ile ilgili tutum ve davranışları sezdirmeye çalıştığı görülmektedir.

İncelik metni farklı insan karakterlerini tanıtıcı olması bakımından da önemlidir. Nezaket kurallarına uyan, iletişim becerileri güçlü olan Hacivat karakteri ile her şeyi yanlış anlayan ve nezaket kurallarına uymayan Karagöz karakterinin birlikte verilmesi bunun çok güzel bir örneğidir. Bu bakımdan toplumda kabul gören, daha çok benimsenen; kabul görmeyen, karşı çıkılan tutum ve davranışların sezilmesine de yardımcı olmaktadır. Hacivat ile Karagöz arasında yaşananlar çocukların yaşam deneyimlerini zenginleştirmek bakımından da olumlu bir örnektir. Aynı zamanda Hacivat'ın, Karagöz'ün davranışlarına karşı takındığı hoşgörülü tutum da iletişim çatışmalarında evrensel değerlere bağlı kalındığını göstermektedir.

İncelik metni tiyatro türünde yazılmış bir metindir. Metinde Hacivat ve Karagöz'ün karşılıklı konuşmaları aktarılmaktadır. Sahnede canlandırılan bir tür olmasından dolayı metinde çevre betimlemesine yer verilmemiştir. Tiyatro metinlerinde sahenin dekoru zaten olayın yaşandığı çevreyi yansıtmaktadır. Bununla birlikte olayların anlatımında kullanılan betimlemeler olayın zihinde canlandırılmasını kolaylaştıracak niteliktedir.

İncelik metninde yaş ve gelişim düzeyine uygun bir dil kullanılmıştır. Çocukların metni anlamasını zorlaştıracak yabancı dillerden alınmış kelimelere yer verilmemiştir. Metinde günlük hayatta kullanımı yaygınlaşmamış olan “cümbüş”, “çeki” ve “çıkışmak” kelimeleri kullanılmış fakat bu kelimelerin anlamı metnin bağlamından çıkarılabildiği için metnin anlaşılmasını zorlaştıracak bir durum yaratmamıştır. İncelik metninde kullanılan deyimler günlük hayatta çocukların karşılaştığı deyimler olduğu için metnin anlaşılmasını zorlaştıracak bir özellik taşımamaktadır. Metinde kurallı cümlelerin sayısı devrik cümlelerden fazladır. Metnin genelinde etken çatılı cümleler kullanılmıştır. Metinde yer alan cümleler çoğunlukla sıralı cümlelerdir. Bu, metinde basit cümlelerin kullanılması gerektiği maddesine aykırı bir durum olmakla birlikte metnin anlaşılmasını zorlaştırmamaktadır.

Metinde yazım ve noktalama kurallarıyla ilgili herhangi bir yanlışlık bulunmamaktadır.

İncelik metni tiyatro türünde bir metin olmasından dolayı karşılıklı konuşmalardan meydana gelmiştir. Bu konuşmaların uzunluğu çocukların düzeyine uygundur. Metnin uzunluğu da yeterli düzeydedir. Metin dört sayfada verilmiştir. Tek sütun halinde düzenlenmiştir. Birinci sayfada metnin sağında bir Hacivat resmi bulunmaktadır. İkinci sayfada üst tarafa metin alt tarafa gölge oyununu izleyen çocukların bulunduğu bir resim yer almaktadır. Üçüncü ve dördüncü sayfalarda yine metinler sayfanın sağına veya soluna yerleştirilmiştir. Aynı sayfalarda Hacivat ile Karagöz'ün resimleri bulunmaktadır. Sayfalardaki resim ve metin düzenlemesi uygun şekilde yapılmıştır. Metin resim oranı arasında da bir denge bulunmaktadır.

Metni desteklemek için kullanılan resimler metnin içeriğini yansıtmaktadır. Resimler çocukların hayal güçlerini geliştirecek ve onların sanatsal gelişimini destekleyecek niteliktedir. Bununla birlikte birinci, üçüncü ve dördüncü resimlerde kullanılan renklere kırmızının yoğun bir şekilde kullanılmış olması karakterlerin yüz ve kollarında kırmızı gölgelerin oluşmasına ve ten renginin olduğu gibi yansıtılmasına engel olmuştur.

Metnin yazı türü ve boyutu çocukların yaş ve gelişim düzeyine uygundur. Metnin rahatlıkla okunmasını sağlamak amacıyla kelimeler ve satırlar arasında yeterince boşluk bulunmaktadır. Metnin bulunduğu sayfaların kenarlarında bulunması gereken boşlukların oranı da yeterlidir.

Püf Noktası-Hikâye(s.88)

Hikâye türünde yazılmış olan Püf Noktası metninde cam ustasıyla çırağı arasında yaşananlar anlatılmaktadır. Çıracak artık mesleğinde ustalaştığını düşünmektedir. Bu yüzden ustasının yanından ayrılıp kendi dükkânını açmayı istemektedir. Bu fikrini ustasına açar ama ustası henüz olmadığını söyleyerek bunu reddeder. Çıracak bir süre sonra konuyu ustasına tekrar açar. Cam ustası çırağının kararlı olduğunu görünce ona fırından tabakları çıkarmasını söyler. Çıracak çok mutlu olur ve fırının başına geçerek tabakları çıkarmaya başlar. Ancak çıkardığı her tabağın çatladığını görünce hayal kırıklığına uğrar. Ustası fırının başına geçip tabakları çıkarmaya başlar. Tabakları çıkarırken havada bir kere döndürdükten sonra tabağa

üfler ve tabağı tezgâha bırakır. Çırağına dönerek mesleklerinin püf noktasının bu olduğunu söyler.

Erdemler temasının içinde bulunan Püf Noktası metninin konu tema ilişkisi oldukça güçlüdür. Metinde her mesleğin kendine özgü püf noktalarının olduğu ve bunların öğrenilmesi için sabırlı olunması gerektiği mesajı verilmektedir. Usta çırak ilişkisinde saygı unsurunun önemi de çırağın ustasına karşı gelmeyişi ve onun verdiği karara saygı duyup beklemesinden anlaşılmaktadır. Çırağın ustasına karşı çıkmayışından ustasına ve onun verdiği kararlara güven duyduğu da görülmektedir. Metinde anlatılanlar ve çocuklara aktarılmak istenenlerle ilgili herhangi bir öğüt verilmemiş, çocukların yorum gücüne bırakılmıştır. Temaya uygun olarak sabır, saygı ve güven gibi değerlerin metinde ön plana çıkarıldığı görülmektedir. Metin yoluyla çocuklarda geliştirilmek istenen davranışlar açıkça ifade edilmiştir. Bu bakımdan metin dersin kazanımlarını ve eğitim programının amaçlarını gerçekleştirecek niteliktedir.

Püf Noktası metni anlamsal ve mantıksal açıdan tutarlıdır. Metinde anlatılan olaylar kendi içinde bir bütünlük oluşturacak niteliktedir. Metinde bir usta ile çırağı arasında günlük hayatta yaşanabilecek bir durum anlatıldığı için işlenen konu akla yakın ve inandırıcıdır. Çırağın artık ustalaştığını düşünmesi ve kendi dükkânını açmak istemesi çocukların metinden hareketle insana yönelik duyarlılık oluşturmaya yardımcı olmaktadır. Metinde anlatılanların veriliş sırası da çocukların metni anlamasını kolaylaştıracak niteliktedir. Çocuk, usta ve çırak ilişkisinden hareketle değerlerle ilgili yorum yapmakta, kestirimde bulunmakta ve yaşamla ilişki kurmaktadır. Çırağın, ustasından istediği şey ile ustasının cevabı sonrasında takındığı tutum ve davranışlar çocukların olumlu kişilik özellikleri oluşturmaya ortam hazırlamaktadır. Aynı zamanda bir işte uzmanlaşmak için bir ustanın yanında çalışması ve işi öğrenmesi gerektiği mesajı verildiği için metni okuyan çocuğu başkalarıyla çalışmaya da teşvik etmektedir.

Metinde usta ve çırak olmak üzere iki karakter bulunmaktadır. Bu iki karakter farklı insan tiplerini yansıtmaktadır. Sabırsız olan çırak ile bir işte usta olmanın sabırlı olmaktan geçtiğini düşünen usta farklı kişilik özelliklerini tanıtıcı niteliktedir.

Metinde çırak karakterinin çocukların yaş düzeyinde olması özdeşim kurmayı kolaylaştırmaktadır.

Püf Noktası metni hikâye türünde yazılmış bir metindir. Yaşanmış ya da yaşanabilecek bir olayın konu olarak alınması metin türünün özelliklerine uygundur. Metinde anlatılanlar iki karakter arasında yaşananlardır. Karakter sayısının az olması; anlatılanların serim, düğüm ve çözüm bölümlerine uygun şekilde düzenlenmiş olması metnin yazıldığı türün özelliklerini yansıttığını göstermektedir.

Metinde bulunan kahramanların yaşadıklarından hareketle çocukların yaşam deneyimleri edinmeleri sağlanmaktadır. Kahramanın olayın içinde gösterdiği tutum ve davranışlar da insan gerçekliğine ilişkin dönütler sağlamaktadır. Metinde usta ile çırağın davranışlarında tutarlılık söz konusudur. Usta çırağın henüz ustalaşmadığında ısrarlı çırak ise artık ustası gibi cam işçiliğinde uzmanlaştığı düşüncesinde kararlıdır.

Metinde anlatılan olay çocukların ilgisini çekecek niteliktedir. Bu bakımdan metnin çocuklarda okuma zevki yaratan bir muhtevaya sahip olduğu söylenebilir.

Metinde anlatılan olayların geçtiği çevre betimlenmemiştir. Metinden hareketle olayın bir cam atölyesinde geçtiği anlaşılmaktadır. Metinde kullanılan resimlerde arka fonda bulunan cam eşyalar da bunu desteklemektedir. Metnin anlatımında kullanılan betimlemeler çocukların olayı zihinlerinde canlandırmasını sağlamaktadır.

Metin dil ve anlatım bakımından çocukların düzeyine uygundur. Yabancı dillerden alınmış ve dilimize yerleşmemiş kelimelere yer verilmemiştir. Metinde, günlük hayatta kullanılmayan kelimeler yok denecek kadar azdır. Metinde “zanaat” ve “mengene” kelimeleri günlük dilde fazla kullanılmayan kelimelere örnek olarak gösterilebilir. Yazar metin içinde bu kelimelerin açıklamalarını yapmamıştır. Kelimelerin anlamı bağlamdan çıkarılabilecek bir özellikte de değildir. Bu durum çocukların sözlük kullanmalarını gerektirmektedir. Metinde kullanılan deyimler de günlük hayatta yaygın olarak kullanılan deyimler olduğundan metnin anlaşılmasını kolaylaştıracak niteliktedir. Metinde kurallı cümlelerin sayısı devrik cümlelerden fazladır. Edilgen çatılı cümlelere metinde yer verilmemiştir. Metnin tamamında etken çatı özelliği bulunan cümleler kullanılmıştır. Metinde çoğunlukla basit ve sıralı cümleler bulunmaktadır.

Metinde söz sanatları pek kullanılmamıştır. Sadece bir iki yerde benzetme sanatına yer verilmiştir.

Metinde yazım ve noktalama kurallarına dair herhangi bir yanlışlık bulunmamaktadır.

Metni oluşturan cümlelerin ve paragrafların uzunlukları çocukların yaş ve gelişim düzeyine uygundur. Metnin uzunluğu da beşinci sınıf çocuklar için yeterlidir. Püf noktası metni bir sayfada verilmiştir. Metin iki sütun şeklinde düzenlenmiştir. Bu durum tek sütun kullanılması gerektiği maddesine uymamaktadır. Sayfa düzenlemesine bakıldığında sayfanın solunda bulunan metnin orta kısmına metindeki olayı yansıtacak bir resim eklenmiştir. Sayfada bu resmin dışında başka resim bulunmamaktadır. Sayfanın sağ kısmında metnin ikinci bölümü yer almaktadır. Metni desteklemek amacıyla kullanılan resim metnin içeriğini kısmen yansıtmaktadır. Kullanılan bu resim yerine püf noktasını yansıtacak daha uygun bir resim kullanılabileceği düşünülmektedir. Kullanılan resim oldukça canlıdır. Çocukların sanatsal gelişim özelliklerine uygun ve çocukların hayal gücünü kısmen destekleyecek niteliktedir. Metnin yazı ve resim düzenlemesi çocukların düzeyine uygundur. Metin resim oranı da yeterli düzeydedir.

Metnin yazı türü ve boyutu çocukların yaş ve gelişim düzeyine uygundur. Metnin rahatlıkla okunmasını sağlamak amacıyla kelimeler ve satırlar arasında yeterince boşluk bulunmaktadır. Metnin bulunduğu sayfaların kenarlarında bulunması gereken boşlukların oranı da yeterlidir.

DÖRDÜNCÜ TEMA
İÇERİKLE İLGİLİ MADDELER

Tablo 10: *Bilim ve Teknoloji teması metinlerinin içerik değerlendirmesine ait veriler*

METİNLER	1.M.	2.M.	3.M.	4.M.	5.M.	6.M.	7.M.	8.M.	9.M.	10.M.	11.M.	12.M.	13.M.	14.M.	15.M.	16.M.	17.M.	18.M.	19.M.	20.M.	21.M.	22.M.	23.M.	24.M.	25.M.	26.M.	27.M.	28.M.	29.M.	30.M.	31.M.
Uzayda Bir Gün	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X					X		X				X				X		X	X		
Sarımsak Soslu Makarna	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X							X				X						X	X		
Bir Dâhiyle Konuşmak	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X				X			X	X			X						X	X		

METİNLER	32.M.	33.M.	34.M.	35.M.	36.M.	37.M.	38.M.	39.M.	40.M.	41.M.	42.M.	43.M.	44.M.	45.M.	46.M.	47.M.	48.M.	49.M.	50.M.	51.M.	52.M.	53.M.	54.M.	55.M.	56.M.	57.M.	58.M.	59.M.	60.M.	61.M.
Uzayda Bir Gün	X		X	X	X								X		X	X		X	X			X	X	X	X			X	X	X
Sarımsak Soslu Makarna	X			X	X										X		X	X	X			X	X	X	X			X	X	X
Bir Dâhiyle Konuşmak	X		X	X	X										X		X	X	X			X	X	X	X				X	X

DÖRDÜNCÜ TEMA
BİÇİM İLE İLGİLİ MADDELER

Tablo 11: *Bilim ve Teknoloji teması metinlerinin biçim değerlendirmesine ait veriler*

METİNLER	1.M.	2.M.	3.M.	4.M.	5.M.	6.M.	7.M.	8.M.	9.M.	10.M.	11.M.	12.M.
Uzayda Bir Gün	X	X	X	X	X	X	X	X	X		X	X
Sarımsak Soslu Makarna	X	X	X	X	X	X	X	X	X		X	X
Bir Dâhiyle Konuşmak	X	X	X	X	X		X	X	X		X	X

Bilim ve Teknoloji Teması Metinleri

Beşinci sınıf Türkçe ders kitabındaki dördüncü tema Bilim ve Teknoloji'dir. Bu temada iki tane bilgilendirici metin bir tane de röportaj metni bulunmaktadır.

Uzayda Bir Gün-Bilgilendirici(s.104)

Uzayda Bir Gün metni bilgilendirme amacıyla yazılmış bir metindir. Metinde öncelikle Uzay İstasyonu'nun kuruluş amacı ve dünyaya olan uzaklığı hakkında bilgi verilmektedir. Daha sonra istasyonun içi ve yerleşim düzeni anlatılmaktadır. Uzay İstasyonu'nda çalışan astronotların yaşam koşulları da anlatıldıktan sonra onların bir gün içinde yaptıkları ile ilgili bilgi verilmektedir.

Uzayda Bir Gün metninin konusu Bilim ve Teknoloji temasıyla yakından ilgilidir. Metinde Uluslararası Uzay İstasyonu'ndan bahsedilmekte ve orada yaşayan astronotların bir gün içinde yaptıkları anlatılmaktadır. Metnin amacı çocukların bilim ve teknolojiye olan ilgi ve meraklarını arttırmak ve bu konuda onları bilgilendirmektir. Metin temanın çocuklarda geliştirmeyi amaçladığı davranışları açık bir şekilde ortaya koymaktadır. Bu bakımdan Uzayda Bir Gün metni hem dersin kazanımlarını hem de eğitim programının amaçlarını destekler niteliktedir.

Uzayda Bir Gün metni çocukların ilgi duydukları bir konuyu ele almıştır. Günümüz çocuklarının bilim ve teknolojiyle yakından ilgilendikleri dikkate alındığında metnin çocukların ilgisini çeken bir muhtevaya sahip olduğu görülmektedir. Bu açıdan bakıldığında metin çocuklara okuma zevki veren onu kitaba bağlayan bir özelliğe sahiptir.

Uzayda Bir gün metni çocukların yaş ve gelişim düzeyine uygun bir metindir. Metinde bilgilerin veriliş sırası çocukların kavrayış güçlerini destekler niteliktedir. Metin anlamsal ve mantıksal açıdan da tutarlıdır. Metinde gerçek yaşamdan alınan bir konu işlendiği için yazar inandırıcılık gibi bir kaygıya düşmemiştir. Çocukların Uzay İstasyonu'ndaki yaşam koşullarıyla ilgili edindiği bilgiler onların yorum yapmasını ve yaşam koşullarının dünyadakilerle farklılığı hakkında kestirimde bulunmasını sağlamaktadır. Metinde anlatılanlar ve kullanılan fotoğraflar istasyonda

çalışan astronotların ekip halinde hareket ettiklerini ve birbirlerine yardımcı olduklarını göstermektedir. Bu açıdan bakıldığında metin çocukları başkalarıyla çalışmaya teşvik etmektedir.

Metinde değinilmemesine rağmen metni desteklemek amacıyla kullanılan fotoğraflarda Uzay İstasyonu'nda kadın astronotların da bulunduğu görülmektedir. Geleneksel anlayışın dışına çıkılarak kadınların da farklı iş alanlarında erkeklerin yaptıkları işleri yapabilecekleri sezdirilmeye çalışılmıştır.

Uzayda Bir Gün metni bilgilendirici bir metindir. Metinde Uzay İstasyonu ile ilgili bilgiler verilmektedir. Bu bakımdan metin yazılış amacına uygun bir tarzda yazılmıştır.

Metinde anlatılanların yaşandığı çevre fotoğrafların da yardımıyla çocukların algılayabileceği bir düzeydedir. Bu çevrede yaşayan astronotların yaşam koşulları ve bir gün içinde yaptıklarıyla ilgili anlatılanlar ve konuyla ilgili yapılan betimlemeler çocukların olayı zihinlerinde canlandırmasını kolaylaştırmaktadır.

Metinde kullanılan dil ve anlatım çocukların yaş ve gelişim düzeyine uygundur. Metin bilim ve teknolojiyle ilgili olmasına rağmen bu alanlara ait terimlere fazla yer verilmemiş ve metin akademik bir üslupla yazılmamıştır. Metinde dilimize yerleşmemiş yabancı kelime ve terimler kullanılmamıştır. Günlük hayatta sık kullanılmayan kelimelere çok fazla yer verilmemiştir. Metinde bulunan “biyoloji”, “fizik”, “malzemebilim”, “aygıt” ve “yörünge” kelimeleri çocukların bilgi düzeylerinin üzerindedir. Yazar metin içinde bu kelimelerin anlamlarını açıklamamıştır. Dolayısıyla çocukların metni tam olarak anlayabilmesi için sözlük kullanmaları gerekmektedir. Metinde yer alan deyimlerin sayısı oldukça azdır. Kullanılan deyimler de günlük hayatta sık kullanılan deyimler olduğu için metnin anlaşılmasını zorlaştıracak nitelikte değildir. Metinde kurallı cümlelerin sayısı devrik cümlelerden fazladır. Etken çatı özelliğine sahip cümleler kullanılmıştır. Cümlelerin yapılarına bakıldığında birleşik cümle sayısının basit cümlelerden fazla olduğu görülmektedir. Bu durum beşinci sınıf düzeyindeki metinlerde basit cümlelerin kullanılması gerektiği maddesine aykırıdır.

Metinde noktalama kurallarına aykırı herhangi bir kullanım bulunmamaktadır. Yazım kuralları açısından bakıldığında ise sadece “malzemebilim” kelimesinin bitişik yazılmasından kaynaklı bir yanlışlık yapıldığı görülmektedir. Türkçede “bilim” kelimesiyle oluşturulan birleşik kelimelerin ayrı yazılması gerektiği kuralına uyulmamıştır.

Uzayda Bir Gün metni on paragraftan oluşmaktadır. Paragrafların uzunlukları metnin anlaşılmasını zorlaştıracak düzeyde değildir. Aynı şekilde metnin uzunluğu da çocukların yaş ve gelişim düzeylerine uygundur. Metin dört sayfaya dağıtılmıştır. Metni oluşturan her paragraf, sayfaların farklı yerlerine yerleştirilmiştir. Metnin tek sütunda verilmesi kuralına birinci ve üçüncü sayfalar hariç uyulmuştur. Metnin yer aldığı sayfalarda yazı ve fotoğraf düzenlemesine uygun hareket edilmiştir. Her paragraf, içeriğini yansıtan fotoğrafın yanına veya altına yerleştirilmiştir. Metnin yer aldığı sayfalar dikkate alındığında sadece üçüncü sayfada bir karışıklık görülmektedir. Bunun dışındaki sayfaların metin ve fotoğraf düzenlemeleri birbirine uygundur. Metin fotoğraf oranı da birbiriyle dengelidir. Metinleri desteklemek amacıyla resim yerine Uzay İstasyonu’ndan fotoğraflar kullanılmıştır. Bu fotoğraflar çocukların hayal gücünü destekleme ve olayın zihinde canlandırılmasını sağlama bakımından da niteliklidir.

Metnin yazı türü ve boyutu çocukların yaş ve gelişim düzeyine uygundur. Metnin rahatlıkla okunmasını sağlamak amacıyla kelimeler ve satırlar arasında yeterince boşluk bırakılmıştır. Metnin bulunduğu sayfaların kenarlarında bulunması gereken boşlukların oranı da yeterlidir.

Sarımsak Soslu Makarna-Bilgilendirici Metin(s.113)

Sarımsak Soslu Makarna metni Bilim ve Teknoloji temasının ikinci metnidir. Bu metinde öncelikle sarımsak soslu makarnanın nasıl yapılacağı ve gerekli malzeme listesi ile ilgili bilgiler verilmiştir. Daha sonra tat ve koku alma duyularıyla ilgili bilgiler verilmiş ve bu duyuları harekete geçiren yiyeceklerin özelliklerine değinilmiştir. Metnin sonunda Tokyo İmparatorluk Üniversitesinde kimyacı olarak çalışan Kikunae İkeda hakkında bilgi verilmiştir. Kikunae İkeda’nın yaptığı

çalışmalar sonucunda besinlerde bulunan bazı maddeleri yalıtıldığı, bu maddelerin et ve tavuk sularında tatlandırıcı olarak kullanıldığı bilgisi verilmiştir.

Sarımsak Soslu Makarna metni ile tema arasında güçlü bir ilişki bulunmaktadır. Metinde tat ve koku alma duyularının çalışmasıyla ilgili bilgiler verilmiştir. Bu duyuları harekete geçiren besinlerin özellikleri ve duyuları uyarma biçimleri anlatılmıştır. Çocukların duyular ve bu duyuları uyaran besinler hakkında bilgi edinmeleri sağlanmaktadır. Amaç çocukların bilime olan ilgi ve meraklarını arttırmak ve vücudumuzdaki bazı organların nasıl çalıştığı ile ilgili bilgi edinmelerini sağlamaktır. Metin temanın çocuklarda geliştirmeyi amaçladığı davranışları açık bir şekilde ortaya koymaktadır. Bu bakımdan metin, dersin kazanımlarını ve izlenen eğitim programını destekler niteliktedir.

Metin anlamsal ve mantıksal açıdan tutarlıdır. Fakat bilgilerin veriliş sırası çocukların anlama ve kavrama düzeylerine uygun değildir. Metinde önce makarnanın tanımı verilmiş hemen sonrasında bulunan üç paragrafta uçucu ve yoğun kokulu maddelerden bahsedilmiştir. Daha sonra tat ve koku alma duyularıyla ilgili biyolojik bilgiler verilmiştir. Ardından sıcak havanın yaydığı yemek kokularının yeme isteğini arttırdığından bahsedilmiştir. Bu bilgiler verildikten sonra tekrar tat ve koku alma duyularıyla ilgili birtakım bilgiler verilmiştir. Dilin yapısı ve tat alma tomurcukları hakkında bilgi verildikten sonra araya fesleğen bitkisiyle ilgili bir açıklama yapılmıştır. Bu paragrafın hemen altında bulunan paragrafta da tükürük bezleriyle ilgili bilgiler verilmiştir. Bu bölümün yanında Kikunea İkeda ve çalışmalarından bahsedilmiştir. Metin bu bakımdan bir karmaşa duygusu uyandırmaktadır. Metinde verilen bilgilerin sıralamasında bulunan bu karmaşa çocukların metni anlamasını zorlaştırmaktadır.

Metin, konuyu bilimsel açıdan anlatmaktadır. Verilen bilgiler bilimsel verilere dayandığı için yazar, verdiği bilgilerin inandırıcılığını sağlama konusunda bir kaygıya düşmemiştir. Bilim temasıyla ilişkili olarak çocukların ilgisini çekebilecek bir konu işlenmiştir. Metnin çocukların öğrenmekten zevk alacağı bir muhtevaya sahip olduğu görülmektedir. Bu bakımdan metnin çocukları kitaba bağlayan ve onlarda okuma zevki oluşturan bir metin olduğu söylenebilir.

Metinde duyular ve onları harekete geçiren yiyeceklerle ilgili verilen bilgiler çocukların biyolojik olarak vücutlarında oluşan uyarımlar üzerine yorum yapmasını sağlamakta ve günlük hayatta kendi yaşadıklarıyla ilgili ilişki kurmasını sağlamaktadır. Aynı zamanda çocukların düşünsel gelişimine de katkıda bulunmaktadır.

Sarımsak Soslu Makarna metni bilgilendirici bir metindir. Duyular ve duyuları uyaran besinlerin özellikleriyle ilgili bilimsel bilgileri verdiği için türünün özelliklerine uygundur.

Metinde çocukların yaş ve gelişim düzeyine uygun bir dil kullanılmıştır. Metnin geneline bakıldığında çocukların kolaylıkla anlayabileceği günlük hayatta kullanılan kelimelerin bulunduğu görülmektedir. Bunun yanında metinde yer alan “insula”, “asit”, “salgı”, “bez”, “glutamin” ve “yalıtım” kelimeleri çocukların anlamını bilemeyeceği kelimelerdir. Sarımsak Soslu Makarna metninde bilimsel bilgilerin verildiği düşünüldüğünde bu tür terimlerin kullanılması normal karşılanmaktadır. Yazar metin içinde bu kelimelerin anlamını açıklamamıştır. Kelimelerin anlamı metnin bağlamından çıkarılabilecek nitelikte de değildir. Çocukların bu kelimelerin anlamlarını öğrenebilmesi için sözlük kullanmaları gerekmektedir. Metnin anlatımında deyimlere çok az yer verilmiştir. Kullanılan deyimler çocukların günlük hayatta çok fazla karşılaştıkları deyimler olması bakımından metnin anlaşılmasına katkı sağlamaktadır. Metinde kurallı cümlelerin sayısı devrik cümlelerden fazladır. Daha çok etken çatılı cümleler kullanılmıştır. Cümle yapıları incelendiğinde birleşik, sıralı ve basit cümlelerin kullanıldığı görülmektedir. Bu kullanım beşinci sınıf düzeyinde çocukların okuyacağı metinlerde daha çok basit cümlelerin bulunması maddesine aykırı bir durumdur.

Metinde herhangi bir yazım ve noktalama hatasına rastlanmamıştır.

Sarımsak Soslu Makarna metni on bir paragraftan meydana gelmektedir. Bu paragrafların uzunlukları çocukların düzeyine uygundur. Metnin uzunluğuna bakıldığında çocukların okurken sıkılmayacağı bir uzunlukta olduğu söylenebilir. Metin iki sayfaya dağıtılmıştır. Her iki sayfa birleşik şekilde düşünülerek tam orta kısma bazı besin maddelerinin fotoğrafları yerleştirilmiştir. Metnin bağlamından

hareketle bu fotoğraflar arasında diğerlerinden daha büyük olacak şekilde bir tabak makarna fotoğrafı bulunmaktadır. Bunun dışında yine her iki sayfanın farklı yerlerine besin maddelerinin fotoğrafları serpiştirilmiştir. Tükürük bezlerinin anlatıldığı paragrafın yanında insan kafasına ait bir resim bulunmaktadır. Dil ile ilgili açıklamaların yapıldığı paragrafın yanında ise dilin tat alma alanlarının gösterildiği bir resim bulunmaktadır. Metni desteklemek amacıyla kullanılan fotoğraflar ve resimler metnin içeriğini yansıtacak niteliktedir. Aynı zamanda çocukların hayal gücünü harekete geçirecek özelliktedir.

Sarımsak Soslu Makarna metninin sayfa düzeni oldukça karmaşıktır. Daha önce değindiğimiz gibi metindeki bilgilerin veriliş sırası oldukça karmaşıktır. Sayfaların düzenlenmesinde de bu karışıklık göze çarpmaktadır. Metnin her sayfada iki sütun halinde düzenlenmesi bunun yanında sayfaya dağıtılmasında belli bir sıranın izlenmemesi çocukların önce hangi bölümü okuyacaklarına dair bir kararsızlık yaşamlarına neden olmaktadır. Bu bakımdan değerlendirildiğinde metin ve yazı düzenlemesinin çocukların yaş ve gelişim düzeyine uygun olmadığı düşünülmektedir. Metni desteklemek amacıyla kullanılan fotoğraf ve resimlerin oranı yaş düzeyine uygundur.

Metnin yazı türü ve boyutu çocukların yaş ve gelişim düzeyine uygundur. Metnin rahatlıkla okunmasını sağlamak amacıyla kelimeler ve satırlar arasında yeterince boşluk bulunmaktadır. Metnin bulunduğu sayfaların kenarlarında bulunması gereken boşlukların oranı da yeterlidir.

Bir Dâhiyle Konuşmak-Röportaj(s.118)

Röportaj türünde yazılan Bir Dâhiyle Konuşmak temanın üçüncü metnidir. Metinde Emine Çaykara'nın Oktay Sinanoğlu ile yaptığı röportajın içeriği anlatılmaktadır. Yazar, Oktay Sinanoğlu ile tanışmasını ve onunla nasıl röportaj yaptığını anlatarak başlıyor. Daha sonra Oktay Sinanoğlu ile yaptığı sohbetin içeriği ile ilgili bilgiler veriyor. Oktay Sinanoğlu'nun bilim dünyasındaki yeri ve bugüne kadar yaptığı bilimsel çalışmalardan bahsediyor. Oktay Sinanoğlu'nun Türkçenin

korunması ve bilim dili olarak kullanılması gerektiği ile ilgili görüşlerini aktardıktan sonra onun kişiliği ile ilgili bilgiler veriyor.

Bir Dâhiyle Konuşmak metninin konusu temayla yakından ilgilidir. Bilim ve Teknoloji temasında bulunan metin, dünyaca ünlü bilim adamımız Oktay Sinanoğlu ile ilgili bilgiler içermektedir. Bu bilgilerden hareketle çocukların bilim adamlarının yaşamları ve çalışmalarlarıyla ilgili bilgi edinmeleri sağlanmaktadır. Bu bakımdan metin dersin kazanımlarını ve izlenen eğitim programını destekler niteliktedir.

Metin anlamsal ve mantıksal açıdan tutarlıdır. Bilgilerin veriliş sırası çocukların kavrayış düzeylerine uygundur. Yazar öncelikle Oktay Sinanoğlu ile nasıl tanıştığını anlatmaktadır. Daha sonra kendisiyle taptığı konuşmanın içeriğiyle ilgili bilgi vermektedir. Yazar, metnin sonunda bilim veya bilim adamlarıyla ilgili herhangi bir öğütte bulunmamaktadır. Oktay Sinanoğlu'nun hayatına ve düşüncelerine ilişkin bilgiler vererek çocukların yorum yapmasını ve kestirimde bulunmasını sağlamaktadır. Metinden hareketle çocukların doğru olanı kendilerinin bulması istenmektedir. Bu açıdan bakıldığında çocukların düşünsel gelişimine katkı sağladığı görülmektedir. Oktay Sinanoğlu'nun karakteriyle ilgili verilen bilgiler de çocukların olumlu kişilik özellikleri geliştirmesine ortam hazırlamaktadır.

Bir dâhiyle Konuşmak metninde Oktay Sinanoğlu'nun Türkçenin sorunlarıyla ilgilendiği ve bu konuda birçok çalışma yaptığı belirtilmiştir. Yaptığı bu çalışmalar neticesinde birçok ödül aldığı da anlatılmaktadır. Yazar, Sinanoğlu'nun Türkçenin bilim dili olarak kullanılması ile ilgili düşüncelerini anlatarak dilimizin hak ettiği değeri kazanması gerektiği mesajını da vermektedir. Bununla birlikte yine Sinanoğlu'nun Türk kimliğinin hak ettiği yere gelmesi gerektiğiyle ilgili düşünceleri çocuğa millet sevgisi aşılacaktır. Metinden hareketle çocuklarda dil ve millet bilinci oluşturulmaya çalışılmaktadır.

Metinde Oktay Sinanoğlu'nun bilim dünyasında çok önemli bir yerinin olduğu açıklanarak çocukların bilim ve bilim adamlarıyla ilgili fikirler edinmeleri sağlanmaktadır. Bu açıdan bakıldığında metnin konusu çocukların ilgisini çekmekte ve onların metni okumaktan zevk almalarını sağlamaktadır.

Bir Dâhiyle Konuşmak metni röportaj türünde yazılmış bir metindir. Yazarın Oktay Sinanoğlu ile iletişime geçmesi, onunla görüşmesi ve Oktay Sinanoğlu'nun kendisine anlattıklarıyla ilgili bilgiler vermesi göz önüne alındığında metnin röportaj türünün özelliklerini yansıttığı görülmektedir.

Metinde kullanılan dil çocukların yaş ve gelişim düzeyine uygundur. Günlük hayatta kullanılan kelimeler ağırlıkta olmakla birlikte metin içinde çocukların anlamını bilemeyeceği kelimelere yer verildiği de görülmektedir. Metinde kullanılan “gündem”, “bürokratik”, “teori”, “kuram”, “indirgeme”, “tevazu”, “fizik”, “kimya”, “biyoloji”, “muazzam” ve “manşet” kelimeleri çocukların günlük hayatta sık karşılaştıkları kelimeler değildir. Yazar metin içinde bu kelimelerin anlamlarına dair açıklamalarda bulunmamıştır. Metnin bağlamından kelimelerin anlamlarının çıkarılması da mümkün değildir. Bu bakımdan çocukların metni bir bütün olarak anlamaları için bu kelimelerin anlamlarını sözlük kullanarak öğrenmeleri gerekmektedir. Yukarıda saydığımız kelimelerin bir kısmının günlük hayatta daha sık karşılaşılabilecek kelimeler olduğu düşünüldüğünde anlamlarının öğrenilmesinin çocukların dil gelişimine katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Metinde çocukların kolaylıkla anlayabilecekleri deyimler kullanılmıştır. Bu durum metnin anlaşılmasına katkı sağlamaktadır. Metinde kurallı cümlelerin sayısı devrik cümlelerden fazladır. Etken cümle sayısının da edilgen cümlelerden fazla olduğu görülmektedir. Metinde daha çok birleşik ve sıralı cümleler kullanılmıştır. Bunun yanında azda olsa basit cümleler de metinde bulunmaktadır. Değerlendirme kriterlerine bakıldığında bu durumun basit cümlelerin kullanılması gerektiği maddesine aykırı bir durum teşkil ettiği görülmektedir.

Metinde yazım ve noktalama kurallarıyla ilgili herhangi bir yanlışlığa rastlanmamıştır.

Bir Dâhiyle Konuşmak metni yedi paragraftan oluşmaktadır. Bu paragrafların uzunlukları çocukların düzeyine uygundur. Bunun yanında metnin uzunluğu da çocukların okurken metnin bütününe rahatlıkla akıllarında tutabilecekleri bir düzeydedir. Metnin sayfa dağılımına bakıldığında iki farklı sayfaya yerleştirildiği görülmektedir. Birinci sayfanın üst kısmına metin alt kısmına da fotoğraf yerleştirilmiştir. İkinci sayfa bunun tam tersi şekilde düzenlenmiştir. İkinci sayfanın

üst kısmında fotoğraf alt kısmında ise metin bulunmaktadır. Birinci sayfada metin tek sütun halinde verilmiştir. İkinci sayfada ise iki sütun şeklinde düzenlenmiştir. Bu durum değerlendirme maddelerinden tek sütun halinde düzenlenmesi gerektiği maddesine aykırı bir durumdur. Sayfaların metin fotoğraf düzenlemesine bakıldığında her iki unsurun birbirine oranının dengeli olduğu söylenebilir. Metni desteklemek amacıyla kullanılan fotoğraflar metnin içeriğini yansıtacak şekilde seçilmiştir. Söz konusu fotoğraflar çocukların bilimsel çalışmalarla ilgili hayal güçlerini geliştirmeye yardımcı olabilecek niteliktedir.

Metinde kullanılan yazı türü ve boyutu çocukların metni rahatlıkla okumalarını destekleyecek niteliktedir. Kelime ve satır aralarında yeterli düzeyde boşluklar bulunmaktadır. Sayfa kenarlarında bulunan boşlukların oranı da yeterlidir.

BEŞİNCİ TEMA
İÇERİKLE İLGİLİ MADDELER

Tablo 12: Milli Kültür teması metinlerinin içerik değerlendirmesine ait veriler

METİNLER	1.M.	2.M.	3.M.	4.M.	5.M.	6.M.	7.M.	8.M.	9.M.	10.M.	11.M.	12.M.	13.M.	14.M.	15.M.	16.M.	17.M.	18.M.	19.M.	20.M.	21.M.	22.M.	23.M.	24.M.	25.M.	26.M.	27.M.	28.M.	29.M.	30.M.	31.M.
Anadolu Sevgisi	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X						X	X									X	X		
Forsa	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X			X			X	X		X	X		X	X			X	X		
Tamburi Cemil Bey Enstrümanları Anlatıyor	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X							X					X				X	X			

METİNLER	32.M.	33.M.	34.M.	35.M.	36.M.	37.M.	38.M.	39.M.	40.M.	41.M.	42.M.	43.M.	44.M.	45.M.	46.M.	47.M.	48.M.	49.M.	50.M.	51.M.	52.M.	53.M.	54.M.	55.M.	56.M.	57.M.	58.M.	59.M.	60.M.	61.M.
Anadolu Sevgisi	X		X	X	X										X	X	X	X	X	X		X	X	X	X	X	X		X	X
Forsa	X	X	X	X	X	X	X	X	X		X		X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X			X	X	X
Tamburi Cemil Bey Enstrümanları Anlatıyor	X		X	X	X											X		X		X		X	X	X	X			X	X	X

BEŞİNCİ TEMA
BİÇİM İLE İLGİLİ MADDELER

Tablo 13: *Milli Kültür teması metinlerinin biçim değerlendirmesine ait veriler*

METİNLER	1.M.	2.M.	3.M.	4.M.	5.M.	6.M.	7.M.	8.M.	9.M.	10.M.	11.M.	12.M.
Anadolu Sevgisi	X	X	X	X		X	X	X	X	X	X	X
Forsa	X	X	X	X	X	X	X		X	X	X	X
Tamburi Cemil Bey Enstrümanları Anlatıyor	X	X	X	X	X	X	X					X

Milli Kùltürümüz Teması Metinleri

Milli Kùltürümüz temasında şiir, hikâye ve bilgilendirici metin türünde yazılmış üç metin bulunmaktadır.

Anadolu Sevgisi-Şiir(s.134)

Temanın ilk metni Anadolu Sevgisi adlı şiirdir. Şiirde Anadolu'nun güzellikleri ve insanının özellikleri anlatılmaktadır. Bahar geldiğinde Anadolu'da meydana gelen değişimler anlatıldıktan sonra Anadolu köylerinin ve evlerinin dış görünüşüyle ilgili bilgiler verilmiştir. Bu görünüşe aldanılmaması gerektiği evlerin içinin çok temiz olduğu belirtilmiştir. Aynı şekilde Anadolu insanının da dış görünüşüne aldanılmaması gerektiği belirtildikten sonra ona yakınlık gösterildiği takdirde içindeki sevgi ve muhabbetin anlaşılabilceği vurgulanmıştır.

Anadolu Sevgisi metni, şiir türünde yazılmış bir metindir. Kùltürümüz teması içinde yer alan metinde Anadolu'nun güzellikleri ve Anadolu insanının özellikleri hakkında bilgiler verilmektedir. Bu bakımdan tema ile metin arasında güçlü bir bağ bulunmaktadır. Metinde anlatılanlardan yola çıkarak çocukların Anadolu'yu ve Anadolu insanını tanıması sağlanmaya çalışılmıştır. Bu açıdan bakıldığında metin dersin kazanımlarını ve izlenen eğitim programının amaçlarını destekler niteliktedir.

Metin anlamsal ve mantıksal açıdan tutarlıdır. Metinde anlatılanların veriliş sırası da çocukların kavrayış düzeyine uygundur. Metinde önce baharda Anadolu coğrafyasında oluşan güzellikler anlatılmaktadır. Sonrasında Anadolu insanıyla bağ kurup bu insanların da o coğrafya gibi güzel ve sevgi dolu olduğu belirtilmiştir. Metinde doğrudan bir öğüt bulunmamakla birlikte Anadolu insanının anlaşılabilmesi için yakından tanınması gerektiği mesajı verilmektedir. Yazar vermek istediği mesajı açıkça belirtmemiş, çocukların yorum gücüne bırakmıştır. Anadolu coğrafyasının güzelliği ve insanının sevgi dolu yüreğinden bahsederek çocuklarda yurt ve millet sevgisi oluşturmaya çalıştığı da söylenebilir.

Metinde anlatılanlar akla yakın ve inandırıcıdır. Çünkü Anadolu coğrafyasında baharın gelişiyile birlikte yaşananlar, doğa olaylarının sonucunda meydana gelen bir durumdur. Bunun yanında insanların iyi tanınmasında mutlaka yakın ilişkilerin

kurulması gerektiği de herkesin kabul edeceği bir gerçektir. Bu açıdan bakıldığında metnin insana yönelik bir duyarlılık oluşturduğu da söylenebilir.

Anadolu Sevgisi metni şiir türünde yazılmış bir metindir. Metin dörder dizeden meydana gelen toplam beş kıtadan oluşmaktadır. Dize sonlarında bulunan ses benzerlikleri de metne ahenk katmaktadır. Bu bakımdan metnin yazıldığı türün özelliklerini yansıttığı açıkça görülmektedir.

Anadolu Sevgisi metni çocukların yaş ve gelişim düzeylerine uygundur. Metinde Anadolu'nun güzellikleri ve Anadolu insanın özellikleri anlatıldığı için metin, çocukların ilgisini çekecek onu metne bağlayacak bir muhtevaya sahiptir.

Metinde çocukların yaş ve gelişim düzeylerine uygun bir dil kullanılmıştır. Günlük hayatta sık kullanılmayan kelime ve kavramlara metin içinde fazla yer verilmemiştir. Bununla birlikte metin içinde bulunan “boz” ve “yular” kelimelerinin anlamlarının çocuklar tarafından bilenemeyeceği düşünülmektedir. Ancak bu kelimelerin anlamları metnin bağlamından çıkarılacak niteliktedir. Metinde deyimlere fazla yer verilmemiştir. Kullanılanlar ise çocukların anlamını bilebileceği deyimlerdir. Metni oluşturan dizeler çoğunlukla devriktir. Metin türünün şiir olduğu dikkate alındığında bu durum normal karşılanmaktadır. Dizelerde etken çatı özelliği görülmektedir.

Metinde yazım ve noktalama kurallarıyla ilgili herhangi bir yanlışlığa rastlanmamıştır.

Anadolu Sevgisi şiirinde kullanılan söz sanatları çocukların yaş ve gelişim düzeylerine uygundur. Bu söz sanatları metnin daha iyi anlaşılmasına katkıda bulunmaktadır. Metinde mecazlara çok az yer verilmiştir. Bu durum çocukların metni anlamasını kolaylaştırmaktadır. Metinde kullanılan betimlemeler de çocukların hem o çevreyi hem de olayları zihinde canlandırmasını kolaylaştıracak niteliktedir.

Anadolu Sevgisi metni dörder mısralık beş kıtadan oluşmaktadır. Dizelerin ve metnin uzunluğu beşinci sınıf düzeyindeki çocuklara uygundur. Metin tek sütun halinde verildiği için okuma kolaylığı sağlamaktadır. Metnin yazı ve resim düzenlemesi birbirine uygundur. Aynı zamanda metin resim oranı da yeterli

düzyededir. Metni desteklemek amacıyla kullanılan resim metnin içeriğini tam olarak yansıtmamaktadır. Resimde kullanılan renklerin seçimi ve şekillerin tam olarak belirgin olmayışı bir karmaşa duygusu yaratmaktadır. Metinde kullanılan resim çocukların sanatsal düzeyine uygun değildir. Aynı zamanda hayal güçlerini ve yaratıcılıklarını destekleme konusunda yetersizdir.

Metnin yazı türü ve boyutu beşinci sınıf düzeyindeki çocuklara uygundur. Kelimeler ve mısralar arasında bulunan boşluklar okuma kolaylığı sağlamaktadır. Metnin kenarlarında bulunması gereken boşlukların oranı da yeterlidir.

Forsa-Hikâye(s.138)

Forsa metni Ömer Seyfettin'in Forsa isimli hikâyesinden alınmış bir bölümden oluşmaktadır. Metnin üst kısmında metnin öncesine ait bilgiler verilmiş ve Kara Memiş tanıtılmıştır. Kitapta yer alan bölümde öncelikle Kara Memiş'in sahilde Türk gemilerini görmesi ve gördüklerinin hayal olmasından korkması anlatılmaktadır. Kara Memiş gördüklerinin hayal olmadığını anlamak için elini ısırır ve alına taşla vurur. Ancak gördüklerinin hayal olmadığını, limana yaklaşan gemilerin gerçekten Türk gemileri olduğunu anlayınca gemilere doğru koşmaya başlar. Gemilerden inen askerler onu durdurur ve kim olduğuna dair sorular sorarlar. Kara Memiş sorulan sorulara cevap verdikten sonra bir telaş kopar. Askerler Kara Memiş'i aldıkları gibi Bey'lerinin yanına götürürler. Bey, Kara Memiş'i görünce ona kolunu göstermesini söyler. Kara Memiş kolunu gösterdikten sonra Bey onun ellerine sarılır ve Kara Memiş'e onun oğlu Turgut olduğunu söyler. Daha sonra Turgut gemide kalmasını ve kendisini savaş bitene kadar beklemesini ister. Kara Memiş bunu kabul etmez ve kendisine savaş malzemesi verilmesini ister. Turgut kendisinin çok yaşlı olduğunu söyleyerek bunu reddeder. Ancak Kara Memiş kararlıdır. Al bayrağın dalgalandığı her yerin vatan olduğunu söyleyerek bu uğurda kendisinin de mücadele vereceğinde ısrar eder ve öldüğü takdirde gemide asılı olan sancağın bedenine üzerine örtülmesini ister.

Forsa metni ile tema arasında güçlü bir ilişki vardır. Milli kültürümüzde bulunan vatan aşkı ve bu uğurda her türlü fedakârlığın yapılabileceği düşüncesi

metinde ön plana çıkmaktadır. Metnin çocuklarda geliştirmeyi amaçladığı davranışlar -özellikle metnin son bölümünde- açıkça belirtilmiştir. Bu bakımdan metin Türkçe dersinin amaç ve kazanımları ile izlenen eğitim programını destekler niteliktedir.

Yaşanmış ya da yaşanması mümkün olayların anlatıldığı Forsa metni hikâye türünde yazılmış bir metindir. Metinde karakter sayısı azdır ve her şey tek bir olay etrafında dönmektedir. Bu bakımdan metnin hikâye türünün özelliklerini oldukça iyi yansıttığı görülmektedir.

Forsa metni çocukların yaş ve gelişim düzeyine uygun bir metindir. Çocukların değişik yaşlarda ilgi duyabilecekleri bir konu ele alınmıştır. Bu durum çocukların okuduğu metinden zevk almasını sağlamaktadır.

Forsa metni anlamsal ve mantıksal açıdan tutarlı bir metindir. Metinde anlatılanlar metnin vermek istediği mesajı destekler niteliktedir. Kara Memiş'in yaşadıklarının anlatıldığı metinde bilgilerin verilmiş sırası da çocukların kavrayış güçlerine uygundur. Kırk yıl esir olarak yaşadktan sonra limana gelen Türk gemileri sayesinde kurtulan Kara Memiş'in yaşadıkları da akla yakın ve inandırıcıdır. Bir insanın kırk yıl esir kalması ve sonrasında kurtulması gerçek hayatta yaşanabilecek bir durumdur. Kara Memiş yaşadıklarına sabretmiş ve vatan aşkını içinde daima canlı tutmuştur. Nitekim metnin sonunda yaşlı olmasına rağmen vatan uğrunda yine de savaşmak istemesi bunun en büyük göstergesidir. Yazar metin içinde vatan sevgisiyle ilgili herhangi bir öğütte bulunmamıştır. Çocukların metinden hareketle yorum yapması ve doğruyu kendisinin bulması istemektedir.

Forsa metninde Kara Memiş'in yaşadıklarına rağmen sabretmesi ve içindeki vatan aşkını canlı tutması olumlu kişilik gelişimi için örnek teşkil etmektedir. Aynı zamanda çocuklarda yurt ve millet sevgisinin oluşmasına da ortam hazırlamaktadır. Çocukların düşünsel gelişimini sağlamaya yardımcı olan metin, vatan uğruna her türlü fedakârlığın yapılması gerektiği düşüncesini de vurgulamaktadır.

Metinde Kara Memiş ve Turgut karakterlerine yer verilmiştir. Bu karakterlerle ilgili betimlemeler onların fiziksel ve ruhsal özelliklerini yansıtmaktadır. Kara Memiş sabırlı, umudunu asla yitirmeyen ve vatan aşkıyla yanan bir karakterdir.

Turgut ise güçlü ve cesur bir kişiliğe sahiptir. Bu bakımdan metin farklı insan karakterlerini tanıtıcı bir özelliğe sahiptir. Bu karakterlerin olaylar karşısında gösterdikleri davranışlar insan gerçekliğine ilişkin bilgiler vermektedir. Karakterlerin özellikleri abartılmamış olaylar ve durumlar karşısında her türlü şeyi yaşayabilecekleri hissettirilmiştir. Metinde karakterlerin olumlu özellikleri sezdirilmektedir. Kara Memiş'in sabrı ve umudunu kaybetmeyişi ile oğlu Turgut'un cesareti bunu göstermektedir. Bu karakterlerin davranışları verilen özellikleriyle tutarlılık göstermektedir. Kara Memiş sabrı sayesinde esirlikten kurtulmuştur. Turgut ise cesur bir kişi olduğu için vatanını savunurken gözünü kırpmamaktadır. Metin, karakterler aracılığıyla toplumda kabul gören ve daha çok benimsenen davranışların sezinlemesine de yardımcı olmaktadır. Her ne kadar metinde aynı yaş düzeyinde karakterlere yer verilmemişse de bu durum çocukların olumlu özellikleri bulunan karakterlerle özdeşim kumasına engel teşkil etmemektedir.

Metinde anlatılan olayların geçtiği yer ve çevre çocukların algılayabileceği düzeydedir. Olayların anlatımında kullanılan betimlemeler de çocukların olayları zihinde canlandırmasını sağlamaktadır. Metni desteklemek amacıyla kullanılan resimler de bu konuda yardımcı olmaktadır.

Metinde söz sanatlarına fazla yer verilmemiştir. Birkaç yerde kullanılan benzetme sanatı çocukların anlayabilecekleri düzeydedir.

Forsa metninde kullanılan dil çocukların düzeyine uygundur. Metinde çocukların kolaylıkla anlayabilecekleri bir dil kullanılmıştır. Çoğunlukla günlük dilde kullanılan kelimeler tercih edilmiştir. Ancak metin içinde çocukların anlamını bilemeyeceği kelimeler bulunmaktadır. Metinde geçen “kanaat”, “burun”, “azat”, “pala”, “güverte”, “kadırğa”, “kaftan”, “kavuk”, “sırma”, “pazı”, “cenk” ve “sancak” kelimeleri çocukların düzeyinin üzerindedir. Bu kelimelerin anlamları metin içinde açıklanmamıştır. Kelimeler çocukların bağlamdan çıkarabilecekleri kelimeler de değildir. Bu nedenle çocukların metni bütün olarak kavrayabilmeleri için sözlük kullanmaları gerekmektedir. Metinde bulunan deyimler de çocukların kavrayış düzeylerine uygundur. Metinde kurallı cümlelerin sayısı devrik cümlelerden fazladır. Hatta kullanılan cümlelerin tamamına yakını kurallı cümledir denebilir. Metnin tamamında etken çatılı cümleler kullanılmıştır. Cümle yapılarına bakıldığında metnin

genelinde basit yapılı cümlelerin bulunduğu görülmektedir. Bunun yanında çok az da olsa farklı cümle yapıları da kullanılmıştır.

Forsa metninde yazım ve noktalama kurallarına aykırı herhangi bir kullanıma rastlanmamıştır.

Forsa metninde kullanılan cümle ve paragrafların uzunlukları beşinci sınıf düzeyindeki çocukların okumasını kolaylaştıracak niteliktedir. Metinde bulunan karşılıklı konuşmalar da metnin okunabilirliğine katkı sağlamaktadır. Forsa metninin uzunluğu metnin tamamının akılda kalmasını sağlayacak düzeydedir. Metnin tek sütun halinde düzenlenmesi de okuma kolaylığı sağlamaktadır. Forsa metni üç sayfaya dağıtılmıştır. Sayfaların resim ve metin düzenlemesi doğru bir şekilde yapılmıştır. Metni desteklemek amacıyla kullanılan resimler metnin içeriğine uygundur. Ancak sayfalardaki metin ve resim oranı birbiriyle dengeli değildir. Resimlerin fazla kullanılması ve boyutlarının olması gerekenden büyük olması metni gölgede bırakmıştır. Bununla birlikte metni desteklemek amacıyla kullanılan resimlerin çocukların sanatsal gelişimine katkı sağladığı, onların hayal gücünü ve yaratıcılığını desteklediği görülmektedir.

Metinde kullanılan yazı türü ve boyutu çocukların metni okumasını kolaylaştıracak niteliktedir. Kelime ve satır aralıkları da çocukların yaş ve gelişim düzeyine uygundur. Metnin bulunduğu sayfaların kenarlarındaki boşluklar da yeterli düzeydedir.

Tamburi Cemil Bey Enstrümanları Anlatıyor-Bilgilendirici Metin(s.146)

Tamburi Cemil Bey Enstrümanları Anlatıyor metni bilgilendirici tarzda yazılmış bir metindir. Metinde saz, Karadeniz kemençesi ve ney ile ilgili bilgiler verilmektedir. Bu enstrümanların yapıldıkları malzemeler ve nasıl çalındığı ile ilgili bilgilerin yanında hangi türlerinin olduğu da anlatılmaktadır.

Tamburi Cemil Bey Enstrümanları Anlatıyor metninin tema ile güçlü bir ilişkisi vardır. Metinde Türk kültürüne ait enstrümanlar anlatılmakta ve bu enstrümanların bağlı olduğu kültür unsurları dile getirilmektedir. Metin aracılığıyla

çocukların kendi kültürlerine ait unsurları öğrenmeleri sağlanmaktadır. Bu bakımdan metin, dersin ve temanın kazanımlarını gerçekleştirmekte ve izlenen eğitim programını desteklemektedir.

Metin anlamsal ve mantıksal açıdan tutarlıdır. Anlatılan enstrümanların özellikleri ve hangi kültür unsurlarıyla bağlantılı oldukları açıkça ortaya konmaktadır. Metinde bilgilerin verilmiş sırası metnin geneline bakıldığında çocukların kavrayış düzeylerine uygundur. Ancak üç farklı başlık altında alınan bölümlerin kendi içinde değerlendirilmesi yapıldığında bilgilerin verilmiş sırası belli değildir. Bu durum çocukların metni anlamasını güçleştirmektedir.

Metin çocukların yaş ve gelişim düzeyine uygundur. Anlatılan enstrümanlarla ilgili verilen bilgiler çocukların kolaylıkla kavrayacakları niteliktedir. Hakkında bilgi verilen enstrümanların çocukların günlük hayatta veya medya yoluyla tanıdıkları enstrümanlar olduğu göz önüne alındığında metnin, çocukların ilgisini çekebilecek bir muhtevaya sahip olduğu söylenebilir. Bununla birlikte düğün, konser vb. etkinliklerde kullanılan bu enstrümanlara ait bilgiler yoluyla çocukların gerçek yaşamla ilişki kurması da sağlanmaktadır.

Tamburi Cemil Bey Enstrümanları Anlatıyor metninde çeşitli enstrümanlarla ilgili bilgiler verilmektedir. Bu açıdan bakıldığında metnin yazıldığı türün özelliklerini yansıttığı görülmektedir.

Metinde enstrümanların anlatımında kullanılan betimlemeler çocukların enstrümanları ve onların özelliklerini daha iyi kavramalarını sağlamaktadır. Metni desteklemek amacıyla kullanılan resimler de buna yardımcı olmaktadır.

Metnin dil ve anlatımı çocukların düzeyine uygundur. Günlük hayatta kullanılan, çocukların anlayabileceği kelimelere yer verilmiştir. Ancak metin içinde çocukların anlamını bilemeyeceği bazı kelimeler de bulunmaktadır. Bu kelimelerin bazılarının anlamı metin içinde açıklanmaktadır. Açıklaması yapılmayan “mızrap”, “lavta”, “tambur”, “sırma”, “bam”, “icra”, “rebab”, “laz”, “folklorik”, “mevlevi” ve “akord” kelimelerinin anlamları metnin bağlamından çıkarılacak nitelikte değildir. Çocukların metni tam olarak anlayabilmeleri için sözlük kullanmaları gerekmektedir. Metinde kurallı cümlelerin sayısının devrik cümlelerden fazla olduğu görülmektedir.

Yazar etken çatılı cümleler kullanmıştır. Metinde kullanılan cümle yapılarına bakıldığında birleşik cümlelerin ağırlıkla kullanıldığı bunun yanında basit cümlelerin de bulunduğu görülmektedir.

Metinde yazım ve noktalama kurallarıyla ilgili herhangi bir yanlışlığa rastlanmamıştır.

Tamburi Cemil Bey Enstrümanları Anlatıyor metninde kullanılan cümle ve paragrafların uzunlukları beşinci sınıf düzeyindeki çocukların anlama ve kavrama düzeylerine uygundur. Aynı şekilde metnin uzunluğu da yeterli düzeydedir. Metin üç sayfada verilmiştir. Her sayfada farklı bir enstrüman anlatılmıştır. Enstrümanların fotoğraflarının yanında onların bölümlerine ait açıklamalar yapılmıştır. Fakat sayfalardaki bilgilerin verilişinde bir düzensizlik görülmektedir. Çocukların önce hangi bölümü okuyacağı ile ilgili bir düzenleme yapılmamıştır. Bu durum özellikle birinci ve üçüncü sayfalarda göze çarpmaktadır. Metin ile resim ve fotoğrafların düzenlemesi de bir karmaşa duygusu yaratmaktadır. Resim ve metin oranına bakıldığında kullanılan resim ve fotoğrafların fazlalığı metni gölgede bırakmıştır. Metni desteklemek amacıyla kullanılan resim ve fotoğraflar çocukların sanatsal gelişimlerini, yaratıcılıklarını ve hayal gücünü destekleyecek niteliktedir.

Tamburi Cemil Bey Enstrümanları Anlatıyor metninin yazı türü çocukların yaş ve gelişim düzeyine uygundur. Metni oluşturan paragraflarda Calibri yazı türü kullanılmıştır. Bu paragrafların bir kısmı aynı yazı türünün italik versiyonuyla yazılmıştır. Metnin yazı boyutuna bakıldığında birçok paragrafın aynı boyutta olduğu görülmektedir. Fakat bunların dışındaki bazı paragrafların yazı boyutu diğerlerine oranla biraz daha küçüktür. Bu durum okuma güçlüğüne neden olmaktadır. Metinde bulunan kelime ve satırların arasında bulunan boşluklar yaş ve gelişim düzeyine uygundur. Metnin kenarlarında bulunan boşlukların oranı da yeterli düzeydedir.

ALTINCI TEMA
BİÇİM İLE İLGİLİ MADDELER

Tablo 15: *Okuma Kültürü teması metinlerinin biçim değerlendirmesine ait veriler*

METİNLER	1.M.	2.M.	3.M.	4.M.	5.M.	6.M.	7.M.	8.M.	9.M.	10.M.	11.M.	12.M.
Okuma Kitaplarım	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Kitabın Serüveni	X	X	X	X		X	X	X	X	X	X	X
Karikatür						X	X					

Okuma Kùltürü Teması Metinleri

Okuma Kùltürü temasında iki metin bulunmaktadır. Bu metinler deneme ve şiir türünde yazılmış metinlerdir.

Okuma Kitaplarım-Deneme(s.164)

Okuma Kitaplarım metninde yazar, kitaplarıyla ilgili duygu ve düşüncelerini anlatmaktadır. Bütün kitapların bir dost gibi hiçbir zaman unutulamayacağını söyleyerek metne başlamaktadır. Daha sonra çocukluğundaki ders kitaplarının içeriklerine dair bilgiler vermektedir. Kitaplarda bulunan resimlerin mevsime göre değiştiğini ve kendilerinin de bu resimlerden yola çıkarak tatilin yaklaşmakta olduğunu anladıklarını söylemektedir. Bazen sabırsız davranarak kitapların son sayfalarına baktığını ve kış ortasındaiken o resimlerde gördüğü günlerin ne zaman geleceğini merak ettiğini ayrıca bu metinlerle ilgili öğretmenlerinin yapacağı sınavları hayal ettiğini anlatmaktadır. Yazar anlattığı kitapların içinde bulunan resimlerle ilgili betimlemeler yapmış ve o resimlerdeki insanların iyilik dolu insanlar olduklarıyla ilgili düşüncelerini açıklamıştır. Bu resimlerin kendilerine iyi olmak ile ilgili mesajlar verdiklerini de söylemektedir. Yazar eski kitaplarını hayal ettiğini ve yine onlara zarar vermeden sayfalarını çevirdiğini anlatmaktadır. Kitaplarını bu kadar çok özleyebileceğini ummadığını bu nedenle onlardan birkaç tanesini saklamadığı için pişman olduğunu söylemektedir.

Okuma Kùltürü teması içinde yer alan Okuma Kitaplarım metninin tema ile oldukça güçlü bir ilişkisi vardır. Yazar okuma kitaplarından bahsetmiş ve onlara duyduğu özlemi açıklamıştır. Metinde yazarın aktarmak istediği mesaj kitapların bir dost kadar değerli olduğu ve onların her zaman özlemlerle anılacağı mesajıdır. Bu bakımdan metin, dersin kazanımlarını ve izlenen eğitim programını destekler niteliktedir.

Metin anlamsal ve mantıksal açıdan tutarlıdır. Yazar eski kitaplarından bahsetmiş ve onlara duyduğu özlemi onlarla ilgili bilgiler vererek açıklamıştır. Bilgilerin veriliş sırası da çocukların kavrayış düzeylerine uygundur. Metinde öncelikle kitapların iyi bir dost olduğu belirtilmiş daha sonra yazarın çocukluğundaki

kitaplarla ilgili bilgiler verilmiştir. Metnin sonunda yazar, söz konusu kitaplara duyduğu özlemi dile getirmiş ve onları saklamadığı için duyduğu pişmanlığı anlatmıştır. Yazar metinde kitapların değerli olduğuyula ilgili bir öğütte bulunmamış metinden hareketle çocukların bu düşünceye kendilerinin ulaşmasını istenmiştir. Bu bakımdan metin çocukların yorum yapmasını sağlamaktadır. Kendi yaşantılarından yola çıkarak kendilerinin de eski kitaplarına özlem duyabileceklerini bunun normal bir şey olduğunu sezinetmiştir. Bununla birlikte yazar kitapların çok değerli olduğunu ve eski kitaplarında bulunan resimlerdeki insanların iletği mesajı paylaşarak çocuklarda olumlu kişilik özellikleri oluşması için de ortam hazırlamaktadır.

Metin çocukların yaş ve gelişim düzeylerine uygundur. Çocukların ilgi duyabileceği bir konuyu ele almıştır. Bu açıdan metnin, çocukları kitaba bağlayan ve onlarda okuma zevki oluşturan bir muhtevaya sahip olduğu söylenebilir.

Okuma Kitaplarım metni deneme türünde yazılmış bir metindir. Metinde yazar kitaplarla ilgili kendi duygu ve düşüncelerini açıklamış ve çocukluğundaki kitaplardan bahsederek konuyu örneklendirmiştir. Aktardığı düşünceleri kanıtlayıcı kaygısı yaşamadan yazmıştır. Bu bakımdan metnin yazıldığı türün özelliklerini yansıttığı görülmektedir.

Metinde kitapların içinde bulunan resimlerin betimlemeleri yapılmıştır. Bu betimlemeler çocukların kitaplardaki resimleri zihinde canlandırmasını sağlamaktadır. Metinde benzetme ve kişileştirme sanatları kullanılmıştır. Bu kullanım çocukların yaş ve gelişim düzeyine uygun olup metnin daha iyi anlaşılmasına katkı sağlamaktadır.

Metinde çocukların yaş ve gelişim düzeylerine uygun bir dil kullanılmıştır. Günlük hayatta sık kullanılmayan kelimelere metinde yer verilmemiştir. Yalnızca “yemiş” kelimesinin anlamının bilinemeyeceği düşünülmektedir. Fakat bu kelimenin anlamı metnin bağlamından çıkarılabilecek niteliktedir. Metinde çok az deyim kullanılmıştır. Kullanılan bu deyimler de çocukların günlük hayatta sıkça karşılaştıkları deyimlerdir. Bu bakımdan söz konusu deyimler metnin anlaşılmasında herhangi bir olumsuz durum yaratmamaktadır. Metnin tamamına yakınında kurallı

cümleler kullanılmıştır. Cümleler etken çatılı olup edilgen çatı özelliğine sahip cümleler metinde bulunmamaktadır. Metnin cümle yapılarına bakıldığında çoğunlukla basit ve birleşik cümlelerin kullanıldığı görülmektedir. Bu durum basit cümlelerin kullanılması gerektiği maddesine aykırı bir kullanımdır.

Metinde yazım ve noktalama kurallarına aykırı herhangi bir kullanıma rastlanmamıştır.

Metni oluşturan cümlelerin ve paragrafların uzunlukları çocukların yaş ve gelişim düzeyine uygundur. Aynı şekilde altı paragraftan oluşan metnin uzunluğu da deneme türünde yazılmış bir metin için yeterli düzeydedir. Metin iki sayfada verilmiştir. Birinci sayfanın üst kısmına metin alt kısmına ise resim yerleştirilmiştir. İkinci sayfa da birinci sayfa gibi düzenlenmiştir. Fakat birinci sayfada tek sütun halinde verilen metin ikinci sayfada iki sütuna çıkarılmıştır. Bu durum metnin okunabilirliğini olumsuz etkilemiştir. Metni desteklemek amacıyla kullanılan resimler metnin içeriğini yansıtmaktadır. Metnin yazı ve resim düzenlemesi uygundur. Metni desteklemek amacıyla kullanılan resimlerin metinle oranı yeterli düzeydedir. Metinde iki resim kullanılmıştır. Her iki sayfadaki resim de oldukça canlı ve ilgi çekicidir. Ancak birinci resimde açık olarak bulunan sayfaların kitap olduğunun anlaşılmasını sağlamak amacıyla çizgiler ya da yazılar kullanılabilirdi. Aynı şekilde ikinci resimde ne yapıldığı ile ilgili daha açıklayıcı bir resim kullanılabilirdi. Bununla birlikte resimler çocukların sanatsal gelişimini destekleyecek düzeydedir. Aynı zamanda çocukların hayal gücünü harekete geçirecek ve onların yaratıcılıklarını geliştirecek niteliktedir

Metnin yazı türü ve boyutu çocukların yaş ve gelişim düzeyine uygundur. Kelime ve satır aralarındaki boşluklar okuma kolaylığı sağlayacak düzeydedir. Metnin kenarlarında bulunması gereken boşluklar da yeterlidir.

Kitabın Serüveni-Şiir(s.172)

Şiir türünde yazılmış olan Kitabın Serüveni metninde dere kenarında yaşayan bir ağacın kesilerek kitaba dönüşmesi anlatılmaktadır. Ağaç kitaba dönüştükten sonra

yine yapraklarının olduğunu ve kendisini seven çocukların yıldızlara yükseleceğini, en sıkıcı yolculukların bile kendisiyle eğlenceli hale geldiğini anlatmaktadır.

Okuma Kültürü teması içinde yer alan Kitabın Serüveni metni ağacın kesilerek kitaba dönüşmesini anlatmaktadır. Yazar metin aracılığıyla kitabın oluşumu hakkında bilgi vermektedir. Bunun yanında kitapların çocuklara sağladığı faydalara da kısaca değinmektedir. Bu bakımdan metin, dersin kazanımlarını ve izlenen eğitim programını destekler niteliktedir.

Metin anlamsal ve mantıksal açıdan tutarlıdır. Kitabın oluşumu hakkındaki bilgiler de belli bir sıra ile verilmiştir. Bu durum çocukların anlama ve kavrama düzeylerine uygundur. Ağacın kesilmesi ve ardından kitaba dönüşmesi anlatıldıktan sonra kitabın çocuklar için faydalı olduğu mesajı da verilmektedir. Metinde kitaplarla ilgili herhangi bir öğüt verilmemiştir. Çıkarılacak mesaj çocukların yorum gücüne bırakılmıştır.

Kitabın Serüveni metninde kitabın konuşması akla yakın ve inandırıcı olmaktan uzaktır. Bunun dışında metinde kitabın oluşum süreci ile ilgili anlatılanlar gerçekte olan şeyler olduğu için yazar inandırıcılığı sağlama kaygısına düşmemiştir. Metin, çocuklara kitabın oluşum süreciyle ilgili bilgiler vererek onların bu konuda bilgi edinmesini sağlamaktadır. Her zaman kullandıkları bir eğitim materyali hakkında bilgiler verilmesi çocukların metne ilgisini arttırmaktadır. Bu bakımdan metnin çocuklara zevk veren ve onları kendisine bağlayan bir muhtevaya sahip olduğu söylenebilir.

Kitabın serüveni metni şiir türünde yazılmış bir metindir. Metin dörder dizeden oluşan toplam dört kıta ile iki dizelik bir bölümden oluşmaktadır. Dizelerin sonunda bulunan ses benzerlikleri metne ahenk katmakta ve okuyuş güzelliği sağlamaktadır. Bu bakımdan metnin şiir türünün özelliklerini yansıttığı görülmektedir.

Metinde anlatılan olayların geçtiği çevreyle ilgili fazla bilgi verilmemektedir. Ancak yazarın metinde kullandığı bazı unsurlar olayların yaşandığı çevreyle ilgili ipuçları vermektedir. Aynı şekilde yazarın kitabın oluşum süreciyle ilgili anlattıkları çocukların bu olayı zihinlerinde canlandırmasını sağlayacak niteliktedir. Metinde

sadece kişileştirme ve konuşurma sanatları kullanılmıştır. Kullanılan sanatlar da çocukların anlama ve kavrama düzeylerine uygundur.

Kitabın Serüveni metninde kullanılan dil çocukların yaş ve gelişim düzeyine uygundur. Metinde kullanılan kelimelerin tamamı günlük hayatta sık kullanılan kelimelerdir. Metin içinde çocukların anlamını bilemeyeceği kelime bulunmamaktadır. Bu bakımdan metin, çocukların rahatlıkla okuyup anlayabilecekleri bir metindir. Aynı şekilde metin içinde kullanılan deyimler de çocukların günlük hayatta sıkça kullandığı deyimlerdir. Şiirde kullanılan dizeler kurallı ve devrik dize yapısındadır. Metnin şiir olması göz önünde bulundurulduğunda bu durum normal karşılanmaktadır. Metinde yer alan dizeler etken çatı özelliği göstermektedir.

Metinde yazım ve noktalama kurallarına aykırı herhangi bir kullanıma rastlanmamıştır.

Metin dörder dizelik dört kıta ve iki dizelik bir bölümden oluşmaktadır. Dizelerin ve kıtaların uzunluğu çocukların yaş ve gelişim düzeyine uygundur. Metnin uzunluğu da yeterli düzeydedir. Şiir tek sütun halinde bir sayfada verilmiştir. Bu durum okuma kolaylığı sağlamaktadır. Sayfa yapısına bakıldığında şiirin sol tarafta metni desteklemek amacıyla kullanılan resmin sağ tarafta olduğu görülmektedir. Kullanılan resimde ağaç faktörünün sayfanın sağ tarafında ve diğer sayfayla birleşim noktasında bulunması derenin ön plana çıkmasına neden olmuştur. Metin ağacın kitap olma serüvenini anlattığı için ağacın resmin farklı bir yerinde bulunmasının daha doğru olacağı düşünülmektedir. Bu bakımdan sayfa düzenlemesinin farklı bir şekilde yapılması daha uygun olurdu. Resim ve metin oranı birbiriyle dengelidir. Metni desteklemek amacıyla kullanılan resim çocukların sanatsal gelişim özelliklerine uygun olarak tasarlanmıştır. Çocukların hayal gücünü ve yaratıcılıklarını geliştirecek niteliktedir.

Metinde kullanılan yazı türü ve boyutu çocukların yaş ve gelişim düzeyine uygundur. Metindeki kelime ve satır aralarındaki boşluklar okuma kolaylığı sağlamaktadır. Bunun yanında metnin kenarlarında bulunması gereken boşlukların miktarı da yeterli düzeydedir.

Karikatür (s.178)

Karikatürler her yaş grubuna hitap eden ve görsellik içeren sanat eserleridir. Karikatürler görsel okuma becerilerini geliştirme bakımından önemli unsurlardır. Çizgiler içine saklanmış mesajı bulma ve yeni keşifler yapma demektir. Verilmek istenen bilgilerin ve mesajların kolayca yerine ulaşmasını ve akılda kalmasını sağlamaktadır. Karikatürler öğrencilerin düşünme, algılama, fark etme, yaratıcılık ve hayal gücünü harekete geçirme gücünü geliştirir. Karikatürler görsel ve zihinsel etkinliğe yer verdiği için öğrenme kalıcı ve zevkli olmaktadır.

Beşinci sınıf Türkçe ders kitabında bulunan karikatür metni üç karikatürden oluşmaktadır. Bu karikatürler kitap okuma ile ilgilidir. Birinci karikatürde bir insan kalabalığı bulunmaktadır. Bu insan kalabalığı içinde elinde kitap olan sadece bir kişi farklı renklerde verilmiştir. Geriye kalan kalabalık tek renkte ve gri olarak verilmiştir. Bu karikatür kitap okuyan kişinin herkesten farklı olacağı ve daha renkli bir dünyasının olacağı mesajını vermektedir.

İkinci karikatürde uzay aracının yanında oturan bir astronotun kitap okuduğu görülmektedir. Astronotun elindeki kitap ve üzerindeki kıyafetin bir kısmı renkli olarak verilmiştir. Bu karikatürde nerede olursak olalım kitap okumamız gerektiği mesajı verilmektedir.

Üçüncü karikatürde kıyafeti yamalı bir çocuk bulunmaktadır. Bu, çocuğun fakir olduğunu göstermektedir. Ancak kitapları hayal eden çocuğun yüzünde mutlu bir ifade bulunmaktadır. Karikatürün verdiği mesaj fakir dahi olsanız kitaplar sayesinde hayal kurabileceğiniz ve mutlu olabileceğinizdir. Kitapların sahip olunan en değerli şey olduğu mesajı da verilmektedir.

Karikatür metninin tema ile güçlü bir ilişkisi vardır. Metin kitap okumanın çok önemli olduğu mesajını vermektedir. Aktarılmak istenen mesaj temanın çocuklarda geliştirmeyi amaçladığı davranışları açık bir şekilde ortaya koymaktadır. Bu bakımdan metin dersin amaçlarını ve izlenen eğitim programını destekler niteliktedir.

Karikatür metni çocukların yaş ve gelişim düzeyine uygundur. Çocukların ilgi duyduğu bir konuyu işlemektedir. Çocukların metinden yola çıkarak kitap okumanın

önemini anlaması sağlanmaya çalışılmıştır. Metin, çocukların mesajı bulma, yorum yapma gücünü geliştirme bakımından kısmen de olsa yeterlidir.

Karikatürler oldukça küçük olarak verilmiştir. Metnin bulunduğu sayfada çok az bir yer kaplamaktadır. Bu durum karikatürlerin anlaşılmasını güçleştirmektedir. Sayfa içinde daha büyük bir alan kaplamasının karikatürlerin okunması bakımından daha doğru olacağı düşünülmektedir. Sayfada bulunan üç karikatürün çizimleri mesajı açık bir şekilde vermek bakımından kısmen zayıftır. Birinci karikatürde bulunan insan kalabalığını ayırt etmek oldukça güçtür. Bu insan kalabalığı içinde elinde kitap taşıyan kişinin üzerindeki kıyafetlerin rengi yansıma yapmıştır. Bu kişinin elinde taşıdığı şeyin kitap olduğunu anlamak da güçtür. İkinci karikatür daha anlaşılır şekilde çizilmiştir. Uzayda kitap okuyan bir astronotun varlığı ve elindeki kitap net olarak görülmektedir. Üçüncü karikatür basit şekilde yapılmış bir çizimdir. Çocuğun üzerindeki kıyafette bulunan yamalar tam olarak anlaşılammaktadır. Çocuğun yüzündeki çizimler de daha anlaşılır şekilde yapılabilirdi.

Karikatürlerin açık ve net olması oldukça önemlidir. Çünkü çocuklar okuduğu resimlerde mesajı açık olarak görmek ister. Bu nedenle mesajların açık bir şekilde verilmesi yanlış anlamlandırmalara sebep vermemesi bakımından önemlidir.

Karikatür metninin bulunduğu sayfada kanar boşlukları yeterlidir. Görsellerin kapladığı alan göz önünde bulundurulduğunda boşlukların fazla olduğu da düşünülebilir.

YEDİNCİ TEMA

İÇERİKLE İLGİLİ MADDELER

Tablo 16: Sağlık ve Spor teması metinlerinin içerik değerlendirmesine ait veriler

METİNLER	1.M.	2.M.	3.M.	4.M.	5.M.	6.M.	7.M.	8.M.	9.M.	10.M.	11.M.	12.M.	13.M.	14.M.	15.M.	16.M.	17.M.	18.M.	19.M.	20.M.	21.M.	22.M.	23.M.	24.M.	25.M.	26.M.	27.M.	28.M.	29.M.	30.M.	31.M.	
Anadolu'nun Cirit Oyunları	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X			X	X			X						X	X			X	X			X
Sağlıklı Yaşıyorum	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X				X			X				X			X			X	X			
Cazgır		X	X	X	X	X	X	X	X	X	X							X						X				X	X			

METİNLER	32.M.	33.M.	34.M.	35.M.	36.M.	37.M.	38.M.	39.M.	40.M.	41.M.	42.M.	43.M.	44.M.	45.M.	46.M.	47.M.	48.M.	49.M.	50.M.	51.M.	52.M.	53.M.	54.M.	55.M.	56.M.	57.M.	58.M.	59.M.	60.M.	61.M.	
Anadolu'nun Cirit Oyunları	X		X	X	X										X	X		X	X			X	X	X	X				X	X	
Sağlıklı Yaşıyorum	X		X	X	X											X		X		X	X	X	X	X	X			X	X	X	
Cazgır	X		X	X	X										X	X	X	X	X			X	X	X	X	X	X		X	X	

YEDİNCİ TEMA
BİÇİM İLE İLGİLİ MADDELER

Tablo 17: Sağlık ve Spor teması metinlerinin biçim değerlendirmesine ait veriler

METİNLER	1.M.	2.M.	3.M.	4.M.	5.M.	6.M.	7.M.	8.M.	9.M.	10.M.	11.M.	12.M.
Anadolu'nun Cirit Oyunları	X	X	X	X	X	X	X	X	X		X	X
Sağlıklı Yaşıyorum	X	X	X	X	X	X	X	X		X		X
Cazgır	X	X	X	X		X	X	X	X	X	X	X

Sağlık ve Spor Teması Metinleri

Sağlık ve Spor teması içinde iki tanesi bilgilendirici metin bir tanesi de şiir türünde yazılmış toplam üç metin bulunmaktadır.

Anadolu'nun Cirit Oyunları-Bilgilendirici Metin(s.194)

Anadolu'nun Cirit Oyunları metni Sağlık ve Spor temasının birinci metnidir. Metinde öncelikle cirit oyununun tarihiyle ilgili bilgiler verilmektedir. Daha sonra cirit oyunlarının kaynağı ve ortaya çıkışıyla ilgili bir rivayet anlatılmaktadır. Buna göre cirit oyunu, iki aile arasındaki kız alıp verme kavgasının büyüüp kan dökülmemesi için obanın büyüklerinin sorunu çözmek amacıyla bulduğu bir yöntemdir. İki oba arasında cirit oyunu düzenlenir ve bu oyun yoluyla kan dökülmesi engellenir. O günden sonra cirit bir oyun, bir spor olarak ata sporları arasındaki yerini alır. Yazar bu rivayetten sonra cirit oyununun nasıl oynandığı ve kurallarıyla ilgili bilgiler vermiştir. Bugün yurdumuzun çeşitli yörelerinde cirit oyunları ile ilgili müsabakaların düzenlendiğini belirtmiştir. Cirit oyununun Asya ve Avrupa'daki milletleri etkilediğini ve ciride benzer oyunların buralarda türediğini belirtmiştir. Bugün cirit oyunlarının unutulmaya yüz tuttuğunu ve bu oyunun kurtarılması için yeni düzenlemelerin yapılması gerektiğini vurgulamıştır.

Anadolu'nun Cirit Oyunları metninin Sağlık ve Spor temasıyla oldukça güçlü bir ilişkisi vardır. Metinde ata sporu olan cirit oyununun ortaya çıkışı, oyun kuralları ve bugünkü durumu anlatılmaktadır. Yazar milli spor niteliğine sahip cirit sporuyla ilgili bilgiler vermiş ve bugün bu sporun unutulmaya yüz tuttuğunu belirtmiştir. Metinde cirit sporunun milli bir kimlik taşıdığı bu nedenle yetkililerin bu sporun korunması ve yaşatılmasıyla ilgili bazı çalışmalar yapmaları gerektiği vurgulanmıştır. Metnin sonunda yazar herhangi bir öğütte bulunmamıştır. Yalnızca bu milli sporun yaşatılması gerektiği mesajını vermiştir. Metin temaya uygun olarak bir spor dalıyla ilgili bilgiler vermektedir. Bu bakımdan metin, dersin kazanımlarını ve izlenen eğitim programını destekler niteliktedir.

Anadolu'nun Cirit Oyunları metni anlamsal ve mantıksal açıdan tutarlıdır. Yazar metinde cirit oyununu ve bu oyunla ilgili düşüncelerini anlatmıştır. Metinde bilgilerin verilmiş sırası da çocukların anlama ve kavrama düzeylerine uygundur. Yazar, cirit oyununun tanımını yaptıktan sonra bu oyunun kısaca tarihine değinmiş, oyunun ortaya çıkışıyla ilgili bir rivayeti anlattıktan sonra oyunun kurallarına değinmiş ve cirit oyununun bugünkü durumundan bahsetmiştir. Yazar metinden hareketle çocukların milli sporumuz olan cirit hakkında bilgi edinmesini sağlamıştır.

Metinde işlenen konu cirit oyunudur. Bu oyunun milli bir spor olduğu ve kaybolmaya yüz tuttuğu dikkate alındığında yazar konunun inandırıcılığını sağlama konusunda kaygıya düşmemiştir. Bu durumdan hareketle çocukların gerçek hayatla ilişki kurması ve milli bir karaktere sahip cirit oyunlarının kaybolmasıyla ilgili farkındalık oluşturmasını sağlamıştır. Bunun yanında metinde cirit oyununun ortaya çıkışıyla ilgili anlatılan rivayetten hareketle sorunların iletişim kurularak çözülebileceği mesajı da verilmektedir. Bu örneğin çocukların olumlu kişilik gelişimine ortam hazırladığı söylenebilir.

Metin çocukların yaş ve gelişim düzeyine uygundur. Milli sporumuz olan ciritle ilgili bilgilerin verilmesi çocukların kendi kültürüne ait bir sporla ilgili bilgi edinmelerini sağlamaktadır. Metnin çocukların ilgisini çeken bir muhtevaya sahip olduğu düşünülmektedir. Bu bakımdan yazarın aktarmak istediği ve çocuklarda oluşturmak istediği davranışların açıkça ortaya konulduğu da görülmektedir. Metin, çocukların cirit oyununun Anadolu'da bir gelenek olduğunu öğrenmesini de sağlamaktadır.

Anadolu'nun Cirit Oyunları metninde oyunun çıkış rivayetinde obanın yaşlılarının bir araya gelerek sorunu kan dökülmeden halletmek istemesi ve obadaki gençlerin de buna rıza göstermesi yaşlılara ve onların sorunları akılcı yollarla çözmelerine saygı duyulduğunu göstermektedir. Aynı zamanda insanların, kan dökülmesini engellemek adına hoşgörülü davrandıkları görülmektedir. Bu durum toplum içinde benimsenen ve kabul gören davranışların sezinlenmesine yardımcı olmaktadır.

Anadolu'nun Cirit Oyunları metni bilgilendirme amacıyla yazılmış bir metindir. Metinde cirit oyununun tanımı yapılmış, ortaya çıkışı, tarihi ve bugünkü durumuyla ilgili bilgiler verilmiştir. Bu bakımdan metnin yazıldığı türün özelliklerine uygun olduğu görülmektedir.

Anadolu'nun Cirit Oyunları metninde betimlemelere fazla yer verilmemiştir. Yalnızca cirit oyunuyla ilgili kuralların anlatımında betimlemeler yapılmıştır. Bu betimlemeler sayesinde çocukların oyunu zihinde canlandırmalarını kolaylaştırılmıştır.

Anadolu'nun cirit oyunları metninde çocukların yaş ve gelişim düzeylerine uygun bir dil kullanılmıştır. Metinde kullanılan kelimelerin çoğunluğu günlük hayatta sıkça kullanılan kelimelerdir. Bunun yanında metinde çocukların anlamını bilemeyeceği kelimelere de yer verildiği görülmektedir. Metinde kullanılan “oba”, “manevra”, “gürz” ve “talim” kelimeleri çocukların anlamını bilemeyecekleri kelimelerdir. Bu kelimelerin anlamı metnin bağlamından çıkarılacak nitelikte değildir. Metnin bir bütün olarak anlaşılabilmesi için çocukların bu kelimelerin anlamlarını sözlükten öğrenmeleri gerekmektedir. Bunu yanında yine metinde geçen “polo”, “süvari” ve “sipahi” kelimelerinin anlamı metnin bağlamından çıkarılabilmektedir. Metinde kullanılan deyimlere bakıldığında çocukların günlük hayatta kullandıkları deyimlerin yanında anlamını bilemeyecekleri deyimlere de yer verildiği görülmektedir. Metinde yer alan “kılıç sallamak”, “savaşa dökmek”, “kan dökmek” deyimleri çocukların anlamını bilemeyecekleri deyimlerdir. Metinde kurallı cümlelerin sayısı devrik cümlelerden fazladır. Aynı şekilde kullanılan cümlelerin çoğunlukla etken çatılı olduğu görülmektedir. Metinde bulunan cümlelerin yapılarına bakıldığında birleşik, sıralı ve basit cümlelerin neredeyse aynı oranda kullanıldıkları söylenebilir. Bu durum beşinci sınıflar için yazılan metinlerin çoğunlukla basit cümlelerden oluşması maddesine aykırıdır.

Metinde yazım yanlışlıklarıyla ilgili herhangi bir kullanıma rastlanmamıştır. Noktalama işaretlerine bakıldığında yalnızca beşinci paragrafta “Cirit oyunlarında kullanılan bir metre uzunluğundaki sopalar; meşe, şimşir, hurma gibi ağaçların dallarından kesilir, cilalanır.” cümlesinde kullanılan noktalı virgülün gereksiz olarak kullanıldığı düşünülmektedir..

Anadolu'nun Cirit Oyunları metninde bulunan cümlelerin ve paragrafların uzunlukları çocukların yaş ve gelişim düzeylerine uygundur. Aynı şekilde sekiz paragraftan oluşan metnin uzunluğu da beşinci sınıf düzeyindeki çocuklar için yeterlidir. Metin iki sayfada verilmiştir. Her iki sayfanın üst kısmında metin alt kısmında resim bulunmaktadır. Birinci sayfada metin tek sütun halinde verilmiştir. İkinci sayfada ise sütun sayısı ikiye çıkarılmıştır. Bu durum tek sütun şeklinde verilmesi maddesine aykırıdır. Metnin resim ve yazı düzenlemesi birbirine uygundur. Metin resim oranı da yeterli düzeydedir. Metinde kullanılan resimler metnin içeriğini yansıtmaktadır. Ancak bu resimlerde yeşil rengin yoğun olarak kullanılması resimde bulunan karakterlerin kıyafetlerinin de yeşil gibi görünmesine neden olmuştur. Özellikle birinci resimde bulunan insanların kıyafetlerinde farklı renklerin kullanılması daha doğru olurdu. Yeşil rengin yoğunluğu metindeki çadırların da yeşil görünmesine neden olmuştur. İkinci resimde de arka planda kullanılan renkler ve çizimlerin belirgin olmaması ortamın tam olarak yansıtılamamasına neden olmuştur. Bununla birlikte metni desteklemek amacıyla kullanılan resimler kısmen de olsa çocukların sanatsal gelişim özelliklerine uygundur. Aynı zamanda çocukların hayal gücünü ve yaratıcılıklarını destekleyecek niteliktedir.

Metinde kullanılan yazı türü ve boyutu okuma kolaylığı sağlayacak niteliktedir. Kelimeler ve satırlar arasında bulunan boşluklar da bunu desteklemektedir. Metnin kanaralarında bulunması gereken boşlukların oranı da yeterli düzeydedir.

Sağlıklı Yaşıyorum-Bilgilendirici Metin(s.200)

Sağlıklı Yaşıyorum metni Okulda Sağlığına Dikkat Et, Uyku Düzenine Dikkat Et, Zararı Gör ve Kaç, Sağlıklı Yaşam Tarzını Benimse, Dengeli ve Yeterli Beslen, Oyun Demek Hareket Demek, Kişisel Bakımına Dikkat Et alt başlıklarında anlatılanlardan oluşmuş bir metindir. Metinde her alt başlıkta çocukların dikkat etmesi gerekenler anlatılmıştır. Metinde öncelikle okulda dikkat edilmesi gereken durumlarla ilgili uyarılar yapılmıştır. Daha sonra uyku düzeni, tüketilmemesi gereken zararlı yiyecekler, sağlıklı yaşam tarzına uyulması, dengeli ve yeterli beslenmek için yapılması gerekenler, elektronik ortamlarda oynanan oyunlar yerine dışarıda oynanan

oyunların tercih edilmesi ve en son da çocukların kişisel bakımlarıyla ilgili uyarılarda bulunmaktadır.

Sağlıklı Yaşıyorum metninin tema ile oldukça güçlü bir ilişkisi vardır. Sağlık ve Spor teması içerisinde yer alan metin, sağlıklı olmak ve spor yapmakla ilgili bilgiler vermektedir. Bu bilgiler aracılığıyla çocukların sağlık ve spor konularıyla ilgili dikkat etmesi gerekenler anlatılmış, çocuklarda geliştirilmek istenen davranışlar açık bir şekilde ortaya konmuştur. Bu bakımdan metin, dersin kazanımlarını ve izlenen eğitim programını destekler niteliktedir.

Metin anlamsal ve mantıksal açıdan tutarlıdır. Çocukların sağlıklı bir şekilde yaşayabilmeleri için yapmaları gerekenler farklı alt başlıklar altında anlatılmıştır. Metinde bilgilerin veriliş sırası da çocukların kavrayış düzeylerine uygundur. Sağlıklı olmak için gün içinde yapmaları gerekenler ile uymaları gereken kurallar belli bir sırayla verilmiştir. Metinde bu konuda çocuklara öğüt verilmemiş sadece anlatılanların dikkate alındığı takdirde daha sağlıklı olunacağı mesajı verilmiştir. Metinden hareketle sağlıklı olmak için yapılması gerekenlerle ilgili yorum yapmaları ve kendi yaşamlarında bu kurallara uymamaktan dolayı yaşadıkları sorunlarla ilişki kurmaları sağlanmaktadır. Metinde verilen bilgilerden hareketle çocuklarda doğru davranışların oluşması için ortam hazırlanmaktadır. Aynı zamanda metinde verilen bilgiler aracılığıyla sağlıklı bir insan olma konusunda çocukların bilgi edinmesi sağlanarak düşünsel açıdan gelişimleri sağlanmaktadır.

Metinde işlenen konu bilimsel bilgilere dayanmaktadır. Bu nedenle metinde, anlatılanların inandırıcılığını sağlama kaygısı bulunmamaktadır. Verilen bilgiler aracılığıyla çocukların toplum içinde benimsenen ve kabul gören; karşı çıkılan kabul görmeyen tutum ve davranışları sezinlemeleri de sağlanmaktadır.

Metin çocukların yaş ve gelişim düzeyine uygundur. Çocukların ilgi duyduğu bir konu işlenmiştir. Bu bakımdan metnin çocuğa okuma zevki veren onu kitaba bağlayan bir muhtevaya sahip olduğu görülmektedir.

Sağlıklı Yaşıyorum metni bilgilendirici metin türünde yazılmış bir metindir. Metinde sağlıklı bir insan olmak için yapılması gerekenler anlatılmıştır. Bu bakımdan metin, yazıldığı türün özelliklerini yansıtmaktadır.

Metinde çocukların yaş ve gelişim düzeyine uygun bir dil kullanılmıştır. Metin içinde çocukların anlamını bilemeyeceği kelimelere yer verilmemiştir. Bu durum metnin anlaşılmasını kolaylaştırmaktadır. Metin içinde deyim ya da atasözü kullanılmamıştır. Kullanılan cümlelerin tamamı kurallı cümledir. Metinde kullanılan cümlelerin neredeyse tamamı etken çatılıdır. Metinde bulunan cümlelerin yapılarına bakıldığında çoğunlukla basit cümlelerin kullanıldığı bununla birlikte az da olsa birleşik ve sıralı cümlelere yer verildiği görülmektedir.

Metinde noktalama ve yazım kurallarına aykırı herhangi bir kullanıma rastlanmamıştır.

Sağlıklı Yaşıyorum metnini oluşturan cümlelerin ve paragrafların uzunlukları çocukların yaş ve gelişim düzeyine uygundur. Aynı şekilde metnin uzunluğu da çocukların okurken rahatlıkla metnin bütünü akılda tutmasını sağlayacak düzeydedir. Metin farklı alt başlıklar şeklinde dört sayfada verilmiştir. Birinci sayfada tek bir başlık bulunmaktadır. İkinci, üçüncü ve dördüncü sayfalarda ikişer alt başlık altında bilgiler yan yana verilmektedir. Bu alt başlıklar altında verilen bilgiler ikişer sütun halinde düzenlenmiştir. Bu durum her ne kadar metnin tek sütunda verilmesi maddesine aykırı olsa da verilen bilgilerin maddeler halinde olması okuma zorluğuna neden olmamaktadır. Alt başlıklarda verilen bilgi ve maddelerin okunma sırasıyla ilgili bir düzen bulunmaktadır. Bu durum çocukların önce hangi bölümü okuyacaklarıyla ilgili kararsızlık yaşamalarına engel olmaktadır. Metnin yazı ve resim düzenlemesi oldukça iyi yapılmıştır. Her başlık altında orada verilen bilgilerle ilgili resimler kullanılmıştır. Kullanılan bu resimler metnin içeriğini oldukça iyi yansıtmaktadır. Resimlerin metinle oranı da yeterli düzeydedir. Metinde kullanılan resimler çocukların sanatsal gelişimlerine uygun olarak tasarlanmıştır. Aynı zamanda çocukların hayal gücünü ve yaratıcılıklarını geliştirecek niteliktedir.

Metnin yazı türü çocukların yaş ve gelişim özelliklerine uygundur. Ancak metinde kullanılan yazı boyutu çok küçüktür. Bu durum çocukların metni okurken zorlanmalarına neden olmaktadır. Okuma zorluğuna neden olan bir diğer unsur da metnin yazılarının silik çıkmasıdır. Yazıların özellikle üst kısımlarının silik olması üzerinde nokta bulunan harflerin noktalarının belli olmaması çocukların metni okurken zorlanmalarına neden olmaktadır. Metindeki kelime ve satır aralığı okuma

kolaylığı sağlayacak düzeydedir. Metnin bulunduğu sayfaların kenarlarında bulunması gereken boşlukların oranı da yeterlidir.

Cazgır-Şiir(s.208)

Cazgır metni, şiir türünde yazılmış bir metindir. Metinde güreşe başlayacak olan pehlivanlar için dua edilmektedir. Metinde güreş konusunda ün yapmış kişilerin adı anıldıktan sonra güreşecek pehlivanlar övülmekte ve onlar için dua edilmektedir. Şiirin sonunda peşrev kısmının bittiği ve güreşin artık başlayabileceği söylenmektedir.

Sağlık ve Spor teması içinde bulunan Cazgır metni ata sporumuz olan milli güreşlerde cazgırın söylediği bir duadan oluşmaktadır. Metnin tema ile ilişkisi oldukça zayıftır. Cazgır metninin yağlı güreşlerin başında okunan dua olması bakımından temaya alınmış olabileceği düşünülmektedir. Ancak Cazgır metninin milli kültür teması içinde bulunmasının daha doğru olacağı düşünülmektedir. Bu bakımdan metin, temanın kazanımlarını destekleme açısından doğru bir seçim değildir.

Metin anlamsal ve mantıksal açıdan tutarlıdır. Bilgilerin veriliş sırası da çocukların kavrama düzeylerine uygundur. Metinde öncelikle davulun vurulmasıyla pehlivanlar alana çağırılmaktadır. Sonrasında bu pehlivanlar için dua edilmekte ve geçmişte bu alanda ün salmış pehlivanların adları anılmaktadır. Metnin sonunda giriş bölümünün bittiği, pehlivanların güreşe başlayabilecekleri söylenmiştir. Metinden hareketle çocukların yağlı güreşlerin başında okunan hakkında bilgi edinmeleri sağlanmaktadır.

Ülkemizde düzenlenen yağlı güreşlerin başlangıcında dua okunduğunu öğrenen çocuğun yaşamla ilişki kuması sağlanmaktadır. Metinde işlenen konu gerçektir. Çünkü gerçekten yağlı güreş müsabakalarından önce cazgır adı verilen kişi alana çıkıp dua okumaktadır.

Metin şiir türünde yazılmıştır. Metinde onar dizelik iki bölüm bulunmaktadır. Dize sonlarında bulunan ses benzerlikleri metne ahenk katmaktadır. Coşkulu bir söyleyişe sahip olan metin, şiir türünün özelliklerini yansıtmaktadır.

Cazgır metni çocukların yaş ve gelişim düzeyine uygundur. Metinde ata sporumuz olan yağlı güreşler ve onun başlangıcında okunan dua ile ilgili verilen bilgiler çocukların ilgisini çekmektedir. Bu bakımdan metnin çocuklarda okuma zevki oluşturan onu kitaba bağlayan bir muhtevaya sahip olduğu söylenebilir. Bunun yanında metin, çocukların kendi kültürlerine ait gelenekleri öğrenmesini de sağlamaktadır.

Metinde yapılan betimlemeler pehlivanların fiziksel özellikleri ve güreş alanıyla ilgili bilgiler vermektedir. Anlatılanlardan hareketle çocukların olayı zihinlerinde canlandırması sağlanmaktadır. Metinde benzetme ve abartma sanatları kullanılmıştır. Bu sanatlar beşinci sınıf düzeyinde çocukların kolaylıkla anlayabilecekleri sanatlardır. Şiirde mecazlara fazla yer verilmemiştir. Bu durum metnin anlaşılmasına katkı sağlamaktadır.

Cazgır metninin dili çocukların yaş ve gelişim düzeyine uygundur. Metinde çoğunlukla günlük dilde sık kullanılan kelimelere yer verilmiştir. Bunun yanında metinde kullanılan “dülger”, “pazı”, “karayel”, “özge”, “arma”, “şahan” ve “peşrev” kelimeleri çocukların anlamını bilemeyeceği kelimelerdir. Bu kelimelerin anlamı metnin bağlamından çıkarılamamaktadır. Çocukların bu kelimelerin anlamlarını öğrenmek için sözlük kullanmaları gerekmektedir. Metinde bulunan dizelerin çoğunluğu devriktir. Metnin şiir olduğu dikkate alındığında bu durum normal olarak değerlendirilmektedir. Metni oluşturan dizeler etken çatı özelliğine sahiptir. Metinde kullanılan deyimler günlük hayatta sıkça kullanılan deyimlerdir. Ancak bunların içinde yer alan “ömrüne bereket” ve “ateş almak” deyimlerinin çocukların düzeyinin üstünde olduğu düşünülmektedir.

Metinde yazım kurallarıyla ilgili herhangi bir yanlışlığa rastlanmamıştır. Noktalama kurallarına bakıldığında yalnızca ikinci bölümün yedinci dizesinde “Rüzgar deme, buluttur. Bulut, deme, dumandır.” dizesinde kullanılan ikinci virgölün gereksiz olarak kullanıldığı düşünülmektedir.

Cazgır metninde bulunan mısraların uzunlukları beşinci sınıf düzeyindeki çocukların gelişim düzeyine uygundur. Ancak metni oluşturan bölümlerin fazla uzun olduğu düşünülmektedir. Metin bir sayfada verilmiştir. Sayfanın üst kısmında metin alt kısmında ise metni desteklemek amacıyla kullanılan resim bulunmaktadır. Metin tek sütun halinde verilmiştir. Bu durum okuma kolaylığı sağlamaktadır. Sayfanın metin resim düzenlemesi uygun bir şekilde yapılmıştır. Metin ve resmin aynı sayfada bulunması çocuklara okuma ve anlama kolaylığı sağlamaktadır. Metinde kullanılan resim metnin içeriğini yansıtmaktadır. Ancak kullanılan resimdeki renkler soluk ve mattır. Aynı şekilde resimdeki çizimler de bazı insanların yüz şekillerini tam olarak yansıtamamıştır. Metin ve resim oranı arasında bir denge bulunmaktadır. Metni desteklemek amacıyla kullanılan resimler çocukların sanatsal gelişim özelliklerine kısmen uygundur. Söz konusu resimler çocukların hayal güçlerini ve yaratıcılıklarını destekler niteliktedir.

Metinde kullanılan yazı türü ve boyutu çocukların yaş ve gelişim düzeyine uygundur. Kelime ve satır aralıkları okuma kolaylığı sağlayacak niteliktedir. Metnin kenarlarında bulunması gereken boşlukların oranı da yeterli düzeydedir.

SEKİZİNCİ TEMA

İÇERİKLE İLGİLİ MADDELER

Tablo 18: Doğa ve Evren teması metinlerinin içerik değerlendirmesine ait veriler

METİNLER	1.M.	2.M.	3.M.	4.M.	5.M.	6.M.	7.M.	8.M.	9.M.	10.M.	11.M.	12.M.	13.M.	14.M.	15.M.	16.M.	17.M.	18.M.	19.M.	20.M.	21.M.	22.M.	23.M.	24.M.	25.M.	26.M.	27.M.	28.M.	29.M.	30.M.	31.M.
Yüksek Evde Oturanın Türküsü	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X					X	X		X								X	X		
Reçete	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X			X			X		X								X	X		
Kar Tanesinin Serüveni	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X							X				X					X	X			

METİNLER	32.M.	33.M.	34.M.	35.M.	36.M.	37.M.	38.M.	39.M.	40.M.	41.M.	42.M.	43.M.	44.M.	45.M.	46.M.	47.M.	48.M.	49.M.	50.M.	51.M.	52.M.	53.M.	54.M.	55.M.	56.M.	57.M.	58.M.	59.M.	60.M.	61.M.
Yüksek Evde Oturanın Türküsü	X		X	X	X										X	X	X	X		X		X	X	X	X	X	X		X	X
Reçete	X		X	X	X										X	X		X	X		X	X	X	X	X			X	X	X
Kar Tanesinin Serüveni	X			X	X				X				X		X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X			X	X	X

Doğa ve Evren Teması Metinleri

Doğa ve Evren temasında şiir, söyleşi ve hikâye türünde üç metin bulunmaktadır.

Yüksek Evde Oturanın Türküsü-Şiir(s.222)

Yüksek Evde Oturanların Türküsü metninde evlerin yüksek katlı yapılmasından şikâyet edilmektedir. Metinde bu evlerde yaşayanların doğadan ve birbirlerinden uzaklaştığı, her tarafın beton yığınlarıyla dolduğu söylenmektedir.

Yüksek Evde Oturanların Türküsü metninin Doğa ve Evren temasıyla oldukça güçlü bir ilişkisi vardır. Metinde evlerin yüksek katlı yapıldığı ve bu nedenle insanların doğadan ve birbirlerinden uzaklaştığı anlatılmaktadır. Metnin çocuklara aktarmak istediği düşünce açık bir şekilde belirtilmiştir. Bu bakımdan metin dersin ve temanın kazanımlarını gerçekleştirecek aynı zamanda izlenen eğitim programını destekler niteliktedir.

Metin anlamsal ve mantıksal açıdan tutarlıdır. İnsanların doğayla ilişkilerinin yüksek evlerde oturmaktan dolayı kesildiğini, insanların birbirlerine yabancılaştığını anlatmaktadır. Metinde bilgilerin verilmiş sırası da çocukların kavrama düzeylerine uygundur. Birinci dördlükte insanların çok katlı evlerde yaşamalarının doğayla ilişkilerini kopardığı belirtilmiştir. İkinci kıtada insanların bu nedenle birbirlerinden uzaklaştıkları anlatılmış, üçüncü kıtada da her tarafın beton yığınlarıyla dolduğu ve insanların yaşam kaynağı olan topraktan uzaklaştığı anlatılmaktadır. Metinde herhangi bir öğüt verilmemiş çocukların yorum gücüne bırakılmıştır. Kendi yaşantıları ve çevrelerinde olanlardan hareketle yaşamla ilişki kurmaları sağlanmıştır.

Metinde işlenen konu gerçek yaşamda var olan bir sorundur. Betonlaşma ve insan ilişkilerinden yola çıkılarak çocukların insana dair duyarlılık oluşturmaları sağlanmaktadır. Çünkü insan toprakla ve doğayla iç içe yaşayan bir varlıktır. Doğadan uzaklaşan insanların mutlu olamayacağı ve dostluklarının devam etmeyeceği belirtilmiştir.

Metin toplumsal bir konu zerinde durmaktadır. Özellikle şehirlerde çok katlı evlerin bulunması, her tarafın beton bloklarla kaplanması ve insanların bu ortam içinde birbirlerinden uzaklaşması anlatılmıştır. Bu bakımdan metin çocukların kendi yaşadıkları çevreden hareketle düşünsel gelişimlerine katkıda bulunmaktadır.

Yüksek Evde Oturanların Türküsü metni çocukların yaş ve gelişim düzeyine uygundur. Metinde anlatılanlar çocukların çevrelerinde yaşananlarla yakından ilgilidir. Bu bağlamda metnin, çocuklara okuma zevki veren onları kitaba bağlayan bir muhtevaya sahip olduğu söylenebilir.

Yüksek Evde Oturanların Türküsü metni şiir türünde yazılmış bir metindir. Metin dizelerden ve bu dizelerin oluşturduğu kıtalardan meydana gelmektedir. Dize sonlarında bulunan ses benzerlikleri metne ahenk katmaktadır. Bu bakımdan metnin şiir türünün özelliklerini yansıttığı görülmektedir.

Metinde kullanılan dil çocukların yaş ve gelişim düzeyine uygundur. Çocukların anlamını bilemeyeceği kelimelere metin içinde yer verilmemiştir. Yalnızca “us” kelimesinin çocuklar tarafından bilinmeyeceği düşünülmektedir. Ancak bu kelimenin anlamı da metnin bağlamından çıkarılabilmektedir. Metinde deyim ve atasözlerine yer verilmemiştir. Metni oluşturan dizeler çoğunlukla kurallı dizelerdir. Dizelerin tamamı etken çatılıdır.

Yüksek Evde Oturanların Türküsü metninde yazım kurallarıyla ilgili herhangi bir yanlışlığa rastlanmamıştır. Noktalama açısından değerlendirildiğinde metnin sadece bir yerinde noktalama işareti kullanıldığı görülmüştür. Bu durum kitapta metne bağlı bir etkinliğin bulunabileceğini düşündürmüştür. Ancak metnin etkinlikleri incelendiğinde noktalama işaretleriyle ilgili herhangi bir etkinliğin bulunmadığı görülmüştür. Bu durum yazarın şiir üslubunun bu şekilde olduğunu düşündürmüştür. Yazarın edebi anlayışı incelendiğinde noktalama işaretlerine eserlerinde çok az yer verdiği görülmüştür.

Metinde söz sanatlarına fazla yer verilmemiştir. Yalnızca abartma sanatı kullanılmıştır. Metin içinde kullanılan mecaz oranı da azdır. Kullanılan bu mecazlar metnin anlaşılmasına katkı sağlayacak niteliktedir. Metinde yüksek evlerle ilgili bazı

betimlemeler yapılmıştır. Bu betimlemeler çocukların bu evlerin özelliklerini zihinlerinde canlandırmasını kolaylaştırmaktadır.

Yüksek Evde Oturanların Türküsü metni üç kıtadan oluşan kısa bir metindir. Metni oluşturan dizelerin ve kıtaların uzunlukları çocukların yaş ve gelişim düzeyine uygundur. Metnin tek sütun şeklinde düzenlenmesi okuma kolaylığı sağlamaktadır. Metin tek bir sayfada verilmiştir. Metni desteklemek amacıyla kullanılan resim de metinle aynı sayfadadır. Çocuğun resmi ve metni aynı sayfada görmesi onun görsel ve işitsel algılamasını kolaylaştırmaktadır Metnin yazı ve resim düzenlemesi uygun şekilde yapılmıştır. Ancak metin resim oranında bir dengesizlik söz konusudur. Resmin sayfada kapladığı alan metnin kapladığı alandan fazladır. Bu durum metnin ikinci planda kalmasına neden olmaktadır. Bu kullanım belirlenen maddelere aykırı bir durum oluşturmaktadır. Bununla birlikte kullanılan resim metnin içeriğini yansıtmaktadır. Yüksek bir binanın balkonlarında bulunan insanların yüzlerindeki mutsuz ifade metnin içeriğine tam olarak uymaktadır. Fakat resimde bulunan insan çizimlerinde özellikle yüz şekillerindeki çizimler uygun şekilde yapılmamıştır. Resim çocukların sanatsal gelişimlerine kısmen uygundur. Çocukların hayal gücünü ve yaratıcılığını destekler niteliktedir.

Metnin yazı türü ve boyutu çocukların yaş ve gelişim düzeylerine uygundur. Metinde kelimeler ve satırlar arasında bulunan aralıklar metnin kolaylıkla okunmasını sağlamaktadır. Aynı şekilde sayfa kenarlarında bulunması gereken boşluklar da yeterli düzeydedir.

Reçete-Söyleşi(s.228)

Reçete metni, Doğa ve Evren temasının ikinci metnidir. Metnin yazarı, baharın gelişiyile birlikte insanların neler yapması gerektiğiyle ilgili önerilerde bulunmaktadır. İnsanların doğaya çıkarak çiçek toplamalarını, oralarda bulunan derelerden su içmelerini, dağlara çıkarak oradan çevreyi seyretmelerini, çimenlerin üstünde yatarak gökyüzünü izlemelerini önermektedir. Bütün bunları yaptıkları takdirde hafifleyeceklerini ve vücutlarının kendisini yenileyeceğini söylemektedir. Dağlarda bulunan ve insan vücuduna faydalı olan bitkileri toplamalarını ve bunları

kış mevsiminde çay olarak demlemelerini önermektedir. Baharda doğanın canlandığını ve insanların da bu canlanmaya katılmaları gerektiğini, bu sayede insanın manevi açıdan da canlılık kazanacağını belirtmektedir.

Reçete metninin Doğa ve Evren temasıyla ilişkisi oldukça güçlüdür. Metinde insanların doğadaki canlanmaya katılmaları gerektiği, bunu yaptıkları takdirde kendilerinin hem manevi açıdan hem de sağlık açısından yenileneceklerini söylenmektedir. Yazar doğanın insanın vücudu ve maneviyatı üzerindeki etkilerini açıkça ortaya koymaktadır. Metnin çocuklarda geliştirmek istediği davranışlar açık bir şekilde ortaya konmuştur. Bu bakımdan metin dersin kazanımlarını ve izlenen eğitim programını destekler niteliktedir.

Metin anlamsal ve mantıksal açıdan tutarlıdır. Metinde doğanın insan vücudu ve maneviyatı üzerindeki etkilerinden bahsedilmiş ve okuyucuya bu konularda önerilerde bulunulmuştur. Metinde verilen bilgilerin sırası çocukların anlama ve kavrama düzeylerine uygundur. Önce baharın gelmesiyle birlikte doğadaki değişim anlatılmıştır. Daha sonra insanların doğaya çıkarak neler yapması gerektiğiyle ilgili önerilerde bulunulmuştur. Bunları yaptıkları takdirde vücutlarında ve ruhsal özelliklerinde meydana gelecek olan yenilenmeden bahsedilmiştir. Yazar verdiği reçete ile yapılması gerekenlerle ilgili öğütte bulunmuştur. Bu durum metinlerde öğüt verilmemesi ve çocukların doğruyu kendilerinin bulması gerektiği maddesine aykırı bir durumdur. Yazarın öğütte bulunması çocukların yorum yapmasını engellemektedir.

Metinde işlenen konu akla yakın ve inandırıcıdır. Çünkü yazarın önerileri yapıldığı takdirde insan vücudunda ve ruh halinde gerçekten olumlu özellikler meydana gelmektedir. Bu bakımdan çocukların gerçek yaşamla ilişki kurmaları sağlanmaktadır.

Reçete metni çocukların yaş ve gelişim düzeyine uygundur. Metinde çocukların ilgi duydukları bir konuda bilgi verilmesi metnin, çocukların ilgisini çekecek ve onları kitaba bağlayacak bir muhtevaya sahip olduğunu göstermektedir. Metin aynı zamanda çocukların doğaya daha yakın olmalarını öğütlerken onlarda olumlu kişilik gelişimine de ortam hazırlamaktadır. Reçete metni çocuklarda çevre

bilinci oluşturmaktadır. Sağlıklı bir çevrede yaşamının insan sağlığı üzerine etkileri anlatılarak bu konuda çocuklarda bilinç oluşturulmaktadır.

Reçete metni söyleşi türünde yazılmış bir metindir. Yazar metinde kendi duygu ve düşüncelerini anlatmıştır. Bunu okuyucuyla konuşur gibi yazmıştır. Bu bakımdan metin söyleşi türünün özelliklerini yansıtmaktadır.

Reçete metninde kullanılan dil çocukların yaş ve gelişim düzeyine uygundur. Metinde günlük hayatta sık kullanılan kelimelere yer verilmiştir. Ancak metin içinde geçen “mahal”, “senfoni”, “klor”, “safra”, “katmer”, “buğu”, “kâinat”, “biat”, “makam”, “devşirmek”, “maneviyat” ve “aktar” kelimeleri çocukların düzeylerinin üzerindedir. Bu kelimelerin anlamı metnin bağlamından da çıkarılamamaktadır. Çocukların metni tam olarak anlayabilmeleri için sözlük kullanmaları gerekmektedir. Metinde çok fazla deyim kullanılmamıştır. Kullanılan deyimler de günlük hayatta sık kullanıldığı için çocukların anlamını bilebilecekleri deyimlerdir. Metinde bulunan cümlelerin tamamına yakını kurallı cümledir. Metindeki cümleler neredeyse bütünü etken çatılıdır. Metinde bulunan cümle yapılarına bakıldığında basit ve sıralı cümlelerin ağırlıkla kullanıldığı bunun yanında birleşik cümle yapılarına da yer verildiği görülmektedir.

Reçete metninde yazım kurallarıyla ilgili herhangi bir yanlışlığa rastlanmamıştır. Noktalama kuralları açısından bakıldığında metnin ikinci paragrafında “Biz de ‘kış uykusu’ndan uyandık mı, kendimizi yenilemek için neler yapıyoruz.” cümlesinin sonunda soru işareti kullanılması gerekirken nokta kullanılmıştır. Bu durum noktalama işaretlerinin doğru kullanımına uymamaktadır. Bu kullanım dışında metinde noktalama işaretleriyle ilgili herhangi bir yanlışlığa rastlanmamıştır.

Reçete metninde bulunan cümlelerin ve paragrafların uzunlukları çocukların yaş ve gelişim düzeyine uygundur. On iki paragraftan oluşan metnin uzunluğu da yeterli düzeydedir. Birinci sayfada metin tek sütun halinde verilmiştir. İkinci sayfada ise sütun sayısı ikiye çıkarılmıştır. Bu durum metnin tek sütunda verilmesi gerektiği maddesiyle uyuşmamaktadır. Reçete metni iki sayfada verilmiştir. Birinci sayfanın üst kısmına metin alt kısmına ise resim yerleştirilmiştir. İkinci sayfa bunun tam tersi

şekilde düzenlenmiştir Metnin yazı ve resim düzenlemesi uygun şekilde yapılmıştır. Metin resim oranı da birbiriyle dengelidir. Metni desteklemek amacıyla kullanılan resimler metnin içeriğini yansıtmaktadır. Kullanılan resimler oldukça canlıdır. Bu bakımdan resimler çocukların sanatsal gelişim özelliklerine kısmen uygundur. Kullanılan resimler çocukların hayal gücünü ve yaratıcılıklarını destekleyecek niteliktedir.

Metnin yazı türü ve boyutu çocukların yaş ve gelişim düzeyine uygundur. Kelime ve satır aralarındaki boşluklar metnin okunmasını kolaylaştırmaktadır. Sayfa kenarlarında bulunması gereken boşlukların oranı da yeterli düzeydedir.

Kar Tanesinin Serüveni-Hikâye(s.234)

Kar Tanesinin Serüveni metni Doğa ve Evren temasının son metnidir. Metinde dışarıda yağan karı seyreden birisinin cama yapışan kar tanesini eline alması ve onunla konuşup başından geçenleri anlatıp anlatamayacağını merak etmesiyle başlamaktadır. Kar tanesi bu kişinin düşündüklerini anlamış gibi dile gelir ve başından geçenleri anlatmaya başlar. Kar tanesi Hazar Denizi'nde bir su damlasıyken sıcaklıkla nasıl buharlaştığını ve gökyüzüne çıktığını, orada yoğunlaşarak buluta dönüştüğünü daha sonra soğuyarak kar tanesi olduğunu anlatır. Kar tanesi olduktan sonra yeryüzüne indiğini evleri ve ağaçları gördüğü için çok mutlu olduğunu söyler. Nereye düştüğünü merak eden kar tanesi Tebriz'de olduğunu anlar ve Hazar Denizi'nden uzaklaştığı için üzülür. Düşeceği yerde bir çocuğun köpekleri sopayla kovaladığını görür ve buraya düşmemek için dua eder. Duası kabul olur ve çıkan rüzgârla onu eline alan kişinin camının önüne kadar gelir. Buraya konduğu için çok mutludur. Çünkü onu eline alan kişinin bir dost eli olduğunu düşünmektedir. Tam bu kişinin iyi biri olduğunu söyleyecekken kar tanesi erir ve bir su damlacığına dönüşür.

Kar Tanesinin Serüveni metni Doğa ve Evren temasında yer almaktadır. Metnin tema ile ilişkisi oldukça güçlüdür. Metinde su damlasının buharlaşarak gökyüzüne çıkması, kara dönüşmesi ve tekrar yeryüzüne inmesi anlatılmaktadır. Metin çocukların su döngüsü ile ilgili bilgi edinmelerini sağlamaktadır. Bu bakımdan

metin dersin ve temanın kazanımlarını ve izlenen eğitim programını destekler niteliktedir.

Metin anlamsal ve mantıksal açıdan tutarlıdır. Metinde su döngüsü bütün aşamalarıyla birlikte kar tanesinin ağzından anlatılmaktadır. Metinde verilen bilgilerin sırası çocukların kavrayış güçlerine uygundur. Su döngüsüne ait bilgilerin verilmesi çocukların yağmur ve karın oluşumuyla ilgili bilgi edinmesini ve gerçek hayatla ilişki kurmasını sağlamaktadır. Aynı zamanda bir doğa olayının oluşum aşamalarının verilmesi çocukların düşünsel gelişimini de sağlamaktadır.

Metinde anlatılan su döngüsü bilimsel olarak da metinde anlatıldığı şekilde meydana gelmektedir. Burada inandırıcılık konusunda ikilem yaratabilecek unsur bu döngünün kar tanesinin ağzından anlatılmasıdır. Çünkü kar tanesinin konuşması ve başından geçenleri anlatması gerçek hayatta yaşanabilecek bir durum değildir.

Kar Tanesinin Serüveni metni çocukların yaş ve gelişim düzeyine uygundur. Metinde yeryüzündeki su döngüsü anlatılmıştır. Konu çocukların ilgisini çekebilecek bir konudur. Metin çocukları kitaba bağlayacak ve onlarda okuma zevki yaratacak bir muhtevaya sahiptir. Metindeki döngünün kar tanesinin ağzından anlatılması ve hikâye türünün içinde verilmesi çocukların bu konuda edinecekleri bilgilerin daha kalıcı olmasını sağlayacaktır.

Kar Tanesinin Serüveni hikâye türünde yazılmış bir metindir. Metinde çok az karakter bulunmaktadır. Metin tek bir olay etrafında gelişmektedir. Bu bakımdan metin hikâye türünün özelliklerini göstermektedir.

Metinde ana karakter kar tanesidir. Kar tanesi kendi başından geçenleri anlatmıştır. Yaşadıkları su döngüsünün aşamalarıdır. Kar tanesi metnin başından sonuna kadar davranışlarında tutarlıdır. Eline konduğu kişinin dost ve iyi biri olduğunu düşündüğü için kendisi de karakter açısından iyi olarak nitelendirilebilir. Bu nitelendirme kar tanesinin konacağı yerin seçiminde elinde sopayla köpek kovalayan çocuğun bulunduğu yere konmak istememesinden de anlaşılmaktadır. Kar tanesinin bu isteği toplumda kabul görmeyen ve karşı çıkılan bir tutum karşısında tavır aldığını da göstermektedir. Bu bakımdan metin çocukların olumlu kişilik gelişimi için ortam hazırlamaktadır.

Metinde anlatılan olayların geçtiği çevre çocukların algılayabileceği düzeydedir. Yazarın bu çevre ve yaşanan olaylara dair yaptığı betimlemeler çocukların olayı zihinlerinde canlandırmasını kolaylaştırmaktadır.

Metinde çocukların yaş ve gelişim düzeylerine uygun bir dil kullanılmıştır. Günlük hayatta sıkça kullanılan kelimelere yer verilmiştir. Metin içinde kullanılan “ibrik” kelimesinin çocuklar tarafından bilinemeyeceği düşünülmektedir. Ancak bu kelimenin anlamı metnin bağlamından çıkarılabilecek niteliktedir. Metinde kullanılan deyimlerin çoğunluğu günlük hayatta sık kullanılan deyimlerdir. Bu bakımdan metnin anlaşılmasını zorlaştıracak bir nitelikte değildir. Metinde kullanılan cümlelerin çoğunluğu kurallı cümle yapısındadır. Yer yer devrik cümleler de kullanılmıştır. Ancak devrik cümlelerin sayısı kurallı cümlelerden daha azdır. Metinde bulunan cümlelerin tamamına yakını etken çatılıdır. Hikâye türünde yazılmış olan metinde kahramanın başından geçenler yine kahramanın ağzından anlatıldığı için cümleler etken çatılıdır. Metinde çoğunlukla basit ve sıralı cümlelerin kullanıldığı görülmektedir. Bunların yanında çok az da olsa birleşik cümlelere de yer verilmiştir.

Metinde yazım ve noktalama kurallarıyla ilgili herhangi bir yanlışlığa rastlanmamıştır.

Kar Tanesinin Serüveni metninde kullanılan söz sanatları kişileştirme, konuşurma ve benzetmedir. Metin kar tanesinin ağzından anlatıldığı için metnin geneline kişileştirme ve konuşurma sanatları hâkimdir.

Kar Tanesinin Serüveni metnini oluşturan cümlelerin ve paragrafların uzunlukları çocukların yaş ve gelişim düzeylerine uygundur. Aynı şekilde metnin uzunluğu da yeterli düzeydedir. Metin üç sayfada tek sütun halinde verilmiştir. Her üç sayfada da metin ve resimler yan yana verilmiştir. Bu durum çocukların metni ve resmi aynı sayfada görmelerini sağlamış ve onların metni anlamasını kolaylaştırmıştır. Sayfaların resim ve metin düzenlemesi uygun şekilde yapılmıştır. Metin resim oranı birbiriyle dengelidir. Metni desteklemek amacıyla kullanılan resimler metnin içeriğini yansıtmaktadır. Metinde kullanılan resimler çocukların

sanatsal gelişim özelliklerine uygundur. Kullanılan resimler çocukların hayal gücünü ve yaratıcılıklarını destekler niteliktedir.

Metinde kullanılan yazı türü ve boyutu çocukların yaş ve gelişim düzeyine uygundur. Metinde bulunan kelime ve satırlar arasındaki boşluklar metnin rahatlıkla okunmasını sağlamaktadır. Metin kenarlarında bulunması gereken boşlukların oranı da yeterli düzeydedir.

V. BÖLÜM

5.1. TARTIŞMA VE SONUÇ

5.1.1. Ana Problem Cümlesine İlişkin Sonuçlar

Türkçe ders kitapları eğitim öğretim faaliyetlerinde birincil kaynak olarak kullanılmaktadır. Bu nedenle dersin amaçlarının gerçekleştirilebilmesi için Türkçe ders kitaplarına alınan metinlerin titizlikle seçilmesi gerekmektedir.

Türkçe ders kitaplarına alınacak metinlerin sınıf seviyesine göre seçilmesi oldukça önemlidir. Bu sınıf seviyelerindeki çocukların yaş ve gelişim düzeyleri metinlerin seçiminde önemlidir. Bu nedenle öğrencilerin yaş ve gelişim düzeyleri dikkate alınarak çocuk edebiyatı ölçütlerine göre metin seçilmesi doğru olacaktır. 2018-2019 eğitim öğretim yılında 5. sınıf Türkçe ders kitabı olarak kullanılan kitabın içinde bulunan metinlerin çocuk edebiyatının temel ilkeleri açısından incelenmesiyle ilgili çalışmamızda bu kitapta bulunan metinlerin çocuk edebiyatı ölçütlerine ne kadar uygun olduğu incelenmiştir. Çalışmada 8 tema içerisinde bulunan toplam 24 metin incelenmiştir. İncelenen metinlerin genel anlamda çocuk edebiyatı ölçütlerine uygun olduğu düşünülmektedir. Temaların içinde bulunan metinlerde çocukların duygusal ve zihinsel gelişimini olumsuz etkileyecek herhangi bir konuya yer verilmemiştir. Metinler, genel anlamda çocukların bilişsel ve duyuşsal açıdan gelişmelerini destekleyecek niteliktedir.

5. sınıf düzeyindeki çocukların olaya dayalı metinlerden hoşlandıkları dikkate alındığında kitapta 8 tane olaya dayalı metne yer verilmiş olması olumlu bir özellik olarak değerlendirilmektedir. Türkçe ders kitabında bulunan olaya dayalı metinlerin çocukların yaş ve gelişim düzeyine uygun olarak kurgulandığı, metinlerde bulunan mesajların çocukların gelişim düzeyine uygun olduğu düşünülmektedir. Kitapta bilgilendirici metin türünde 9 adet metin bulunmaktadır. Bu tarzda seçilmiş metin sayısının fazla olduğu düşünülmektedir. Fakat kitapta yer alan bilgilendirici metinlerin çocukların yaş ve gelişim düzeylerine uygun olduğu ve onların algılayabileceği düzeyde bilgiler verdiği düşünülmektedir. Ancak bu metinler

içerisinde bulunan “Sarımsak Soslu Makarna” ve “Tamburi Cemil Bey Enstrümanları Anlatıyor” başlıklı metinler giriş, gelişme ve sonuç bölümlerine dikkat edilmeden verilmiştir. Bu durum çocukların bilgilendirici metinlerin bölümlerini tam olarak kavrayamamalarına neden olmaktadır. Kitapta şiir türünde 6 metin bulunmaktadır. Bu metinler çocukların anlayabileceği düzeydedir. Şiirlerde kullanılan sanatlar ve mecazlar çocukların kavrama düzeyine göre oldukça iyi örneklerden seçilmiştir. 5. sınıf Türkçe ders kitabında farklı metin türlerinden örnekler bulunmaktadır. Bilgilendirici metin adı altında yer alan ve türlerine değinilmediği için belirtilmeyen farklı metin türleri kitapta yer almaktadır. Demir(2009), 6. sınıf Türkçe ders kitapları üzerine yaptığı çalışmasında ders kitaplarında farklı metin türlerinin bulunmasının öğrencilerin farklı edebi türleri tanıması bakımından olumlu bir özellik olduğunu ifade etmiştir.

Hızlı(2006), 8. sınıf Türkçe ders kitapları üzerine yaptığı çalışmanın sonucunda kitapta bulunan metinlerin çocuk edebiyatının genel ilkeleri açısından doğru seçilmediği sonucuna varmıştır. Ancak yapılan çalışmanın 2006 tarihli olması ve o günden sonra ders kitaplarının değiştiği göz önüne alındığında geçen süre içinde kitaplara metin seçiminde daha fazla titizlik gösterildiği düşünülmektedir.

5.1.2. Alt Problemlere İlişkin Sonuçlar

5.1.2.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Sonuçlar

Tema, ders kitaplarına alınan metinlerin ilişkili olduğu ana konuyu ifade etmektedir. Tema içerisinde bulunan metinlerin konuları ise alt temaları oluşturur. Alt temalar ana tema ile bağlantılı olmak zorundadır. Hazırlanan ders kitaplarının alt temalarının ana tema ile uygunluk içinde bulunması önemlidir. Temalar çocukların konuyu bir bütün olarak kavramalarını sağlamaktadır. Bu nedenle tema içerisine alınan metinlerin hem dersin kazanımlarını hem de temanın amaçlarını gerçekleştirecek nitelikte olması gerekir.

5. Sınıf Türkçe ders kitabında sekiz tema bulunmaktadır. Bu temaların içinde üçer metin yer almaktadır. Bu metinlerin yirmi iki tanesi içinde bulunduğu temaya uygun olarak seçilmiştir. Yalnızca yedinci tema olan Sağlık ve Spor teması içinde

bulunan Cazgır metni ve birinci tema olan Çocuk Dünyası teması içinde bulunan Ben Bir Çınar Ağacıydım metni içinde bulunduğu temaya uygun değildir. Cazgır metninde yağlı güreşlerde cazgır adı verilen kişinin yağlı güreşlerin başlamasından önce okuduğu dua bulunmaktadır. Söz konusu metnin Sağlık ve Spor teması yerine Milli Kültür teması içinde yer almasının daha uygun olacağı düşünülmektedir. Aynı şekilde Ben Bir Çınar Ağacıydım metninde bir ağaca çevresindekilerin verdiği zararlar anlatılmaktadır. Bu metnin çevre ile ilgili bir tema içinde yer almasının daha doğru olacağı düşünülmektedir.

Demir(2009), yaptığı çalışmada Türkçe ders kitaplarında bulunan metinlerin genel olarak içinde buldukları temaya uygun olarak seçildiğini ifade etmiştir. Bu tespit, 5. sınıf Türkçe ders kitabında bulunan metinlerin temalara genel anlamda uygun olduğu görüşümüzle örtüşmektedir.

5.1.2.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Sonuçlar

5. sınıf Türkçe ders kitabında 8 tane olaya dayalı metin, 9 tane bilgilendirici metin, 6 tane şiir metni ve bir tane de karikatür bulunmaktadır. Bu metinler içerisinde karikatür metni içinde yazılı herhangi bir unsur bulunmadığı için bu başlık altında değerlendirme dışı bırakılmıştır. Söz sanatlarına bilgilendirici metinlerde fazla yer verilmemiştir. Diğer metinlerde kişileştirme, konuşurma, abartma ve benzetme sanatları kullanılmıştır. Kullanılan söz sanatları 5. sınıf düzeyindeki öğrencilerin kolaylıkla anlayabileceği şekilde örneklendirilmiştir. 5. sınıf Türkçe dersi müfredatında bu sanatların bulunduğu ve öğretildiği dikkate alındığında öğrencilerin metin içinde kullanılan bu sanatları kolaylıkla anlayabildikleri düşünülmektedir.

5.1.2.3. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Sonuçlar

Ders kitaplarında bulunan metinlerin uzunlukları metnin anlaşılması ve kavranması açısından oldukça önemlidir. Bu bakımdan ders kitabına alınan metinlerin uzunluklarının çocukların yaş ve gelişim düzeyine uygunlukları dikkate alınmalıdır. Metinlerin uzunluğu çocukların metnin bütünü zihinde tutmaları

bakımından oldukça önemlidir. 5. sınıf Türkçe ders kitabında bulunan metinler çocukların metni okurken kolaylıkla bütünü zihinlerinde tutabilecekleri uzunluktadır. Telli(2008), Türkçe ders kitapları üzerine yaptığı çalışmasında metinlerin genel olarak çocukların düzeyine uygun bir uzunlukta olduğunu belirtmiştir. Bu tespit yaptığımız çalışmada elde ettiğimiz sonuç ile paralellik göstermektedir. Demir(2009), yaptığı çalışmada Türkçe ders kitabında bulunan metinlerin uzunluk açısından farklılık gösterdiğini belirtmiştir. Söz konusu çalışmada bazı metinlerin çok uzun olduğu bazı metinlerin ise çocukların seviyesine uygun olduğu tespit edilmiştir. Payza(2015), yaptığı çalışmada ders kitaplarında bulunan metinlerin uzun olduğu sonucuna varmıştır. Demir ve Payza'nın elde ettikleri sonuçlar beşinci sınıf Türkçe ders kitabında bulunan metinlerin uzunlukları ile ilgili görüşümüzle örtüşmemektedir.

5.1.2.4. Dördüncü Alt Probleme İlişkin Sonuçlar

Metinlerin okunabilirliğini etkileyen cümle ve paragraf uzunlukları metnin anlaşılması noktasında oldukça önemlidir. Bu nedenle metinlerde bulunan cümlelerin ve paragrafların uzunlukları hedef kitlenin düzeyine uygun olmalıdır.

5. sınıf Türkçe ders kitabında bulunan metinler cümle ve paragraf uzunlukları bakımından değişiklik göstermektedir. Kitapta düzyazı türünde yazılmış metinlerin cümle uzunluklarının genel anlamda 5. sınıf düzeyindeki çocukların okuma ve anlama becerilerine uygun olduğu düşünülmektedir. Ancak metinlerin içinde cümle uzunluklarının farklılık gösterdiği de görülmektedir. Çok fazla olmamakla birlikte metinlerde çocukların düzeyinin üzerinde bir uzunluğa sahip cümlelerin de bulunduğu belirlenmiştir. Hacıoğlu(2010), cümle uzunlukları üzerine yaptığı çalışmasında ders kitaplarında olması gerekenden daha uzun cümlelerin bulunduğunu belirlemiştir. Bu tespit incelediğimiz metinlerde uzunluk bakımından çocukların düzeyinin üstünde cümlelerin bulunduğu görüşüyle örtüşmektedir.

Metinlerdeki paragrafların uzunluklarının çocukların yaş ve gelişim düzeyine uygun olduğu düşünülmektedir. Yalnızca birinci temada yer alan “Oyuncak” adlı metinde birinci ve sekizinci paragrafların çocukların yaş ve gelişim düzeyine göre

uzun olduğu düşünölmektedir. Őir metinlerine bakıldığında dize uzunlukları ile kıtaların uzunluklarının yeterli olduğu ve okuma kolaylığı sağladığı görölmektedir.

Metinlerde bulunan basit cümlelerin sayısı birleşik cümlelerden fazladır. Hacıoğlu(2010), yaptığı çalışmada metin içinde bulunan basit cümlelerin sayısının birleşik cümlelerden fazla olduğunu tespit etmiştir. Bu tespit 5. sınıf Türkçe ders kitabında bulunan cümlelerin çoğunlukla basit olduğu görüşüyle örtüşmektedir.

5.1.2.5. Beşinci Alt Probleme İlişkin Sonuçlar

Metinlerin anlaşılmasında metin içinde bulunan kelimelerin anlamlarının bilinmesi önemlidir. Bu bakımdan ders kitaplarına metin seçiminde hedef kitlenin yaş ve gelişim düzeyi dikkate alınmalıdır. Metin içinde anlamı bilinmeyen kelimelerin fazla kullanılması hem metnin anlaşılmasını engellemekte hem de çocukların okudukları metinden sıkılmalarına neden olmaktadır. Bu nedenle içerisinde anlamı bilinmeyen çok fazla kelimenin bulunduğu metinlerin tercih edilmemesi daha doğru olacaktır.

5. sınıf Türkçe ders kitabında bulunan metinlerin çoğunluğunda çocukların anlamını bilemeyeceği kelimelere yer verilmiştir. Bu kelimelerin oranı metinlere göre değişkenlik göstermektedir. Ancak özellikle “15 Temmuz”, “Forsa”, “Tamburi Cemil Bey Enstrümanları Anlatıyor”, “Anadolu’da Cirit Oyunları”, “Cazgır” ve “Reçete” metinlerinde anlamı bilinemeyecek kelimelerin diğer metinlerde kullanılan kelimelerden daha fazla olduğu tespit edilmiştir. Yalçın (2005), ders kitaplarındaki söz varlığı üzerine yaptığı çalışmada metinlerde temel söz varlığı dışında öğrenilmesi zor olan kelimelerin bulunduğunu belirlemiştir. Kutlu (2006), Türkçe ders kitaplarındaki söz varlığı üzerine yaptığı çalışmada ders kitaplarının hazırlanmasında titiz davranılmadığını tespit etmiştir. Yaptığımız çalışmada ise yukarıda belirtilen çalışmalarla ilgili tespitlerin, 5. sınıf Türkçe ders kitabında bulunan bazı metinlerde anlamı bilinmeyen kelimelerin fazla olması açısından örtüştüğu görölmektedir. Avcı (2011), Türkçe ders kitaplarındaki dünya edebiyatı metinleri üzerine yaptığı çalışmada metinlerin genelinde çocukların seviyesine uygun seçimlerin yapıldığını belirtmiştir. Payza (2015), beşinci sınıf Türkçe ders kitaplarında bulunan metinler

üzerine yaptığı çalışmada metinlerin içerisinde yabancı sözcüklere sık yer verilmediğini tespit etmiştir.

5.1.2.6. Altıncı Alt Probleme İlişkin Sonuçlar

Deyim ve atasözleri bir dilin en önemli servetidir. Dilin ait olduğu milletin geleneklerini göreneklerini yaşam deneyimlerini yansıtır. Bütün bunların gelecek nesillere aktarımını sağlar. Ders kitaplarına alınan metinlerin bu serveti aktarmada önemli bir işlevi vardır. Bu nedenle metinlerde deyim ve atasözlerine yer verilmesi gerekmektedir. Beşinci sınıf Türkçe ders kitabında yer alan metinlerde deyimlere oldukça fazla yer verilmiştir. Bu deyimlerin bir kısmı günlük hayatta çocukların sık karşılaştıkları deyimlerdir. Bu deyimler dışında çocukların anlamını bilemeyeceği deyimlere de yer verildiği görülmektedir. Beşinci sınıf düzeyindeki çocukların düzeyinin üzerinde ve soyut kalan bu deyimlerin metinlerde kullanılması eleştirilecek bir durumdur. Bunun dışında Türkçe ders kitabında bulunan metinlerde birçok deyim yer verilmesi Türkçenin zenginliklerinin çocuklara öğretilmesi adına olumlu bir özellik olarak değerlendirilmektedir. Bunun yanında metinlerde atasözlerine yer verilmemiş olması da eleştirilecek bir durumdur. İncelenen yirmi dört metin içinde hiçbir atasözüne yer verilmemesi ders kitabı için büyük eksikliklerdir. Demir(2009), altıncı sınıf ders kitapları üzerine yaptığı çalışmada incelediği altmış dokuz metinde birçok deyim bulunmasına rağmen sadece iki atasözünün bulunduğunu tespit etmiştir. Güfta ve Kan(2011), yedinci sınıf Türkçe ders kitapları üzerine yaptıkları çalışmada kitapta yer alan metinlerde kültürel öğeler yönünden en az atasözlerine yer verildiğini belirtmiştir. Temizkan(2008), 4, 5, 6 ve 7. sınıf Türkçe ders kitaplarında yalnızca bir atasözüne yer verildiğini tespit etmiştir. Bu tespitler ders kitaplarında deyimlere yer verildiği ancak atasözlerine çok az yer verildiği görüşümüzle örtüşmektedir.

5.1.2.7. Yedinci Alt Probleme İlişkin Sonuçlar

Türkçe dersi çocukların ana dillerini doğru bir şekilde öğrenmesini amaçlamaktadır. Bu amacı gerçekleştirmek adına temel olarak kullanılan araçların

başında ders kitapları gelmektedir. Bu nedenle çocukların ana dilini doğru bir şekilde öğrenmesini sağlamak için ders kitaplarına alınan metinlerin yazım kurallarına uygun şekilde düzenlenmiş olması gerekmektedir.

Beşinci sınıf Türkçe ders kitabında bulunan metinlerin genel anlamda yazım kurallarına uygun olduğu görülmüştür. Ancak “Bilmeyen Var mı?” ve “Uzayda Bir Gün” metinlerinde yazım kurallarına aykırı kullanımların olduğu tespit edilmiştir. “Bilmeyen Var mı?” metninde akrabalık ismi bildiren kelimelerin yazımında, “Uzayda Bir Gün” metninde de birleşik kelimelerin yazımında yanlışlık yapılmıştır. Karabıyık(2006), Türkçe ders kitapları üzerine yaptığı çalışmada okuma parçalarında ve metin altı çalışmalarda çok sayıda yazım yanlışının bulunduğunu tespit etmiştir. Batur(2010), ilköğretim 6. sınıf Türkçe ders kitapları üzerine yaptığı çalışmada, Türkçe ders kitaplarında en çok yanlış ya da eksik ek kullanımından kaynaklı hataların bulunduğunu tespit etmiştir. İncelediği kitapların genel anlamda yazım kurallarına uygun olduğunu belirtmiştir. Yaptığımız çalışmada yazım kurallarıyla ilgili ulaştığımız sonuç Batur’un çalışmasında elde ettiği sonuç ile örtüşmektedir.

5.1.2.8. Sekizinci Alt Probleme İlişkin Sonuçlar

Türkçe ders kitaplarında bulunan metinlerin amaçlarından biri de Türkçenin kurallarının sezdirilmesidir. Bu nedenle metinlerde noktalama işaretlerinin işlevlerine uygun olarak kullanılması gerekmektedir. Yaptığımız çalışmada bazı metinlerde noktalama yanlışlıklarının bulunduğu tespit edilmiştir. Yapılan bu hatalar noktanın uygun yerde kullanılmaması, virgül ve noktalı virgülün gereksiz kullanılmasıdır. Bunların dışında kitapta bulunan metinlerde noktalama işaretlerinin uygun şekilde kullanıldığı görülmüştür. Batur(2010), 6. sınıf Türkçe ders kitapları üzerine yaptığı çalışmada ders kitaplarında çeşitli noktalama işaretlerinin kullanımında yanlışlık yapıldığını tespit etmiştir. Bu yanlışlıkların dışında 6. sınıf Türkçe ders kitaplarında genel olarak noktalama işaretlerinin işlevlerine uygun olarak kullanıldığını belirtmiştir. Bu tespit çalışmamızda ulaştığımız sonuç ile örtüşmektedir. Aynı şekilde Avcı(2011), Türkçe ders kitaplarındaki dünya edebiyatı metinleri üzerine yaptığı çalışmada bu metinlerde en fazla yapılan dil yanlışlarının noktalama işaretleriyle ilgili olduğunu belirtmiştir. Demir(2009), 6. sınıf ders

kitapları üzerine yaptığı çalışmada incelenen metinlerin noktalama işaretlerinin kullanımını bakımından başarılı olduğunu belirtmiştir.

5.1.2.9. Dokuzuncu Alt Probleme İlişkin Sonuçlar

Metinlerde anlatılanları desteklemek amacıyla çeşitli görseller kullanılır. Bu görseller çocukların düş gücünü ve imgesel düşünme becerisini geliştirir. Çocukta resim yapma, görselleri okuma ve bu görsellerle iletişim kurma isteği uyandırır. Bu nedenle metinlerde kullanılan görsellerin metnin içeriğine uygun olması ve metni desteklemesi gerekir. 5. sınıf Türkçe ders kitabında bulunan metinlerde kullanılan görseller genel olarak metinlerin içeriğini yansıtmaktadır (Arı, 2008; Damar, 2016; Baş ve İnan Yıldız, 2014; Erdost, 2012; Ercantürk, 2015). Ancak “Püf Noktası” ve “Anadolu Sevgisi” metinlerinde bulunan resimler metinlerin içeriğini yansıtmama bakımından zayıf bulunmuştur. “Bilmeyen Var mı?”, “Okuma Kitaplarım” ve “Kitabın Serüveni” adlı metinlerde de görsellerin metinlerin içeriğini yansıttığı fakat bu görsellerin daha iyi tasarlanabileceği de düşünülmektedir (Aygün, 2014; Avcı, 2011; Batur, 2010; Bulut, 2008; Cımbız, 2018; Demir, 2009; Hızlı, 2006; İşcan, 2018; Kolaç, 2003; Telli, 2008; Payza, 2015; Yılmaz, 2013).

5.1.2.10. Onuncu Alt Probleme İlişkin Sonuçlar

Ders kitaplarında bulunan görseller, metinlerin içeriğini desteklemek ve anlatılanları somutlaştırmak amacıyla kullanılmaktadır. Bu nedenle kullanılan görsellerin tasarımının uygun şekilde yapılması gerekmektedir. Türkçe ders kitabında bulunan metinlerde kullanılan fotoğraflar metinlerin içeriklerine uygun şekilde seçilmiştir. Metinlerde bulunan resimlere bakıldığında genel olarak metinlerin içeriklerine uygun olarak seçildiği görülmüştür. Beşinci sınıf Türkçe ders kitabında bulunan her metin için genel olarak yeterli sayıda görsel kullanıldığı görülmektedir. Ancak bazı metinlerde gereğinden fazla görsel kullanılması ve bu görsellerin sayfada metinden daha fazla yer kaplaması metinlerin ikinci plana itilmesine neden olmuştur. Batur(2010), yaptığı çalışmada ders kitaplarında kullanılan görsellerin kısmen fazla olduğunu ve metni ikinci plana ittiğini tespit etmiştir. Bu tespit yaptığımız çalışmada

belli metinlerde aynı şekilde hareket edildiği görüşüyle örtüşmektedir. Bazı metinlerde kullanılan resimlerin çocukların hayal gücünü geliştirme bakımından yeterli olmadığı düşünülmektedir. Payza(2015), Türkçe ders kitapları üzerine yaptığı çalışmada, metinlerde kullanılan resimlerin çocukların hayal güçlerini geliştirme bakımından yetersiz olduğunu belirtmiştir. Bu tespit çalışmamızda incelediğimiz bazı metinlerde bulunan resimler açısından örtüşmektedir. Metinlerde bulunan resimlerde bazı renk tonlarının yoğun olarak kullanılması, bu renklerin ilgili olduğu unsurun dışına taşarak diğer unsurlarda farklılık oluşturmaya neden olmuştur. Ders kitabının genelinde kullanılan resimlerde özellikle yeşil rengin aynı tonlarının kullanılması resimlerde yer alan ortamın tam olarak yansıtılmamasına neden olmuştur. Bunun yanında bazı resimlerde kullanılan çizimlerin basit düzeyde yapıldığı ve resimde bulunan unsurun tam olarak yansıtılmadığı görülmektedir. İnsan çizimlerinde özellikle yüz yapılarının tam olarak yansıtılmadığı görülmektedir. Somut işlemler döneminde bulunan beşinci sınıf düzeyindeki çocukların metinleri resimler aracılığıyla somutlaştırdıkları düşünüldüğünde metinlerde bulunan görsellerin titizlikle tasarlanmamış olması önemli bir eksiklik (Avcı, 2011; Aygün, 2014; Batur, 2010; Bulut, 2008; Cımbız, 2018; Demir, 2009; Evren, 2008; Hızlı, 2006; İşcan, 2018; Kolaç, 2003; Payza, 2015; Telli, 2008; Yılmaz, 2013).

5.1.2.11. On Birinci Alt Probleme İlişkin Sonuçlar

Ders kitapları çocukların derse olan ilgilerini artırma bakımından önemli bir rol oynamaktadır. Kitapların içeriğindeki metinler dersin kazanımlarını gerçekleştirmede birinci önceliğe sahiptir. Ancak ders kitaplarının içeriği kadar görsel tasarımı da bilgi aktarımında önemlidir. Görsel tasarımı uygun bir şekilde yapılan metinler öğrencilerin görsel hafızasının gelişimine katkı sağlayacaktır. Metnin bulunduğu sayfaların belli bir düzen gözetilerek tasarlanması çocukların karmaşa duygusuna kapılmalarını önleyecek ve metnin bütününe anlamasına katkı sağlayacaktır. Bu nedenle metinlerin sayfa düzenleri içeriği aktarmada yardımcı olacak şekilde tasarlanmalıdır. Beşinci sınıf Türkçe ders kitabındaki sayfa tasarımları genel olarak uygun şekilde yapılmıştır. Metinleri oluşturan kelimeler ve satırlar arasında yeterli boşlukların bulunduğu tespit edilmiştir. Aynı şekilde metinlerin

kenarlarında bulunması gereken boşlukların oranının da yeterli olduğu görülmüştür. Metinler genellikle tek sütun halinde verilmiştir. Ancak bazı metinlerin yan yana iki sütun şeklinde verildiği de görülmektedir. Metinlerin resim ve metin düzenlemesinin genel olarak uygun yapıldığı görülmektedir. Ancak “Bilmeyen Var mı?”, “Sarımsak Soslu Makarna” ve “Tamburi Cemil Bey Enstrümanları Anlatıyor” metinlerinin sayfa tasarımı uygun şekilde yapılmamıştır. Bu metinlerin sayfa düzenleri karmaşa duygusu yaratmaktadır. “Bilmeyen Var mı?” metninin sayfa düzeni paragrafların ve resimlerin farklı yerlerde verilmesi ile bu paragrafların okunmasında belli bir düzeninin olmayışı çocukların önce hangi bölümü okuyacaklarına dair tereddüt yaşamalarına neden olmaktadır. “Sarımsak Soslu Makarna” ve “Tamburi Cemil Bey Enstrümanları Anlatıyor” metinleri farklı alt başlıklar halinde verilmiş ve sayfalara belli bir düzen gözetilmeden dağıtılmıştır. Aynı şekilde sayfada kullanılan resimlerin ve fotoğrafların da sayfaya dağıtılmasında belli bir düzen görülmemektedir. Bu durum sayfa yapısı ile ilgili karmaşa duygusu yaratmakta ve metnin amacını gerçekleştirme bakımından olumsuz bir durum yaratmaktadır. Bu metinlerde görsel öğeler ve metin, sayfaya dağınık bir şekilde yerleştirilmiş; sayfa başı, ortası ve sonu dikkate alınmamıştır. Söz konusu metinler açık ve anlaşılır şekilde düzenlenmemiştir. Bu bakımdan metnin okunurluğunu da olumsuz etkilemektedir. Ünsal ve Güneş (2002), tarafından yapılan çalışmada incelenen ders kitabında görsel sunum açısından hataların bulunduğu tespit edilmiştir. Bu tespit ders kitabında bulunan bazı metinlerin sayfa yapılarıyla ilgili görüşümüzü desteklemektedir.

Çocuklar okudukları kitabın yazarı hakkında bilgi edinmekten, onların dünyalarını öğrenmekten çok hoşlanmaktadır. Bu nedenle çocuk kitaplarında yazar hakkında bilgi mutlaka verilmelidir (Ay, Üstündağ, Şenol ve Yükselen 2017). Beşinci sınıf Türkçe ders kitabında bulunan metinlerin yazarlarıyla ilgili, metinlerin bulunduğu sayfalarda çıkartma şeklinde ve metinden bağımsız olarak ayrı bir yerde bilgiler verilmektedir. Verilen bu bilgilerin yazarın hayatı hakkında bilgi edinme bakımından faydalı olduğu düşünülmektedir. Ancak ders kitabındaki metinlerin tamamının yazarları hakkında bilgilere yer verilmemiştir. “Ben Bir Çınar Ağacıydım”, Bilmeyen Var mı?”, “15 Temmuz”, “Uzayda Bir Gün”, “Sarımsak Soslu Makarna” ve “Tamburi Cemil Bey Enstrümanları Anlatıyor” metinlerinin

yazarlarıyla ilgili bilgiler ders kitabında bulunmamaktadır. Bu durum bir eksiklik olarak değerlendirilmektedir.

5.1.2.12. On İkinci Alt Probleme İlişkin Sonuçlar

Ders kitaplarında bulunan metinlerin yazı türünün çocukların okumasını kolaylaştıracak şekilde seçilmesi oldukça önemlidir. Bitişik eğik yazının kullanıldığı metinlerin dik temel yazıyla yazılan metinlere göre daha zor okunduğu bilinmektedir. Bu nedenle metinlerin yazı türünün dik temel yazı şeklinde seçilmesi daha doğru olacaktır. Beşinci sınıf Türkçe ders kitabında bulunan metinlerin yazı türü genel olarak Calibri yazı türüdür. Kitapta Calibri yazı türünün kullanılmadığı iki metin bulunmaktadır. “Bilmeyen Var mı?” metninde diğer metinlerden farklı olarak Comic Sans MS yazı türü, “Sağlıklı Yaşıyorum” metninde de MyriadPro yazı türünün kullanıldığı görülmüştür. Metinlerde kullanılan yazı türü çocukların metni kolaylıkla okuyabilmelerini sağlayacak niteliktedir. Telli(2008), yaptığı çalışmada metinlerin yazı türünün genel olarak Calibri ve Comic Sans MS olduğunu tespit etmiştir. Bu çalışmada da metinlerin yazı türünün genel olarak Calibri yazı türü olduğu, bunun yanında iki metinde farklı yazı türünün kullanıldığı tespit edilmiştir. Bu tespit yukarıda belirtilen çalışmanın sonucu ile örtüşmektedir.

5.1.2.13. On Üçüncü Alt Probleme İlişkin Sonuçlar

Ders kitaplarında kullanılan yazı boyutunun çocukların metni kolayca okuyabilmelerine yardımcı olacak nitelikte seçilmesi gerekmektedir. Bunun yanında yazıda kullanılan renk ve karakter özellikleri de çocukların yaş ve gelişim düzeylerine uygun olmalıdır. 5. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan metinlerin yazı boyutu genel olarak çocukların metni kolayca okuyabilmelerini sağlayacak niteliktedir. Metinlerin genelinin yazı boyutu 11 puntodur. Ancak “Bilmeyen Var mı?” ve “Sağlıklı Yaşıyorum” metinlerinin yazı boyutu 9 puntodur. Söz konusu metinlerin yazı boyutu beşinci sınıf düzeyindeki çocuklara göre küçüktür. Bunun yanında “Sağlıklı Yaşıyorum” metninde yazıların silik olduğu da görülmektedir. Özellikle üzerinde nokta bulunan harflerin noktalarının görülemeyecek derecede silik

olması çocukların metni okuyamamasına neden olmaktadır. “Tamburi Cemil Bey Enstrümanları Anlatıyor” metninde farklı yazı boyutları kullanılmıştır. Metinde enstrümanların tanıtımı farklı başlıklar altında yapılmıştır. Bu başlıkların altında verilen bilgilerin yazı boyutu 9,10 ve 11 puntodur. Punto değeri küçük olan bölümler çocukların okurken zorlanmalarına neden olmaktadır. Batur(2010), 6. sınıf Türkçe ders kitapları üzerine yaptığı çalışmada metinlerde kullanılan yazı boyutunun genel olarak seviyeye uygun olduğunu tespit etmiştir. Hızlı(2006), sekizinci sınıf Türkçe ders kitapları üzerine yaptığı çalışmada metinlerin yazı boyutunun çocukların okuması için yeterli büyüklükte olduğunu tespit etmiştir. Telli(2008), ders kitapları üzerine yaptığı çalışmada yine aynı sonuca ulaşmıştır. Yukarıda belirttiğimiz çalışmalar, ders kitaplarında kullanılan yazı boyutunun genel olarak çocukların düzeyine uygun olduğu görüşümüzle örtüşmektedir.

5.2. ÖNERİLER

Beşinci sınıf Türkçe ders kitabında bulunan metinlerin çocuk edebiyatının temel ilkelerine uygunluğu üzerine yapılan bu çalışma sonucunda metinlerde belirlenen eksikliklerin giderilmesinin daha etkili bir Türkçe öğretiminin yapılması için faydalı olacağı düşünülmektedir. Bu eksikliklerin giderilmesi için aşağıdaki önerilerde bulunulmuştur:

1. Türkçe ders kitaplarına alınan metinler temalara uygun olarak seçilmelidir.
2. Türkçe ders kitaplarına alınan metinlerde cümle ve paragraf uzunlukları titizlikle incelenmelidir.
3. Türkçe ders kitaplarına alınan metinler noktalama işaretleri konusunda titizlikle incelenmelidir.
4. Türkçe ders kitaplarında sözcüklerin yazımı konusunda dikkatli olunmalıdır.
5. Türkçe ders kitaplarında bulunan metinlerin yazı boyutu çocukların düzeyine uygun olarak belirlenmeli ve bütün metinlerde birlik sağlanmalıdır.

6. Ders kitaplarındaki metinlerde çocukların düzeyine uygun deyimler kullanılmalıdır.

7. Beşinci sınıf Türkçe ders kitaplarında bulunan metinlerde on beş atasözüne yer verilmelidir.

8. Ders kitaplarındaki resimlerin tasarımında metnin içeriğini tam olarak yansıtması konusunda daha özenli davranılmalıdır.

9. Ders kitaplarında metinlerin bulunduğu sayfalar karmaşaya yer vermeyecek şekilde tasarlanmalıdır.

10. Metinlerde kullanılan görsellerin tasarımında kullanılan renklerin seçimi daha özenli yapılmalıdır.

11. Ders kitaplarında bulunan bütün metinlerin yazarlarına ilişkin bilgilere yer verilmelidir.

12. Beşinci sınıf Türkçe ders kitabında bulunan metinler üzerine yapılan bu çalışmada, ders kitabında bulunan iki metnin altıncı sınıf Türkçe ders kitabında da aynı şekilde yer aldığı görülmüştür. Türkçe ders kitaplarına metin seçiminde aynı metinlerin diğer sınıf düzeylerindeki Türkçe ders kitaplarında kullanılmamasına dikkat edilmelidir.

KAYNAKÇA

- Ağdemir, S. (1996). Ders Kitaplarının Tasarım İçerik ve Üretim Aşamaları. *Türkiye’de ve Almanya’da İlköğretim Ders Kitapları Sempozyumu*, Ankara: Bizim Büro Basımevi.
- Akan, R. (2001). *İlköğretim Türkçe 5. Sınıf Ders Kitaplarındaki Tümce Yapıları*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.
- Alper, Y. C. (2002). *4306 Sayılı Sekiz Yıllık İlköğretim Kanununun Kabulünden Sonra İlköğretim Kurumlarının Sekizinci Sınıflarında Okutulan Türkçe Ders Kitapları Üzerine Bir İnceleme*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Pamukkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Denizli.
- Arı, S. (2008). *MEB, İlköğretim Yedinci Sınıf Türkçe Ders Kitabında Resimlerin İçerikle Uyumu*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Bolu.
- Arıcı, A. F. (2016). *Çocuk Edebiyatı ve Kültür*. Ankara: Pegem Yayınları
- Arıcı, A. F., Arslan, M. A., Erkal, M., Karay, H., Stebler, M. Z., Şimşek, T., Urgan, S., Yakar, Y. M., Yalçın, F., Yurt, S. U.(2011). *Kuramdan Uygulamaya Çocuk Edebiyatı El Kitabı*. Ankara: Grafiker Yayınları.
- Arpacı, Ö. (2006). *Çocuk Kitaplarında İletiler ve İletilerin Aktarım Biçimi(Sevim AK Örneği)*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Mersin Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Mersin.
- Arslan, A. (2009). Yapılandırmacı Öğrenme Yaklaşımı ve Türkçe Öğretimi, *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 13 (1), 143-154.
- Atmaca, A. E. (2006). İlköğretim Ders Kitaplarında Görsel Tasarım ve Resimleme. *Milli Eğitim Dergisi*, Sayı 171, s. 316-322.

Avcı, Ş. (2011). *Türkçe Ders Kitaplarındaki Dünya Edebiyatı Metinlerinin İçerik Açısından İncelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Mustafa Kemal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Hatay.

Aygün, A. (2014). *2004-2013 Yılları Arasında Yayımlanan Resimli Öykü Kitaplarında Metin-Resim İlişkisinin İncelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü. İstanbul.

Baş, B. (2003). Altıncı Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Metin Türleri Üzerine Bir İnceleme. *TÜBAR-XIII*, s.257-265.

Baş, B. (2012). *Türkçe Öğretimi Açısından Çocuk Edebiyatı*. Ankara: Pegem Akademi.

Baş, B. ve İnan Yıldız, F. (2014). İlkokul Türkçe Ders Kitaplarının Resim-Metin İlişkisi Açısından Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11 (28), 139-151.

Batur, Z.(2006). *İlköğretim 8. Sınıf Öğrencilerinin Türkçe 6. ve 7. Sınıf Ders Kitaplarından Geçen Bilinmeyen Kelimeleri Kazanım Düzeyleri Üzerine Bir Araştırma*.(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Afyon.

Batur, Z. (2010). *İlköğretim 6. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarının Farklı Değişkenler Açısından İncelenmesi*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Konya.

Batur, Z. ve Erkek, G. (2017). İlk ve Ortaokul Türkçe Ders Kitapları: Atasözleri. *International Journal of Language Academy, Volume 5(4) August 2017*, p. 19-32.

Bilkan, A. F.(2005). Çocuk Edebiyatı-Kavram ve Mahiyeti, *Hece Dergisi Çocuk Edebiyatı Özel Sayısı*, s. 7-17.

Canlı, S. (2014). *Türkçe Ders Kitaplarına Seçilecek Metinlerin Niteliği Üzerine Bir Araştırma*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Ankara.

Canlı, S. (2015). Türkçe Ders Kitaplarına Seçilecek Metinlerin Belirlenmesinde Çocuğa Görelik İlkesi. *Dil Eğitimi ve Araştırmaları Dergisi*, 1(1), s.98-123.

Civaroğlu, O. (2000). *Çocuk Edebiyatı*. İstanbul: Esin Yayınları.

Cokum, S. (1988). *Çocuk Edebiyatı Yıllığı*. İstanbul: Gökyüzü Yayınları.

Coşkun, E. (2003). Çeşitli Değişkenlere Göre Lise Öğrencilerinin Etkili Okuma Becerileri ve Bazı Öneriler. *TÜBAR-XIII*, s. 101-130.

Coşkun, E. (2007). Geçmişten Günümüze Türkçe Öğretimi. *İlköğretimde Türkçe Öğretimi*. Ankara: PegemA Yayıncılık.

Coşkun, B. (2008). *İlköğretim 5. Sınıf Türkçe Dersi Öğrenci Çalışma Kitaplarının ve Ders Kitaplarının Çeşitli Açılardan İncelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Adana.

Coşkun, E. ve TAŞ, S. (2008). Ders Kitaplarının Metin Seçimi Açısından Türkçe Öğretim Programlarının Değerlendirilmesi, *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(10), 59-74.

Çam, B. (2006). *İlköğretim Öğrencilerinin Görsel Okuma Düzeyleri ile Okuduğunu Anlama, Eleştirel Okuma ve Türkçe Dersi Akademik Başarıları Arasındaki İlişki*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Osmangazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Eskişehir.

Çeçen, M. A. ve Çiftçi, Ö. (2007). İlköğretim 6. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Metinlerin Tür ve Tema Açısından İncelenmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 173, 39-49.

Çetinkaya, Z. (2007). *Masalların Türkçe Öğretimindeki Yeri ve Önemi*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü. İzmir.

Çıkla, S. (2005). Tanzimat'tan Günümüze Çocuk Edebiyatı ve Bazı Öneriler. *Hece Dergisi Çocuk Edebiyatı Özel Sayısı*, s. 89-107.

Çınar, İ. (2009). Çocuk Kitaplarında Bulunması Gereken Bazı Özellikler. *Eğitim Dergisi*, Sayı: 22. <http://www.egitirim.gen.tr/site/arsiv/56-22/372-ikram-cocuk-kitaplarinda-bulunmasi-gereken-bazi-ozellikler.html> Erişim Tarihi: 24.11.2015

Damar, Z. (2016). *Ortaokul 5. Sınıf Türkçe Kitaplarındaki Resimlerin Çocuk Resimleriyle İlgisi ve Eğitime Yansımaları*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Ankara.

Danışoğlu, H. (2006). *Eğlendirici Yazınsal Türlerin Türkçe Öğretiminde Kullanımı ve Bu Çerçeve 2004-2005 Türkçe Öğretim Programının Değerlendirilmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü. İzmir.

Değirmenci, M. (2010). *Çocuk Hikâyesi ve Fakir Baykurt'un Çocuk Hikâyeciliğine Katkısı*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İnönü Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Malatya.

Demirkol, N. (2008). *İngiliz Roman Geleneğinde Çocuk Edebiyatının Gelişimi: Arketipçi Eleştiri Kuramına Göre Alice Harikalar Diyarında, Define Adası, Orman Kitabı Eserlerinin İncelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.

Dilidüzgün, S. (2004). *Çağdaş Çocuk Yazını*. Yazın Eğitime Atılan İlk Adım, İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.

Dilidüzgün, S. (2006). Çocuk Kitaplarının Çocuğun Sanat Eğitimine Katkısı, 2. *Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu Kitabı*, Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.

Ediş, S.(2004). *İlköğretim Ders Kitaplarında Altıncı Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Resimleme-Metin İlişkisi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.

Ekinci Çelikpazu, E., Aktaş, E. (2011). MEB 6, 7, 8. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Metinlerin Değer İletimi Açısından İncelenmesi. *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, Volume 6(2), Spring 2011, p. 413-424.

Elli, T. (2011). *İlköğretim 8. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin Anlaşılabilirlik Düzeyi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Niğde Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Niğde.

Enginün, İ. (1987). Çocuk Edebiyatına Toplu Bir Bakış. *Türk Dili Dergisi Çocuk Edebiyatı Özel Sayısı*. Ankara: TDK Yayınları.

Erşahin, I.U.(2009). *Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Çocuk Edebiyatı Metinlerinin Çağdaş Çocuk Edebiyatı İlkeleri Açısından Değerlendirilmesi ve Eğitsel Öneriler*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.

Ercantürk, O. K. (2015). Türkçe Ders Kitaplarındaki Yazılı Metinler ile Metin Görsellerin Uyumu, *Turkish Studies*, 10 (3), 427-454.

Erdost, I. (2012). *İlköğretim Üçüncü Sınıf Türkçe Ders Kitaplarının Resim (İllüstrasyon) ve İçerik Uyumuna İlişkin Öğrenci ve Öğretmen Görüşleri*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Ankara.

Evren, Z. (2008). *İlköğretim 6. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Edebî Metinlerin Çocuk Edebiyatı Ölçütlerine Göre Değerlendirilmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Afyon.

Evren, K. (2014). Çocuk Edebiyatında Karakter Kavramı. *Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Sosyal Bilimler Eğitim Dergisi*, Sayı 33, s. 60-79.

Ewers, Hans-Heino (1996). İlk Okuma Kitabından Çocuk Romanına-Almanya'da İlköğretim Çağındaki Çocuklar İçin Okul Dışı Okumayı Teşvik Eden Resimli Kitaplar, (Editör Grubu: Hasan Coşkun, İsmail Kaya, Jörg Kuglin) Türkiye'de ve Almanya'da İlköğretim Ders Kitapları, *Türk Alman Kültür İşler Kurulu Yayın Dizisi No: 11*.

Gariboğlu, K.(1972). *Örnekli Kompozisyon Bilgileri*. Ankara: Gariboğlu Yayınları.

Göğüş, B. (1993). İlköğretim Okullarında Türkçe Öğretimi ve Sorunları. *Türk Eğitim Derneği Yayınları, 11. Öğretim Toplantısı*. Ankara: Şafak Matbaacılık.

Gönen, M., Katrancı, M., Uygun, M. ve Uçuş, Ş. (2011). İlköğretim Birinci Kademe Öğrencilerine Yönelik Çocuk Kitaplarının, İçerik, Resimleme ve Fiziksel Özellikleri Açısından İncelenmesi. *Eğitim ve Bilim Dergisi, 36(160), 250-265*.

Güfta, H. ve Kan, M. O. (2011). İlköğretim 7. Sınıf Türkçe Ders Kitabının Dil ile İlgili Kültür Ögeleri Açısından İncelenmesi, *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 8(15), 239-256*.

Güleç, H. Ç., Geçgel H.(2006). *Çocuk Edebiyatı*. Ankara: Kök Yayınları.

Güler, F. (2001). *İlköğretim II. Kademe Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin Türkçe Öğretimi Bakımından Değerlendirilmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Erzurum.

Güleryüz, H.(2002). *Yaratıcı Çocuk Edebiyatı*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.

Güleryüz, H.(2003). *Yaratıcı Çocuk Edebiyatı*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.

Günesu, Y. (2015). *Beşinci Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Şiirlerin Çocuğa Görelik İlkesi Doğrultusunda İncelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü. İstanbul.

Güneş, F. (2000). Çocuk Kitaplarının Okunabilirlik Ölçütleri Açısından İncelenmesi, *1. Ulusal Çocuk Kitapları Sempozyumu Kitabı*, Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.

Güneş, F. (2002). *Ders Kitaplarının İncelenmesi*. Ankara: Ocak Yayınları.

Gür, T., Coşkun, İ. ve Sağlam, F. (2013). İlkokul 2, 3 ve 4. Sınıf Türkçe Ders Kitapları Bütüncesinin Kelime Hazinesini Geliştirme Eğitimi Açısından İncelenmesi, *Turkish Studies*, 8(1), 1561-1570.

Gürel, Z. (1995). Çocuk Edebiyatı Kavramı Üzerine. *Milli Eğitim Dergisi*, Sayı 126, s.46-47.

Gürel, Z. (2001). *İki Bine Doğru Çocuk Edebiyatımız*. Ankara: Bizim Büro Basımevi.

Gürel, Z., Temizyürek, F., Şahbaz, N.K. (2007). *Çocuk Edebiyatı*. Ankara: Öncü Kitap.

Gürkan, T., Gökçe, E. (2000). İlköğretim İlkokuma-Yazma Kitaplarının İncelenmesi, *I.Ulusal Çocuk Kitapları Sempozyumu*, Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi ve TÖMER Dil Öğretim Merkezi Yayınları.

Hacıoğlu, Ö. (2010). *İlköğretim 6, 7, 8. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarının Cümle Bakımından İncelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü. İstanbul.

Hızlı, İ. (2006). *İlköğretim Sekizinci Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Metinlerin Çocuk Edebiyatı Açısından Değerlendirilmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Afyon.

Işık Demir, A. (2009). *Yeni Programa Göre Hazırlanmış İlköğretim 6. Sınıf Türkçe Ders Kitapları ve Bu Kitaplardaki Metinlerin Çocuk Edebiyatı Ölçütlerine Uygunluğu*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Sakarya.

Işıtan, S. (2005). *Resimli Çocuk Kitaplarının Benlik Kavramıyla İlgili Konuları İçermesi Yönünden İncelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Ankara.

İşcan, A., Cımbız A. T. (2018). Ortaokul 5. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Resimlerin Metinlerle Uyum Düzeyinin İncelenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18 (1), 250- 272.

Karabıyık, B. (2006). *İlköğretim 6.-8. Sınıflar Türkçe Ders Kitaplarındaki Dil Yanlılıkları*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.

Karagöz, B. (2009). *Yapılandırmacı Yaklaşımına Göre İlköğretim 6 ve 7. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Değerlerin İncelenmesi (Muğla İli Örneği)*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Muğla Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Muğla.

Karakaş, Ö. (2013). *8. Sınıf Öğrencilerinin Okuma Tutumları Üzerine Bir Araştırma(MEB Tarafından Ortaokul Öğrencilerine Önerilen 100 Temel Eser Örneğinde)*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Afyon.

Karataş, E. (2014). Çocuk Edebiyatında Karakter Kavramı. *Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı 33, s. 60-79.

Karatay, H. (2007). Dil Edinimi ve Değer Öğretimi Sürecinde Masalın Önemi ve İşlevi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, Sayı 3, s.463-477.

Karatay, H. (2011). Karakter Eğitiminde Edebi Eserlerin Kullanımı. *Turkish Studies*, Sayı 1, s.1398-1412.

Kaya, G. (2005). *2003-2004 Eğitim Öğretim Yılında İlköğretim 7. Sınıflarda Okutulacak Türkçe Ders Kitaplarındaki Hazırlık Çalışmaları ve Metni Anlama Sorularının İncelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Mustafa Kemal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Hatay.

Kaya, M.(2011). Çocuk Edebiyatı Kitaplarında Resim. *Eğitim-Sen Okul Öncesi Çocuk Edebiyatı Kitap Kataloğu*, Ankara: Eğitim-Sen Yayınları.

Kentemir, E. (1979). Çocuk Kitapları Sorunu. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 12(1-4), s.191-202.

Kıbrıs, İ. (2006). *Çocuk Edebiyatı*. Ankara: Tek Ağaç Yayınevi.

Kırtunç, E. (1987). Çocuk Yayınlarında Resim ve Estetik, *Çocuk Yayınları Sempozyumu Bildiriler*, Ankara: Sevinç Matbaası.

Koç, M. (2013). 8. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin Değerler Bakımından İncelenmesi. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü. İstanbul.

Koçak, M. (2017). 2000-2014 Yılları Arasında Okul Öncesi Dönem Çocukları İçin Yayımlanmış Olan Hikâye Kitaplarının Dış Yapı, İçyapı ve Resimleme Nitelikleri Açısından İncelenmesi. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Edirne.

Kolaç, E. (2003). İlköğretim Dördüncü Sınıf Türkçe Ders Kitaplarının Öğretmen Görüşlerine Dayalı Olarak Değerlendirilmesi. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, XVII (1), 105–137.

Kolaç, E. (2009). İlköğretim Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Metinlerin Tür Açısından Değerlendirilmesi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 6 (1), 594-626.

Konar, E.(2005). Çocuk Edebiyat ve Eğitim. *Hece*, s.104-105.

Kutlu Arslan, H.(2006). MEB İlköğretim 6, 7. ve 8. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin Söz Varlığı Açısından Değerlendirilmesi. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü. İstanbul.

Küçük, E. E. (2005). *İlköğretim 6, 7 ve 8. Sınıflarda Okutulan Türkçe Kitaplarındaki Düz Yazı Metinlerinin Çocuğa Görelik İlkesine ve Metinlerin İçerdiği Eğitsel İletilere Göre İncelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Elazığ.

MEB, (2018). *Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı Türkçe Dersi (5, 6, 7, 8. Sınıflar) Öğretim Programı*. Ankara.

MEB (2018). *5. Sınıf Türkçe Ders Kitabı*. İstanbul: Bilnet Matbaacılık.

Melanlıoğlu, M. (2008). Kültür Aktarımı Açısından Türkçe Öğretim Programları. *Eğitim ve Bilim Education and Science, Cilt 33, Sayı 150, s.72*.

Mert, E. L. (2012). İlköğretim 6, 7 ve 8. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Öykülerin Çocuk Yazınının Temel İlkeleri Bağlamında İncelenmesi. *Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 1(1), 73-93*.

Neydim, N. (2000). *Çocuk ve Edebiyat*. İstanbul: Bu Yayınları.

Oğuzkan, F. (1987). Dünya Çocuk Edebiyatının Ana Çizgileri. *Çocuk Edebiyatı Yıllığı*, İstanbul: Gökyüzü Yayınları.

Oğuzkan, F. (2000). *Çocuk Edebiyatı*. Ankara: Anı Yayıncılık.

Oğuzkan, F. (2001). *Çocuk Edebiyatı*. Ankara: Anı Yayıncılık, 7. Baskı.

Özbay, M. (2002). Kültür Aktarımı Açısından Türkçe Öğretimi.. *Türk Dili*, s. 602.

Özbay, M. (2003). Türkçe Öğretiminde Hedef–Araç İlişisinin Ders Kitabı Örneğinde Değerlendirilmesi. *Türklük Bilimi Araştırmaları Dergisi, Sayı 13, s. 62*.

Özbay, M. ve Çeçen, M.A. (2012). Türkçe Ders Kitaplarında (6-8 Sınıflar) Yer Alan Metinlerin Tür ve Tema Açısından Değerlendirilmesi. *Dil ve Edebiyat Eğitimi Dergisi, 1(1), 67-76*.

Özbay, M. (2002). Kültür Aktarımı Açısından Türkçe Eğitimi. *Türk Dili Dergisi*, (602), s. 12-120.

Parlakyıldız, H. (1999). *İlkokulların Dördüncü-Beşinci Sınıflarında Türkçe Ders Kitaplarındaki Çocuk Edebiyatı Metinleri Üzerine Bir İnceleme(1948-1968)*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.

Payza, T. (2015). *Ortaokul 5. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Metinlerin İncelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Aydın.

Polat, T. (1990). Kültürlerarası Bildirişimde Etkin Bir Süreç: Yabancı Dilde Okuma-Anlama. *Alman Dili ve Edebiyatı Dergisi VII*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, İstanbul.

Sever, S. (1995). Çocuk Kitaplarında Bulunması Gereken Yapısal ve Eğitsel Özellikler. *Abece Dergisi*, 107, 14-15.

Sever, S. (2000). Çocuk Kitaplarında Görsel ve Dilsel Duyarlık, *1. Ulusal Çocuk Kitapları Sempozyumu*. Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi, s.631-646.

Sever, S. (2003). *Çocuk ve Edebiyat*. Ankara: Kök Yayınları.

Sever, S. (2007). *Çocuk ve Edebiyat*. 3. Baskı, Ankara: Kök Yayıncılık.

Sınar, A (2006). Türkiye’de Çocuk Edebiyatı Çalışmaları. *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*. Sayı 7. s.175-225.

Sivri, M. (2014). Çocuk Edebiyatında Görsel Metin Eleştirisi. *Türk Dili Dergisi Çocuk ve Gençlik Özel Sayısı*, Sayı 756, s. 576-584.

Songören, A. (2006). İlköğretimde Çocuk Edebiyatı Ne Kadar Yer Almakta? Ne Kadar Yer Almalı. *II. Ulusal Gençlik ve Çocuk Edebiyatı Sempozyumu*. 327-323.

Sürmeli, K. (2006). Masal Kitaplarında Grafik Tasarım Sorunları ve Çözüm Önerileri. *II. Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu*, Ankara: Ankara Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları.

Şahin, T. Y. ve Yıldırım, S. (1999). *Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme*. Ankara: Anı Yayıncılık.

Şahiner, D. (2018). *Gülten Akın'ın Şiirlerine Değişbilimsel Bir Yaklaşım: Beni Sorarsan*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.

Şen, Ü. (2008). Altıncı Sınıf Türkçe Ders kitaplarındaki Metinlerin İlettiği Değerler Açısından İncelenmesi, *Uluslararası Türkçe Eğitimi ve Öğretimi Sempozyumu*. 27-28 Mart 2008 Gazimagusa – KKTC.

Şimşek, T. (2007). Çocuklar İçin Edebiyat Ama Önce Çocuk. *Özgür Pencere Sanat ve Edebiyat Dergisi*, s.1-6.

Şirin, M. R. (1987). Çocuk Edebiyatına Eleştirel Bir Bakış. *Çocuk Edebiyatı Yıllığı*. Gökyüzü Yayınları, İstanbul: s. 48.

Şirin, M. R. (2000). *99 Soruda Çocuk Edebiyatı* (3. Baskı). İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.

Şirin, M. R. (2007). *Çocuk Edebiyatına Eleştirel Bir Bakış*. Ankara: Kök Yayıncılık.

Taşdelen, V. (2006). Çocuk Edebiyatında Görsel Öğe. *Çocuk ve Medeniyet Dergisi*, Sayı 1, s.123-135.

Temizyürek, F. ve Delican, B. (2016). İlkokul Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Metinlerin Tür ve Tema Açısından İncelenmesi. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5 (3), 842-856.

Temur, T. (2002). *İlköğretim 5.Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Bulunan Metinler ile Öğrenci Kompozisyonlarının Okunabilirlik Düzeyleri Açısından Karşılaştırılması*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Ankara.

Temur, T. (2006). *İlköğretim 4 ve 5. Sınıf Öğrencilerinin Yazı Dilindeki Kelime Hazinesinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Ankara.

Tolğay, N. (2011). *İlköğretim 4. ve 5. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Bulunan Metinlerdeki Kelimelerin Çeşitliliği Bakımından İncelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Konya.

Tür, G. ve Turla, A. (2005). *Okul Öncesi Çocuk ve Edebiyat*. İstanbul: YA-PAY Yayın Pazarlama.

Ulutaş, M. (2011). *İlköğretim 100 Temel Eser Listesindeki Kitapların Hedef Kitlenin Düzeyine Uygunluğu*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Uşak Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Uşak.

Ural, S. (2006). Çocuk Edebiyatı Kitaplarındaki Yaşam Gerçekliği. *II. Ulusal Gençlik ve Çocuk Edebiyatı Sempozyumu*. 897-900.

Uyar, Y. (2007). *Türkçe Öğretiminde Kültür Aktarımı ve Kültürel Kimlik Geliştirme*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Ankara.

Ünsal, Y. ve Güneş, B. (2002). Bir Kitap İnceleme Çalışması Örneği Olarak MEB İlköğretim 4. Sınıf Fen Bilgisi Ders Kitabına Fizik Konuları Yönünden Eleştirel Bir Bakış. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt 22, Sayı 3*, 107-120.

Yakıcı, A., Yücel, M., Doğan, M. ve Yelok, S. (2008). *Üniversiteler İçin Türkçe 1 Yazılı Anlatım*. Ankara: Gazi Kitabevi.

Yalçın, A. (1996). Türkçe Ders Kitaplarının Planlanması ve Yazılması. *Türk Yurdu*, 107. s. 24–27.

Yalçın, A. ve Aytaş, G. (2002). *Çocuk Edebiyatı*. Ankara: Akçağ Yayınları.

Yalçın, S. K. (2005). İlköğretim 1. ve 5. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Sözcük Unsurlarının Eğitsel Açısından Değerlendirilmesi. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Elazığ.

Yazıcı Okuyan, H. (2012). İlköğretim Türkçe Ders Kitaplarında Bir Kültür Aktarımı Aracı Olarak Kalıp Sözlerin Kullanımı Üzerine Bir İnceleme. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Sayı 2, s. 31-46.

Yılmaz, A. (2005). *İlköğretim Okulları İlk Kademedeki Okutulan Ders Kitaplarının Resimlemeleri Yönünden Değerlendirilmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Eskişehir.

Yılmaz, D. (2013). *Fatih Erdoğan'ın Eserlerinin Eğitsel Değer Açısından İncelenmesi*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Erzurum.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2011). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Zorbaz, K. Z. (2007). Türkçe Ders Kitaplarındaki Masalların Kelime – Cümle Uzunlukları ve Okunabilirlik Düzeyleri Üzerine Bir Değerlendirme. *Eğitimde Kuram ve Uygulama*, 3 (1), 87–101.

ERDOĞAN TOKMAKÇIOĞLU
(1934 - 2017)

Yazarlık, şairlik ve gazetecilik yapan TOKMAKÇIOĞLU'nun yetişkinler ve çocuklar için yazdığı birçok eseri vardır. Çocuklar için yazdığı kitapların bazıları şunlardır: Karanfil Sokağı, Mavi Şapkalı Çocuk, Ebemkuşağı, Keçi Ayaklılar...

OYUNCAK

Kızımın torunumun evden çıkmasını bekliyorum. Pencereden dışarı bakıyorum, onlar gözden kayboluncaya kadar. Sonra hemen torunumun odasına giriyorum, dolabı açıyorum. En sevdiğim, elektrikli tren. Özene bezene rayları yerleştiriyorum; lokomotif, vagonları koyuyorum rayların üstüne; basıyorum düğmeye. Sahici lokomotif gibi... Çuf çuf çuf! Uzanıyorum yere; trenin gidişini, istasyonda duruşunu, sonra yeniden hareket edişini, arada bir lokomotiften "düüt" diye düdük sesi çıkarmasını seyretmek o kadar hoş oluyor ki... Çuf çuf çuf! Bayılıyorum torunumun oyuncak trenleri ile oynamaya. Altmış yaşını çoktan geçmiş birinin, oyuncaklarla böyle oynaması garip gelebilir çoğu kişiye. Belki de gerçekten öyle. Oyuncaklarla oynamak aslında çocukların hakkı. Ama ne yapabilirim? Bu yaşta olmama rağmen ben de seviyorum oyuncaklarla oynamayı! Trenden sonra taş bebeği alıyorum. Anahtarını kurup yere koyuyorum. Tıpkı canlıymış gibi tıptı tıptı yürüyor bana doğru. Masmavi gözleri, sapsarı saçları var. Yatağına yatırınca gözleri kapanıyor. Karnına basınca "Mama!" diyor, canlı gibi. Elbiseleri de öylesine hoş ki! Başında fiyonklu bembeyaz bir de kurdelesini var. Sonra helikopteri çalıştırıyorum.

Yüksekten bir bırakıyorum aşağı, hoop! Sahici helikopter gibi ses çıkarıyor. Pervanesini döndüre döndüre süzülüp yere iniyor.

Hep kızımın torunumun evden çıkmasını gözlüyorum oyuncaklarla oynamak için. Bayağı seviyorum onlar evden ayrılınca. Kızımın, torunumun yanında oynamaya doğrusu utanıyorum. Onların evden çıkmasını bekliyorum, dört gözle bekliyorum.

Arada bir dışarıya bakıyorum, kızımın torunum geliyorlar mı diye. Bir keresinde öylesine dalmıştım ki elektrikli trenle oynarken gelişlerini fark edememiştim. Kızım beni yere yatmış, trenle oynarken görünce kabla kabla gülmüş; bana, "Ne o baba, çocukluğa mı özendin?" diye takılmıştı. Utanıcımdan kıpırmızı olmuşum.

O günden sonra çok dikkat ediyorum bir daha suçüstü yakalanmamaya. Bu yüzden sık sık dışarı bakıyorum gelen var mı diye. Gelen filan yoksa treni çalıştırıyorum, bebeği yürütüyorum, helikopteri uçuruyorum. Leğene su doldurup oyuncak deniz motorunu yüzdürüyorum, pat pat pat! Yani öyle bir güzel oynuyorum ki işte o kadar olur! Çocuklar gibi... Her şeyi unutuyorum. Dizlerimdeki o acımasız romatizma ağrılarını bile... Her şeyi unutuyorum oyuncaklar arasında.

Biliyorum, benim yaşında birine aykırı iş, böyle çocuklar gibi oynamak. Ama ne yapayım, elimde değil! Bir yanım çocuk kalmış! Çocukluğumsa çok, çok uzaklarda kaldı. Kaybettim gitti onu! Elektrikli trenlerim, yürüyen, konuşan taş bebeklerim filan olmadan!

İşte bu yüzden efendim işte bu yüzden. Onlar gidince hemen oyuncakların bulunduğu dolaba açıyorum. Oyuncakları ortaya çıkarıyorum. Oynuyorum... Oynuyorum...

Benim, çocukluğumda hiç oyuncuğım olmamıştı!

Yani böylesine oyuncaklar, elektrikli tren, yürüyüp konuşan taş bebek, helikopter gibi. Oynardım tabii çocukken. Ne mi oynardım, neyle mi oynardım? Böyle şeyler yoktu benim çocukluğumda.

Açık oynardım. Hani şu koyunların bacaklarından çıkan kemik var ya, işte onunla. Aşığı kırmızı, çıkmaz boyaya boyardım. Şişkin yanına "tek", içeri göçük yanına "aç", bir fasulye kesitini andıran yanına "bey", düzce olan yanına "eşek" derdik. Elimize alıp havada döndürerek yere atardık aşıkları. Us-talık "bey" yanını üste gelecek biçimde,

aşığı yere oturabiliyordu. Sonra tahtadan kılıçlar, söğüt dalından atlar yapıp askercilik oynardık. Şarkılar söyleyerek "Girit bizim canımız, feda

olsun kanımız." diyerekten. Birdirbir oynardık, beştaş oynardık, köşe kapmaca oynardık, uzuneşek oynardık. Ama torunum gibi böylesine "çuf çuf" diye işleyen elektrikli trenim, yabncas gözleri kapanan taş bebeğim, helikopterim, leğende "pat pat" diye yüzen deniz motorum yoktu! Kendi oyuncuğımızı kendimiz yapardık! Acı kavun denen bir bitki vardır. Onlara kibrit çöpü batırıp ayak, burun, kulak, boynuz takardık. Takardık da sözde inek yapardık. Komşumuzun oğlunun kurşun askerleri vardı bir tek. Onlarla da oynardık. Nişan alan, yürüyen, selam duran kurşun askerler. Torunumun da var böyle askerleri. Ama kurşun asker değil. Plastikten yapılmış! Onlarla oynamasını sevmiyorum!

Anlamıyorum, niçin o güzelim kurşun askerleri plastik yaptılar?

ÇOCUKLUK

Aftan Dede'ye para saydım,

Sattı bana çocukluğumu.
Artık ne yağım var, ne adım;
Bilmiyorum kim olduğumu.
Hiçbir şey sorulmasın benden;
Haberim yok olan bitenden.

Bu bahar havası, bu bahçe;
Havuzda su şirli şirlidir.
Uçurtmam bulutlardan yüce,
Zıpzıplarım pınlı pınlıdır.
Ne güzel dönüyor çemberim;
Hiç bitmese horoz çekerim!

Cahit Sıtkı TARANCI

CAHİT SITKI TARANCI
(1910 - 1956)

Cumhuriyet Dönemi
Türk şiirinin en önemli
şairlerindedir. Başlı-
ca eserleri: Ömrümde
Sükût, Otuz Beş Yaş,
Düştün Güzel, Sonrası,
Ziya'ya Mektuplar, Gün
Eksilmesin Penceren-
den...

BEN BİR ÇINAR AĞACIYDIM

Bir çınar fidanıydım önce. Ak saçlı, bir gün beni kucağına alarak bir cadde kıyısındaki çukura dikti. Can suyum verdi. Devrilmeyim diye bir de destek verdi böğrüme. Geriye çekilerek uzun uzun baktı bana. O anda çok sevinçliydim. Henüz küçüktüm ama besinimi alsı alsı büyüyecektim. Kocaman kocaman dallarım, geniş yüzlü yapraklarım olacaktı. Bulduğum yerdeki kuruluk ve sıcaklık benimle gidecekti. Bir yandan da yakınimdaki apartmanları şeneltecektim. İnsanlar pencerelerden bana bakıpça yorgunluklarını gidereceklerdi. Gözleri dinlenecekti. Sıkıntılıken sevinç duyacaklardı. Yeşilimden gölgeme dek her şeyimi sunacaktım onlara. Kuşlar dallarımda yuva yapacaktı. Yel estikçe yapraklarımı türküler söyleyecektim.

İlkin çocuktum, sonra delikanlı oldum. Gövdem epeyce kalınlaştı. Dallarım gürleşti. Kuşlar gelip dallarıma konuyordu. Bambaşka kuşların ötüşleri... Apartmanın penceresinden bakanların gözleri hep bendeydi. Yeşil yeşil gülmüyordum. Kimi kez kahkahalar attığım da oluyordu.

Bir gün, bir kuş geldi, gagasında taşıdığı kuru otlarla en yüksek dallarımdan birinin arasına yuvasını yaptı. Yumurtladı. Yumurtalarının üstünde yatarak civciv çıkardı. Sabah akşam yavrularına yem taşıdı. Arılar, kelebekler, gelinböcekleri, mavikuzböcekleri zaman zaman yapraklarıma kondu.

Bir ikindi üzeriydi. Elinde lastik sapanı bulunan bir çocuk geldi yanıma. Çocuğun gözleri hep yukarıdaki dallarımdaydı. Yuva'daki yavrular ağızlarını açmış anne kuşu bekliyordu. Nihayet anne kuş uçarıktan geldi. İlkin bir başka dala kondu. Yukarıya bakan çocuk, elindeki sapanın lastiğini sündürüp bıraktı. Anne kuş dönerek asfalt yolun üstüne düştü. Lastik sapanlı çocuk, vurduğu kuşu cebine koyarak kaçıp gitti. O anda bütün dallarımda kuruduğunu, yapraklarımda döküldüğünü, gövdem yandığını sandım. Yem bekleyen yavru kuşlar ağızlarını açıp açıp kapattı. Hiçbir şeyin farkında değildiler. Anne kuş gidince kendileri de açlıktan ölecekti.

Anne kuşun vuruluşunu apartmanda oturan sen saçlı bir çocuk görmüştü. O sen saçlı çocuk, kısa zamanda babasıyla birlikte yanıma geldi. Sen saçlı çocuk, babasına dönerek: "Anne kuş öldürüldü. Yuva'daki yavru kuşlar da açlıktan ölümler. Çınara çıkarsak o yavru kuşları yuvayla birlikte indireceğim. Besleyeceğim onları, büyüteceğim. Kanatlanmaya durduklarında da gökyüzüne bırakacağım, uçup gitsinler." dedi.

Sen saçlı çocuğun bu davranışı babasını çok sevindirdi. Çocuk, gövdeye birmandı, yavru kuşları yuvayla birlikte alarak ağağa indirdi, yavru kuşlar kurtulmuştu. Bir çınar olarak sen saçlı çocuğu çok sevdim.

Ben bir çınar ağacıydım o yol kıyısında. İnsanlar yanımdan gelip geçiyorlardı. Kimileri görüyordu beni, kimileri ise görmeden geçip gidiyorlardı. Bense hepsine güzel günler diliyordum. Yeşillerimi, gölgemi, temiz havamı, kuşlarımı, böceklerimi sunuyordum onlara. Benim de insanlar gibi sevinçlerim ve acılarım vardı.

Bazı günler sevenlerim çok oldu. Bazı günler de yanıma gelenler ceplerinden bıçaklarını çıkararak gövdeye isimlerini yazdılar. Bunlara ben-

zer her gelen böyle yaptıkça gövdem delik delik oldu. Acılarım damarlarıma dek yayıldı. O bıçak yaraları yüzünden dişlerimi sıkıyordum.

Bir gün de biri gelip epeğini bağladı bedeni-me. Kendisi gölgeme oturdu. Epeğin keskin dişleriyle kabuğumu kemirdi. Bu olay olurken gölgemdeki adam epeğini seyretti. Canımın çıkmasına iki parmaklık bir kabuk kalmıştı. Gözyaşlarım toprağın içine akıp gitti.

Gayri iki parmaklık bir kabukla yapıyordum. Bir sabah gene bir kişi geldi yanıma. Cebinden keskin bir bıçak çıkardı. O iki parmaklık kabuğumu sıyrdı etti. Soluklarım boğuldu. Göğsüm yandı. Nice çığlıklar attım. Kimse duymadı. O gün can çekişerek öldüm oracıkta. Gövdem, dallarım, yapraklarım kurudu. Gölgem bitti. Kuşlar ve böcekler bir daha yanıma gelmedi. Biliyordum, bundan böyle odun olarak yakacaklardı beni. Yavru kuşları kurtaran çocuk ertesi gün yatağında kalkıp pencereden baktığında belki de şöyle seslenecekti: "Eyvah çınar da öldürmüşler."

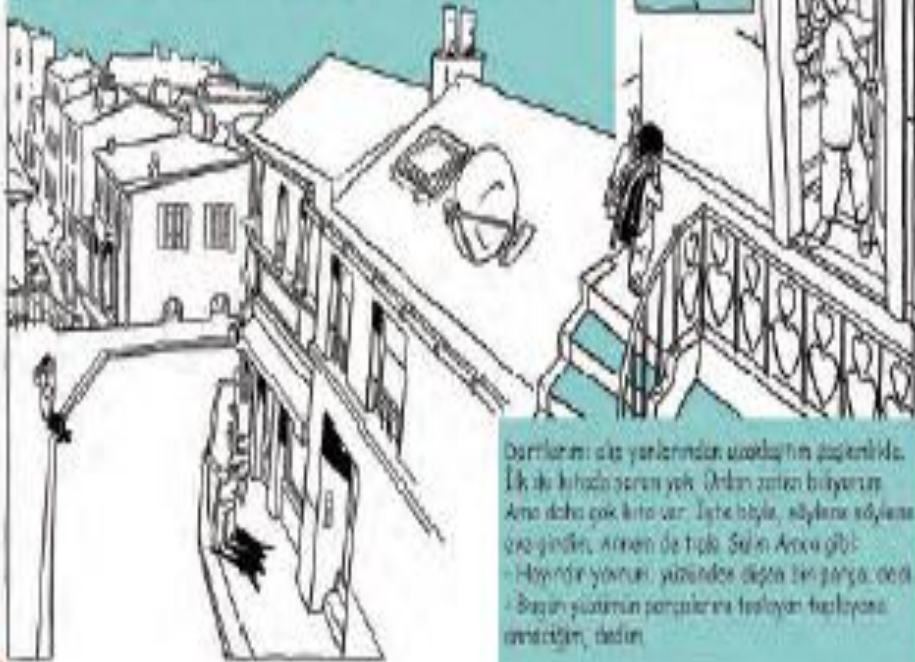
Şevket YÜCEL

Bilmeyen Var mı?

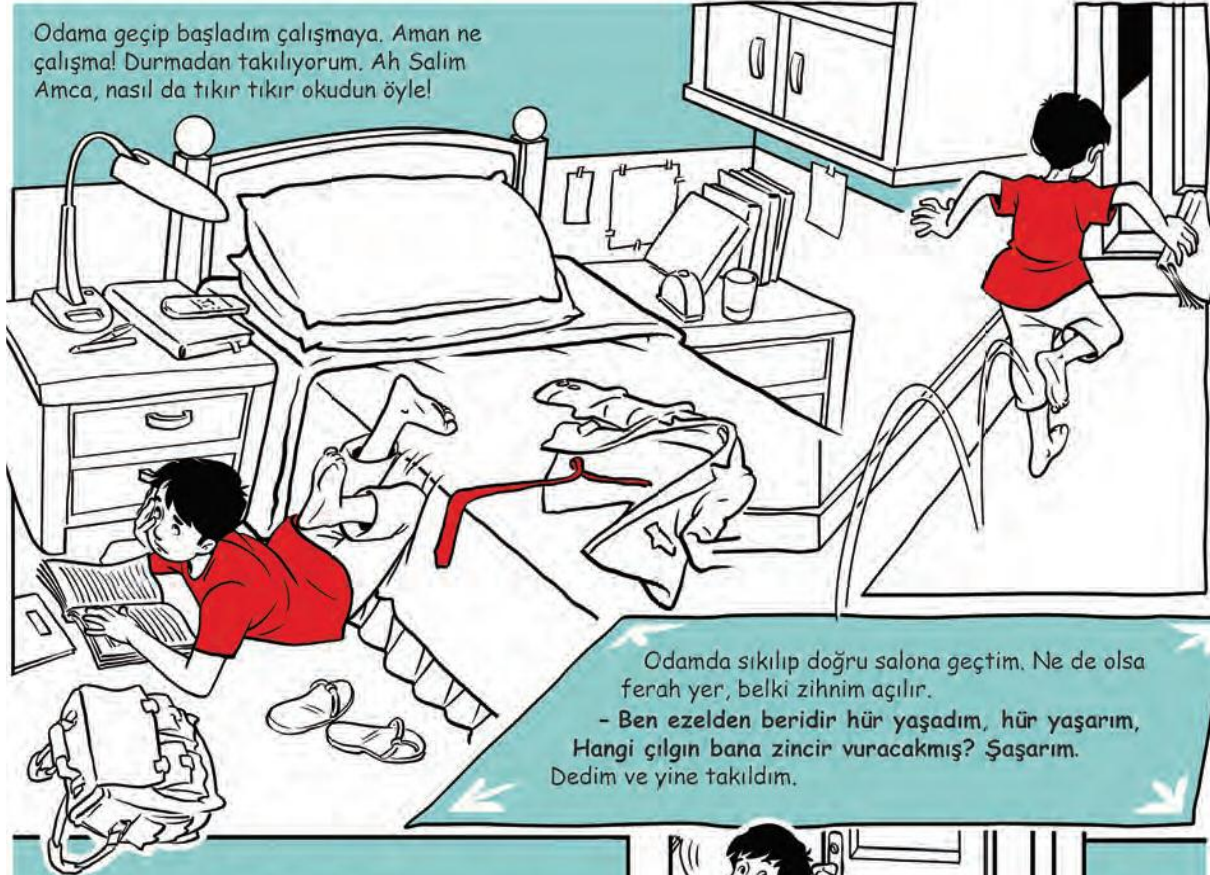

Yok, yok, yok!
Dört yıllık öğrenimle kayıtlarda
böyle eder geçmedim. Bir değil,
iki değil, üç kopye, tam 10 kere!
Toplam 41 tane.
Olacak iş değil!
Zaten ezberlerimi de özlümün değil.
Her kim ezberlemiş ki hepsini?
Bilene varsa söylemiş!

- Ali öğün neyin var? Müzikten düpe bir parça, diye cesurca beklet-
miş Salim Arso.
- Bir değil, milyon parçanın Salim Arso.
- Hayırın evlat?
- Çetlekle Müzikta ve kitocalı ezberlerimle gerek, Öğretmen ödev verdi!
- Ne var bunda çaresi?
Tam 10 tane! "Söylenceki kopye, haydi de de geçiyim!" diye geçirecek-
heydim ki Salim Arso başlıca okumaya. Çile işi kopye yazmaya kadar an-
kete giren diğer ziller gibi okudu. Hatta o okuyan Harun'un Mehmet
Arso çile işi öpik etmesi ki? Eten tabii, ne yapalım? Olacak iş değil!

Darlıklarını dış yarılarında uzaktayım işlerimle.
İki de ki hadi parayı yok. Ödenen zaten bilyarın
Arso daha çok kırı var. İşte böyle, söyleme söyleme
özgünlük. Arsen de fişli Salim Arso gibi!
-Hayırın yarıları, yüzünde depe bir parça dedi!
-Başın yüzünün parçalarına tesliyan tesliyan
ammetim, dedim.

Babaannem örgüsüne ara vermeden tamamladı kırtayı.
- Kükremiş sel gibiyim, bendimi çiğner, aşarım. Yırtarım dağları, enginlere sığmam, taşarım.
- Sen de mi babaanne, dedim.
- Ben de mi, ne evladım?
- Sen de mi İstiklal Marşı'nın 10 kıtasını ezbere biliyorsun?
- Elbette evladım. Ne var bunda?
- Ne olacak tabii canım. Benimki merak işte.

Salonu hızla terk edip mutfığa doğru yol aldım. Annem mutfakta çikolatalı kek yapıyordu.

- Garbın afakını sarmışsa çelik zırhlı duvar, Benim iman dolu göğsüm gibi serhaddim var.

Omuzlarım yer çekimine yenik düşmüş, doğru dedemin yanına vardım.

- Arkadaş! Yurduma alçakları uğratma sakın,
Siper et gövdeni, dursun bu hayâsızca akın.

Tabii ki yine takıldım. Haydi Ali haydi, devam et!
Bakın bu sefer kim koştı imdadıma:

- Doğacaktır sana vadettiği günler Hakk'ın,
Kim bilir, belki yarın belki yarından da yakın.
Vay be dede! Yıktın beni! Sen de mi?

Babam günlerdir şıp şıp diye su damlatan musluğu tamir ediyordu banyoda. Yanına gittim. Bari şu kenara kıvrılıp çalışayım, dedim.

- Bastığın yerleri "toprak" diyerek geçme, tanı,
Düşün altındaki binlerce kefensiz yatanı.

Hayır, şimdi olmaz Ali, durmal

Babam musluğun altında conta sıkarken tamamlamaz mı beni?

- Sen şehit oğlusun, incitme, yazıktır atanı,
Verme, dünyaları alsan da bu cennet vatanı.

Haydi buyurun. Ne yani, herkes mi biliyor İstiklal Marşı'nın tüm kıtalarını?

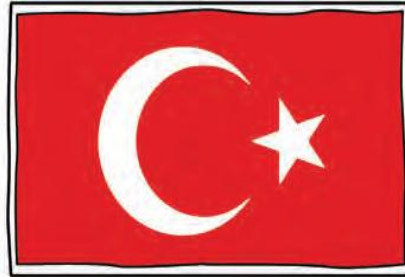
"Sana kolay gelsin baba. Ben bir de ablama bakayım." deyip ablamın odasına geçtim. Nasıl olsa o bu saatlerde kulaklığını takmış müzik dinliyordur. Hiçbir şey duymaz. Yerdeki mindere oturdum. Nerede kalmıştım?
- Kim bu cennet vatanın uğruna olmaz ki feda?
Şüheda fışkıracak, toprağı sıksan şüheda.
İşte yine o an! Var mı tamamlamak isteyen?
Ablam kulaklığını sıyrıp kulağından, hemencecik tamamladı dizeleri:
- Canı, cananı, bütün varımı alsın da Hüda,
Etmesin tek vatanımdan beni dünyada cüda.

Pes diyorum! Bu kadar da olmaz. Amma hava attınız canım! Anladım, hepiniz biliyorsunuz. Pişmanım. En başta sorduğum sorumu geri alıyorum ve düzeltiyorum:

Bizimkiler şaşkın şaşkın bakarken beşikten agu sesi gelmez mi?
- Kesin bizim ufaklık da başlar İstiklal Marşı'nı okumaya, dedim. Herkesi aldı bir gülme.
- Azıcık sabret Sareciğim. Ben sana öğreteceğim hepsini.

Aranızda İstiklal Marşı'nı bilmeyen var mı? Cevap veriyorum: **Yok!**

Sonraki gün sınıfta çıkıp okudum İstiklal Marşı'nı. Hem de tıpkı, Salim Amca, Mehmet Amca, annem, babam, dedem, baba-annem ve ablam gibi. İşte böyle gür sesle:

- Hakkıdır, hür yaşamış bayrağımın hürriyet;
Hakkıdır Hakk'a tapan milletimin istiklal.

Kağın: Her neyesi tahtadan yapılmış, iki öküz ya da inek tarafından çekilen, çift tekerlekli araç. Motorlu araçlar kullanılmadan önce, kağınlar en önemli yük taşıma vasıtalarıydı. Anadolu'da yüzyıllardır kullanılan kağın, Millî Mücadele'nin en önemli sembollerinden birisi olmuştur.

FAZIL HÜSNÜ DAĞLARCA
(1914-2008)

Çocuklara yönelik birçok eser veren şair, dil sevgisini "Türkçem benim ses boyduğum." sözleri ile ifade etmiştir.

MUSTAFA KEMAL'İN KAĞINISI

Yediyordu Elif kağınısını,
Kara geceden geceden.
Sankim elif elif uzuyordu, inceliyordu,
Uzak cephelerin acısıydı gıcırtilar,
İniyordu dağın ardı, yasa,
Her bir heceden heceden.

Mustafa Kemal'in kağınısı derdi, kağınısına,
Mermi taşırdı öte, dağ taş aşardı.
Çabuk giderdi, çok göbüründü Elifçik,
Ün salmıştı asker içinde.
Bu kez yine herkesten evvel almıştı yükünü,
Doğru muştı yola, önceden önceden.

Öküzleriyle kardeş gibiydi Elif.
Yemezdi, içmezdi, yemeden içmeden onlar,
Kocabaş, çok yaşlıydı, çok zayıftı,
Üzgündü bütün bütün Sarıkız, yanı sıra,
Gecenin ulu ağrısına karşı,
Hafiftiler, inceden inceden.

İriydi Elif, güçlüydü kağı başında,
Elma elmaydı yanakları, üzüm üzümlü gözleri,
Kınalı ellerinden bir yel geçerdı aralıksız,
Toprak gülümserdi çarıkli ayaklarına,
Aını yeşilini kapmıştı, geçirmişti,
Niceden niceden.

Durdu birdenbire Kocabaş, ova bayır durdu,
Nazar mı değdi göklerden, ne?
Dah etti, yok. Dahha dedi, gitmez,
Ta gerilerden başka kağılar yetiştı geçti gacıır gucur
Nasıl durur Mustafa Kemal'in kağınsı,
Kahroldu Elifçik, düşünceden düşünceden.

Aman Kocabaş, ayağıını öpeyim Kocabaş,
Vur beni, öldür beni, koma yollarda beni.
Geçer, götürür ana, çocuk mermisini askercığın,
Koma yollarda beni, kulun köpeğın olayım.
Bak hele üzerimden ses seda uzaklaşır,
Düşerim gerilere, içyeden içyeden.

Kocabaş yığıldı çamura,
Büyüdü gözleri büyüdü, yürek kadar,
Örtüldü gözleri örtüldü hep,
Kalır mı Mustafa Kemal'in kağınsı, bacım,
Kocabaş'ın yerine koştı kendini Elifçik
Yürüdü düşman üstüne, yüceden yüceden.

Fazıl Hüsnü DAĞLARCA

15 TEMMUZ

19 Mayıs 1919'da Mustafa Kemal ve arkadaşlarının Samsun'da başlattığı mücadele ile özgürlüğümüze elde ettik. Aradan yüz yıl geçmeden barış içinde yaşadığımız ülkemizde, 15 Temmuz 2016 gecesi hain bir saldırıya maruz kaldık. Kurtuluş Savaşı'nda, Maraşlı Sütcü İmam'ı, İzmir'i işgal edenlere ilk kurşunu sıkan gazeteci Hasan Tahsin'i çıkaran bu bereketli topraklar, 15 Temmuz gecesi de darbecilere karşı ilk kurşunu sıkan Ömer Halisdemir gibi kahramanları tanıdı.

15 Temmuz'da umutlarımız, hayallerimiz, özgürlüğümüz elimizden alınmak istendi. Yunus Emre'den, Mevlana'dan, Hacı Bektaş'tan, Hacı Bayram-ı Velî'den, Pîr Sultan Abdal'dan, Koca Sînan'dan beslenen bu toprağın evlatları, zalimlere karşı istiklali ve istikbali için direndi.

Bütün dünya, bir milletin yurduna nasıl sahip çıktığına o gece bir kere daha şahit oldu. Milletimiz o gece ayağa kalkarak sokağa çıktı ve sinsi duvarları, surları yıktı geçti. İnanan, savunan bir halkın önünde hangi güç durabilirdi ki? Ankaralı bir köylü, Erzurumlu bir delikanlı, torunlarının büyümesini bekleyen dedeler, çocuklar... Herkes sokaklarda, meydanlardaydı.

Kimimiz şehrin herhangi bir yerinde gençliğini bırakıp, kimimiz arkasında gözü yaşlı ama mağrur bir eş, bir baba ve bir çocuk... Kimimiz ise kardeşiyle birlikte şehadet şerbetini içti. Şairin dediği gibi "O gece ne çok öldük yaşamak için."

İşte buradayız, toplandık ve gitmiyoruz. Sesimiz, rengimiz, inancımız, umutlarımız bir. Bazen insan yağmur altında yürümek ister, bunun bir anlamı vardır. Bazen insan rüzgâra karşı yürümek ister, bunun da bir anlamı vardır. Ve bazı durumlarda insan direnmek ister. Bunun da anlamı vardır ve bu anlam vatandır.

Sevgili Çocuklar,

Gecenin karanlığının ardında güneşli bir gün gizlidir. Aziz şehitlerimiz, gazilerimiz o gece bir toprak nasıl vatan olur, nasıl vatan kalır bir kere daha bize gösterdiler.

Ruhları şad olsun.

MEB 15 Temmuz Kitapçığı

(Kısaltılmıştır.)

